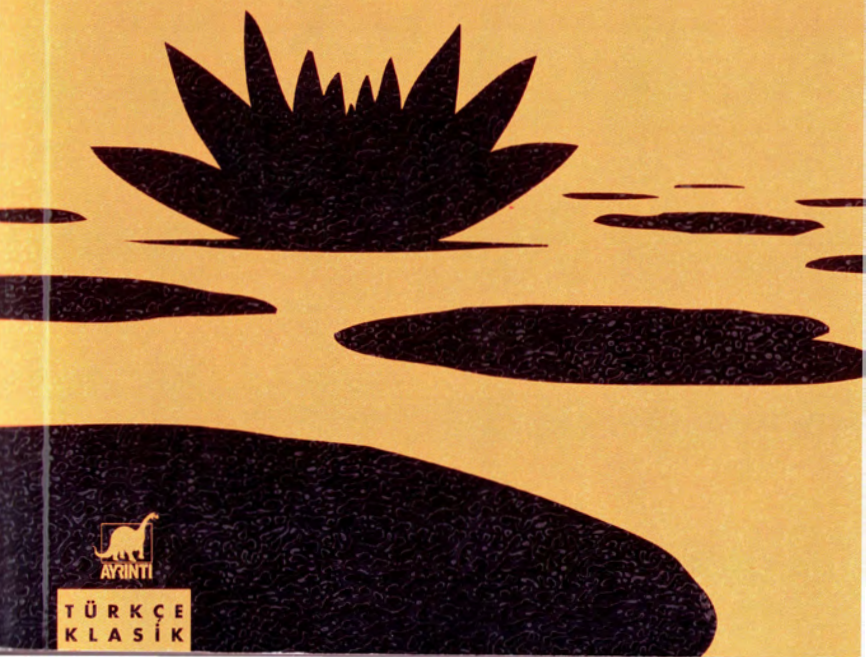
SELAHATTİN ENİS

bataklık çiçeği

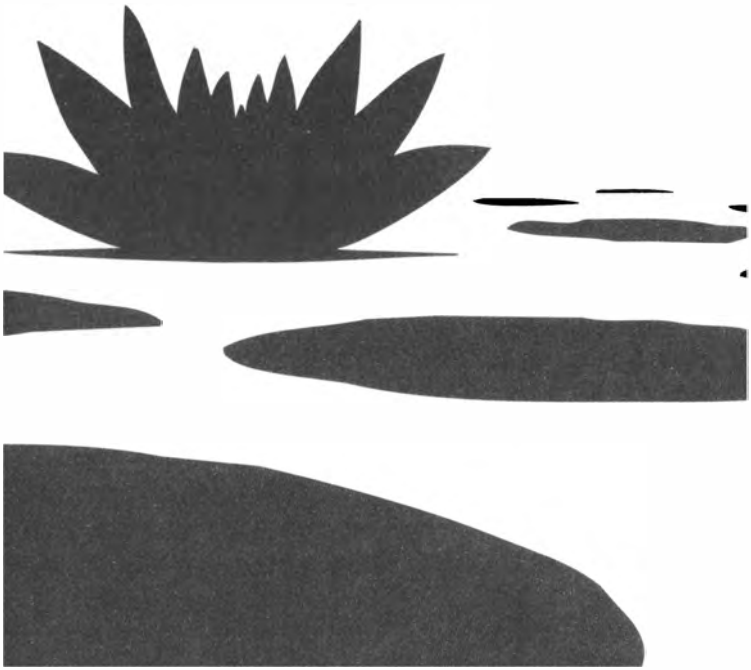

AYRINTI

TÜRKÇE
KLASİK

bataklık çiçeği
selahattin enis

yayına hazırlayan: prof. dr. mehmet kanar

ayrıntı: 1217 / türkçe klasik dizisi: 12

bataklık çiçeği / selahattin enis

yayıma hazırlayan / prof. dr. mehmet kanar

son okuma / derya şahin

bu kitabın türkçe yayım hakları
ayrıntı yayınları'na aittir.

kapak illüstrasyonu / berat pekmezci

kapak ve görsel tasarım / gökçe alper

dizgi / kâni kumanovalı

baskı: ali laçin - barış matbaa-mücellit
davutpaşa cad. güven san. sit. c blok no. 286
topkapı/zeytinburnu - istanbul - tel. 0212 567 11 00
sertifika no: 33160

birinci basım: ağustos 2018 / baskı adedi 2000

isbn 978-605-314-311-6 / sertifika no: 10704

ayrıntı yayınları basım dağıtım san. ve tic. a.ş.
hobyar mah. cemal nadir sok. no: 3 cağaloğlu – istanbul
tel: (0212) 512 15 00 faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr
info@ayrintiyayinlari.com.tr

twitter.com/ayrintiyayinevi
facebook.com/ayrintiyayinevi
instagram.com/ayrintiyayinlari

selahattin enis

1892 yılında Antalya'da doğdu. Aslen Gürcistan'daki Atabek hanedanından gelir. Bu yüzden sonraları Atabeyoğlu soyadını aldı. Babası Jandarma Albayı Ahmet Enis, annesi Çeşme eşrafından bir ailenin kızı olan Naime Hanım'dır. İlk ve ortaöğrenimini babasının tayinleri dolayısıyla Anadolu'nun çeşitli yerlerinde tamamladı. Hukuk fakültesine girdi. Birinci Dünya Savaşı'nın çıkması üzerine öğrenimi yarım kaldı. Yedek subay olarak askerlik görevine başladı. Savaştan sonra Demiryolları'nda çalıştı, Ayan Meclisi katipliği, Denizyolları müfettişliği ve yayıncılık faaliyetlerinde bulundu. 11 Haziran 1942'de İstanbul'da vefat etti, Feriköy mezarlığına gömüldü.

Yayın hayatı on altı yıl sürdü. 1912 yılında *Anadolu* gazetesi (Konya), *Rübab* dergisinde ilk yazıları çıktı. *Son Saat*, *Tanin*, *Şehâb* (Konya), *Barika* (Konya) ve *Vakit*'te tefrika hâlinde eserlerini yayımladı. Natüralist bir yazar kimliğiyle mütareke yılları İstanbul'unun çarpık, çelişkilerle dolu hayatını olanca gerçekçiliği ve açık saçıklığıyla, abartmadan yazdı. Bu yüzden eserleri sakıncalı görüldüğü için kütüphane raflarında yer alamadı. Birçok eseri de ya tefrika hâlinde kaldı ya da müsveddeleri kayboldu.

Daha çok romancı ve gazeteci olarak tanınan Enis'in eserlerinin bellibaşlıları şunlardır: On yedi yaşındayken Konya'da yazdığı *Neriman* (1912), *Zaniyeler* (1924), *Bataklık Çiçeği* (hikâye mecmuası, 1924), *Orta Malı* (1925-1926), *Sara* (1926), *Cehennem Yolcuları* (1926), *Ayarı Bozuklar* (1926), *Endam Aynası* (1927).

prof. dr. mehmet kanar

1954 yılında Konya'da doğdu. İlköğrenimini doğduğu şehirde, orta ve yükseköğrenimini İstanbul'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Şarkiyat ve Türkoloji eğitimi aldıktan sonra mezun olduğu bölümde asistan, doçent ve profesör oldu. İran Cumhurbaşkanlığı'nca İran Dili ve Edebiyatı alanındaki çalışmaları dolayısıyla "Yılın Araştırmacısı" seçildi. Emekliye ayrıldığı 2007 yılından beri Yeditepe Üniversitesi'nde görev yapmaktadır. Kanar sözlük, gramer, tenkidli metin neşri, çeviri, sadeleştirme, öyküleştirme, dil öğrenim seti çalışmaları yapmaktadır.

içindekiler

bataklık çiçeği
hikâyeler

bir	*bataklık çiçeği*	*11*
iki	*bir kadının son mektubu*	*19*
üç	*imamın fatma hanım*	*25*
dört	*lambo usta*	*36*
beş	*çingeneler*	*44*
altı	*isyan*	*51*
yedi	*bağırsak*	*59*
sekiz	*şaheser*	*65*
dokuz	*bütün bir hayat*	*77*
on	*teşrihhanede - [otopsi odasında]*	*89*
on bir	*kurtlar*	*93*
on iki	*avdet - [dönüş]*	*99*
on üç	*hufre*	*105*

bataklık çiçeği
hikâyeler

Bir
Bataklık Çiçeği

Her şeyimi bitirdin Semra!... Paramı bitirdin, beynimi bitirdin, zekâmı bitirdin. Bitirmediğin, ezip parçalamadığın, kırıp tahrip etmediğin bir şeyim kalmadı. Sen bir mezbele içinde yaşıyordun. Oradan seni alarak bir gülistana ıs'âd ettim [*çıkardım*]. Ayaklarının altına bütün gençliğimi, servetimi döktüm. Senin için hiçbir şeyimi feda etmekten çekinmedim. Mazin günah ve levsle [*pislikle*] doluydu. Onları affettim. Hakkımda acı sözler söyleyeceklerdi. Bunlara önem vermedim.

Kocan ma'tuh [*bunak*] ve müflis bir ihtiyardı. Sen gayrimeşru işler peşinde koşan bir kadındın. Sende doymak bilmeyen aç ve akur [*kuduruk*] bir ihtiras vardı. O kadar ki yeryüzünün okyanusları bile onu söndüremeyecekti.

Şehvetin manası senin için başka, tamamıyla bambaşkaydı. Onu senin yalnız sinirlerin değil, vücudunun her noktası, saç ve kirpiklerine varıncaya kadar her noktası hissediyordu.

Yatakta mestî [*sarhoşluk*] içinde kaldığın vakitler vücudun, şekl-i aslîsini [*asıl şeklini*], elyaf [*kaslar*] ve beşeren [*cildin*] hararet-i tabiîsini [*doğal sıcaklığını*] kaybediyor, değişiyor, garip bir hâl alıyordu.

Böyle zamanlarda defalarca hiçbir şey bilmeyerek, hiçbir şeyin farkında olmayarak kıvrılıyor, titriyor, inleyip bîtab

[*takatsiz*] kalıyordun. Cildin, kızgın, teması tutuşturur bir ateş hâline giriyor, vücudunun her bir hücre ve mesâmesi [*gözeneği*] açılarak ruha çöllerin sıcak rüzgârlarını getiriyordu. Dudaklarını her öptüğüm vakit dudaklarımın içinde zehir ve tîzâb [*asit*] kaynayan kızgın ve acı bir bakır sahîfesine [*plakasına*] temas ettiğini zannediyordum. O kadar ki varlığın ruha öldürücü bir aşkla karışık, derin bir tevahhuş [*korku*] ve nefret veriyordu.

Seni ben hiç sevmedim. Bilakis senin bu hayvanî, fevkalbeşer [*insanüstü*] mevcudiyetinden her vakit istikrâh ettim [*tiksindim*]. Çok kereler senden ayrılmayı tecrübe eyledim [*denedim*].

Fakat ne yapayım, güzeldin... Derinliği göz yoran, baş döndüren gözlerin vardı. Uzun ve kıvırcık kirpiklerin arasında ruhu ifsad ve tesmîm eden [*bozup zehirleyen*] bu gözler bütün hayatıma hâkim olmuş, bütün sinirlerime tahakküm etmişti. Kaç kereler bu gözlere lanet ettim. Kaç kereler bu gözlerin kör ve alîl [*hastalıklı*] olmasını istedim.

Genç ve güzeldin Semra! Tıpkı onlar gibi, süslü inhinâlarıyla [*kıvrımlarıyla*] ruhu döndüren güzel yılanlar gibiydin. Süslerin, cazibelerin altında onların katil ve melun ruhu vardı. Onlar gibi kıvrılmasını ve kıvranmasını biliyordun.

Seni kötü yapan muhitin değildi. Sen bizzat muzır olmak için adi ve faziletsiz olmak için yaratılmıştın.

Sarhoş baban senin ilk nüve-i mevcudiyetini [*varlık çekirdeğini*] ispirtodan almış, hasta anan seni mütefessih [*kokuşmuş*] ve mütehammir [*mayalanmış*] bir kanla tağdiye etmişti [*beslemişti*]. Seni babanın damarlarından alıp ananın karnına îsâl eden [*ulaştıran*] tesadüfe binlerce lanet olsun! Onlar seni tevlîd [*doğurmak*] için birleştikleri vakit şüphesiz ki göğün bütün lanet kapıları açıldı. O saniye için arza [*yeryüzüne*] yalnız küfür ve lanet yağdı. Doğduğun vakit ihtimal arzın ittikâ ettiği [*dayandığı*] büyük bir direk yıkıldı. Sen bu kadar fena bir mahluksun!

Senin nasıl bir mahluk olduğunu bilmeliydim değil mi? Öyle şeytanî gözlerin vardı ki bütün itikatlar üzerine bir kar-

tal kanadı gibi çöküyor, bütün tasavvurlar üstüne bir arslan pençesi gibi yapışıyordu.

Benim için hayatta en aziz olan mevcut [*varlık*], hasta kardeşimdi. Anasının miras-ı marazını [*hastalık mirasını*] ciğerlerinde taşıyan bu solgun delikanlının hayat ve mukadderatı bana tâbiyidi. O benim kardeşim, sevgilim, varlığım, her şeyimdi. Ben hayatta yalnız ona ittikâ ediyordum [*dayanıyordum*] ve istedim ki sen benim için ikinci bir istinadgâh [*dayanak*] olasın... Ve oldun. Fakat öyle bir istinadgâh oldun ki temellerinde akrepler, yılanlar, haşereler tavattun etmişti [*yurt tutmuştu*]. Kalbin, akrepler, haşereler ve yılanlar tevlid eden [*üreten*] korkunç bir rahm-i seyyiâta [*günahlar rahmine*] benziyordu. Hastalıklı beldelerden veba mikropları nakleden haşereler gibi sen de bana yalnız ölüm ve elem getirmiştin.

Evim güzel ve temizdi. Bu güzel ve temiz eve kardeşim, soluk çehresiyle hasta bir gül, bir sonbahar gülü gibi hüzün ve gam dolu bir samimiyet veriyordu.

Taze kesilmiş bir cerihaya [*yaraya*] benzeyen dudaklarının bol ve şakrak kahkahalarıyla seni eve getirdiğim gün ne kadar büyük ümit ve tasavvurlarla mesuttum. Hayatın binlerce acılarını gördüğüm için ruhum yorulmuş, dermansız, neşesiz kalmıştı. Bundan dolayı istedim ki senin mevcudiyetin bu yekrenk [*tek renkli*] ve müteellim [*elemli*] hayata biraz saadet ve neşe versin.

Ah! Gençtim Semra! Genç olmak ne demektir biliyor musun? Genç olmak deli ve kör olmaktır...

Filhakika [*gerçekten de*] çok kereler ölümü düşündüm. Çok kereler rovelverin namlusunu şakağıma dayayarak saatlerce ölümün azîmet ve vürûdunu [*gidiş gelişini*] bekledim...

***

Semra! Senin kırıp parçalamadığın, yıkıp tahrip etmediğin bir şeyim kalmadı. Bence en aziz ve mukaddes bir mevcut olan kardeşimi bana karşı nasıl menfur bir vasıta olarak kullandın ve böylece beni ruhumun nasıl en aziz ve muhterem

bir noktasından yaraladın. Söyle, sana ne kötülük yapmıştım? Günahım seni yaşadığın çamurlar içinden alarak bir gülistana yükseltmem miydi? Sen bir batak çiçeği idin! İçtimaî [*toplumsal*] müzahrefât [*süprüntüler*] içinde tenemmû etmiş [*gelişmiş*], bataklıklar içinde büyümüştün. Kardeşimi bana karşı menfur bir vasıta olarak kullandığın vakit maksadın küstürülmüş bir uluvv-i cenabı [*alicenaplığı*] tezlîlden [*alçaltmaktan*] başka bir şey değildi.

Sende kötülük yapmak, fenalık etmek, uluvv-i cenabı tezlîl ve tahkir etmek bir ihtiyaç ve maraz [*hastalık*] hâlindeydi.

Sen bir kadın değildin. Fezahatlar [*kepazelikler*] ve seyyieler [*kötülükler*] tevlîd eden [*doğuran*] bir valideydin ki rahminde ve karnında hortlak ve yılanlar büyütüyordun. Bu kadar güzel ve harikulade bir vücud-i beşere [*cildin*] altında bu kadar ağır ve korkunç bir hüviyetin saklanabileceğini tasavvur etmek bence muhal ve gayrimümkündü [*imkânsızdı*]. Düşünememiş ve tasavvur edememiştim ki bir gün hayatın yollarında yürürken mukadderat ve tesadüf önüme melek beşeresine [*cildine*] sarılmış bir şeytan, mermer gibi sine altında bir yığın çamur saklayan bir kadın çıkarsın...

Sen bir günâh-ı tabiat [*tabiatın günahı*], bir galat-ı tabiat [*tabiatın hatası*] idin. Eğer bu kadar güzel olmayaydın, bu kadar göz yoran, baş döndüren bir hüsne [*güzelliğe*] malik [*sahip*] bulunmayaydın, seni bir günâh-ı tabiat olarak telakki etmeyecektim. Bu sebeple bu kadar yüksek ve her şeyden üstün güzelliğine rağmen seni bu kadar rezil ve faziletsiz bir hüviyetle yaratan tabiata lanet ediyorum.

Biliyor musun, o geceden sonra elem ve hıçkırıkla dolu kaç geceler senin başucunda saatlerce sana, kardeşime ve aczime ağladım. Kaç geceler mehtabın sîmîn [*gümüş rengi*] ve ılık ziyaları [*ışıkları*] altında gecenin geçmiş ve ilerlemiş saatlerinde gözlerimi açıp yataktan doğrularak senin vücudunu, mermerden masnû [*yapılmış*] bir heykeli andıran bu düzgün ve çıplak vücudunu uzun uzun seyrettikten sonra en nihayet onu nasıl ölümlerin en mahûf [*korkunç*] ve müthişi ile öldürmek istedim. Sen bu saatlerde iradelerimi tahrip eden

bu tasavvur ve düşüncelerimden bîhaber [*habersiz*], hiçbir şeyi bilmeyerek, hiçbir şeyin farkında olmayarak bir çamur, bir naaş hâlinde uyuyordun. Ve gözlerin, uzun ve kıvırcık kirpiklerinle karışmış iki derin ölüm menbaı [*kaynağı*] hâlindeydi. Dudakların humma, veba ve frengi zehirleriyle dolu, teması havf [*korku*] ve ra'şe [*titreme*] veren musanna' ve tırâşîde[*tıraşlanmış*] bir yakut kadehe benziyordu. Senden, senin bu hayvanî varlığından ve benim bu hayvanî varlığa karşı gösterdiğim acz ü zilletten [*acizlik ve düşkünlükten*] istikrâh ediyorum.

Ah bu geceler! Bu yalnız hıçkırık, ölüm, elem dolu geceler... Öteden, öteki odadan kardeşimin derin ve boğuk öksürüklerini bana getirirdi. Onun öksüre öksüre asab ve insicâmı [*düzeni*] çözülerek bir yığın kemik hâline inkılâb etmiş [*dönüşmüş*] hasta varlığını düşünür, onun enkâz-ı naaşı [*cesedinin enkazı*] üstünde senin dudaklarının kanları henüz kurumamış iri bir kaplan gibi yükseldiğini görürdüm.

***

Hani hatırlıyor musun Semra? Hani o gece, kardeşimle el ele vererek beni sarhoş ve sefil yaptığınız gece... O gece benim hiçbir şeyin farkında olmadığımı zannediyordunuz... Bilakis [*aksine*] her şeyin farkındaydım, her şeyi biliyordum. Fakat bir kör ve ahmak gibi sesimi çıkarmıyor, bu tehlikeli yolda derin ve sâkit [*suskun*], nihayetine kadar yürümek istiyordum.

O gece sen neler, ne işveler, ne cilveler gösteriyordun. Değişmiştin. Bir an içinde, yalnız o gece için o kadar samimi ve munis [*cana yakın*] bir kadın olmuştun ki... Ben bu ca'lî [*yapmacık*] samimiyetlerine, bu melun ve mürai [*ikiyüzlü*] işvelerine inanır görünüyor ve böylece riyakârlığını bütün şümul ve vüs'atıyla [*kapsamı ve genişliğiyle*], bütün fecaât ve sefaletiyle görmek istiyordum.

Yalnız bilmem ne oldu, birden, bir an içinde etrafımda her şeyin devrilip kırıldığını gördüm. Hayat, nazarımda muazzam bir uçurum hâlinde siyahlığı ve derinliğiyle açılmış oldu. Ve

ben uçuruma karşı yalnız, yapyalnız bulunuyordum. Nihayet son istinadgâhım [*dayanağım*] olalı kardeşim de beni terk etmiş, o da riya [*ikiyüzlülük*] ve sefaletin bu müthiş uçurumuna yuvarlanmıştı. Ben yalnız, yapyalnız, ölümlere karşı yalnız, uçurumlara karşı yalnız, hayata karşı yalnız, tamamıyla yalnızdım. En nihayet kardeşimi de benim elimden almış, bana karşı mecbur hıyanet etmiştin. O, sanki bir an içinde değişmiş, bambaşka bir şekil almıştı. Ruhumla onun ruhu arasında sanki birden koca bir hufre [*çukur*], koca bir girdap açılmış, onun hasta varlığı, kardeş ve hasta mevcudiyeti altından sanki birden tırmalayıcı bir kedi pençesi çıkmıştı.

Beni koltuğun üzerine sızmış, yalnız uyur bir hâlde terk ederek yan taraftaki odaya geçtiğiniz vakit ben mefluç [*felç olmuş*] ve harap bir hâlde bulunuyordum. Etrafımda her şey bir bulut ve duman içinde kasırgaya tutulmuş bir yığın yaprak gibi dönüyordu.

Gece, bütün günah ve seyyiatı örten bir sükûn [*sakinlik*] ile dolu ve kalbimin çarpıntısı bu sükûnu yırtacak kadar şedîd [*şiddetli*] idi. Damarlarımda en kahir [*kahredici*] bir kudret ve iradenin varlığını duyuyordum. Şimdi eminim ki kalkıp yan taraftaki odanın kapısını açsam, seni ve kardeşimi en elîm ve çirkin bir vaziyette göreceğim. Fakat sükût ediyorum [*susuyorum*]. Damarlarımda en kahir bir kudret ve iradenin varlığına rağmen susuyorum.

Birden kardeşimin boğuk öksürükleri gecenin sükûnu üstünden bir ölüm kanadı gibi geçti. Pek belliydi ki yastıklara boğulmak ve gömülmek istenilen bir öksürük, günahkâr bir hasta öksürüğü... Ruhumda hiç, en küçük bir merhamet bile yok. Bilakis yumruklarım bu öksürüklere sıkılmış, "Geber!" diye bağırmak istiyorum.

Ruhumda ölene kadar içmek için bir ihtiyaç var. İspirto asabımı uyutmuyor. Hava çok sıcak. Boğuluyor gibiyim. Pencerenin önüne gittim. İstanbul, behimî [*hayvani*] müsâra'alardan [*boğuşmalardan*] sonra yorulan bir fahişe uykusuyla uyuyor. O kadar harap ve bîtab! Havada şüpheli ve kirli bezlerin rayiha-yı galizi [*yoğun kokusu*] var. O kadar ki şifa ver-

mekten ziyade öldürüyor, ruha bir teneffüs arzusundan fazla bir gaseyan [*kusma*] ihtiyacı veriyor. Ve ben şimdi İstanbul'un en yüksek bir noktasında bütün İstanbul'a karşı açılmış bir pencere önünde kendimi her şeyden yüksek, her şeyin fevkinde [*üstünde*], bir şahika [*doruk*] kadar mağrur, bir kaya parçası kadar metin buluyor ve şimdi mukaddesat namına bütün âbidâtın [*abidelerin*] gözlerimin önünde bir bir çöktüğünü ve iflas ettiğini görüyorum. Damarlarımda cereyan eden lavlar kadar âteşin [*ateşli*] iradelerimle bil ki sana karşı da aciz ve zebun değilim Semra! Mermer ve şeffaf vücudunu örten tül ve ipekleri çıkararak güzelliğinin bütün füsun ve teshiriyle [*büyülemesiyle*] ayaklarımın altında ziyalarla mahmul [*yüklü*] ılık dalgalar gibi dönsen, başımı çevirip sana bakmayacağım!

***

Eğer mezbelelerde yetişmiş sefil bir yılanın kanını dökmek ellerimi kirletmeseydi, seni öldürür, İstanbul'un en yüksek bir noktasında açılmış en yüksek bir penceresi önünden, soğuk naaşını iki kollarımın üzerinde kaldırarak teşhir eder ve böylece seni en güzel kadını telakki eden bütün bir memleketin aşk ve itikadıyla eğlenirdim. Küfr için bile açılmış olsa güzel bir mihrabı devirmek bir günah olmasaydı...

***

Sen İstanbul'un en güzel, –buna hiç şüphe yok Semra!– en güzel kadınısın ve benim karımsın. Fakat ruhumda şu dakikada bu en yüksek hazineye malikiyetten [*sahip olmaktan*] mütevellid [*ileri gelen*] küçük bir gurur bile duymuyorum. Çünkü İstanbul senin yalnız güzelliğini gördü. Bense senin bütün varlığını içtim. Kemiklerimi kırsalar orada senin mevcudiyetinden bir parça, mesamelerimi açsalar, orada dudaklarının ve beşerenin [*cildinin*] metrûkatını [*geride bıraktıklarını*] bulacaklar...

Ah! Onlar, başkaları... Seni benim kadar bilemez ve anlayamazlar. Çünkü onlar senin ruhunu benim kadar yakından görmediler ve cildinin altında medfun [*gömülü*] olan çamur ve gılzete [*yoğunluğa*] benim kadar nüfuz edemediler.

Ben seni tamamen messettim [*içime çektim*] Semra! Hüsnünü [*güzelliğini*] messettim, şebabını [*gençliğini*] messettim, aşkını messettim ve tırnaklarıyla mevtaların [*ölülerin*] medfun [*gömülü*] bulunduğu mezarları kazan sırtlanlar gibi ben de senelerce senin kalbini kazdım, varlığını oydum!

***

Sen bütün İstanbul'un âfâkında [*ufuklarında*] aylarca parlamış bir güneştin. Sarayların sakaf ve tâkına [*kemerine*] kadar ısıtıp tenvir etmediğin [*aydınlatmadığın*] bir nokta kalmamıştı. Bir güneş kadar sıcak ve meşhûn-i ziyâsın [*ışık dolusun*] Semra! Fakat bütün nur ve ziyân [*ışığın*] çamurdandır. Bunun içindir ki her geçtiğin mamure [*mamur yer*] bir harabe, her gülistan bir çöl olacaktır!

İki
Bir Kadının Son Mektubu

Dostum,

Bilsen şu satırları ne büyük bir ihtiyac-ı ruhî [*ruhsal ihtiyaç*] içinde yazıyorum... Bunlar sana çılgın ve hasta bir kadının enînlerini [*iniltilerini*], şikâyetlerini nakledecek, ıstırap ve felaketlerini anlatacak. Bunları dinle! Bir gün uzakta güneş batarken, rüzgârlar ağlar ve yapraklar dökülürken benim mezarıma gel, orada hasta ve yetim ruhum için bir Fatiha oku!

Nazarların [*gözlerin*] bu mektubumun siyah ve perişan satırları arasında dolaşırken ihtimal ki ben yattığım hastahanenin karanlık ve tenha bir köşesinde artık gözlerimi hayata kapamış olacağım. Lâkin emin ol dostum, buna müteessir [*üzgün*] değilim. Ben hayatta bînihâye [*sonsuz*] felaketler ve fecîalardan başka hiç, hiçbir şey görmedim. En sıcak umduğum ellerde bir buz, en temiz sandığım dudaklarda bir çamur parçası buldum. İşte bunun için ölüme, hiçbir ıztırap hissetmeyerek koşuyorum. İtikad ediyorum ki orada beni bekleyen ezeliyetin sükûnu var. Bu sükûndur ki beni çekiyor ve çağırıyor...

İnan dostum, hayatın ne dârâtı [*malvarlığı*] ne de ihtişamı bu güne kadar benim ruhumu deviremedi, beni mesut ede-

medi. Ölüyorum ve ayaklarımın ucunda ağlayan kadın ve çocuk gözyaşlarından mürekkep bir nehir, arkamda uzun bir kafile-i felaket [*felaket kervanı*] terk ediyorum. Bunlar önünde ruhum yine hiçbir elem ra'şesi [*titreyişi*] duymuyor.

***

Ben sarhoş bir babayla fahişe bir ananın sulbünden gelmiş [*soyundan gelmiş*] ve habâset [*habislik*] ve mesavi [*kötülükler*] dolu bir muhit içinde büyümüş küçük ve iyi bir kızdım. Anam bir bıçak darbesi altında, babam bir meyhane köşesinde ölmüşlerdi...

Hayatta en küçük bir istinadgâhım [*dayanağım*] yoktu. Uzandığım her kapı yüzüme kapanıyor, her dudak bana "Piç!" diyordu. Evet, bir piçtim, anamın mahsul-i günahı [*günah mahsulü*] idim. Kanun-i içtimaîniz [*toplumsal yasanız*] bana hakk-ı şeref [*şeref hakkı*], hakk-ı vakar [*ağırbaşlılık hakkı*], hakk-ı teneffüs [*soluk alma hakkı*] vermiyor. Ahlâkiyatınızın [*ahlak değerlerinizin*] çamurlu ve kirli elleri beni boğmak ve öldürmek istiyordu. Fakat muvaffak olamadı. Çünkü siz mukaddesat üzerine salyalarınızı akıtan, ete mütehassir [*özlemli*] kudurmuş birer köpektiniz. Buna karşı ise benim güzel bir çehrem, yumuşak bir cildim ve nefis bir vücudum vardı. İşte ben, bana hakk-ı vakar ve hakk-ı teneffüs vermeyen düstur-i içtimaînize [*toplumsal düsturunuza*], beni senelerce çamurlu kaldırımlar üzerinde süründüren kanun-i ahlâkinize [*ahlak yasanıza*] bunlarla hücum edecektim. Ve hücum ettim. Onlar beni boğmadı fakat ben onları boğdum ve öldürdüm ve böylece sefillerin ve zavallıların intikamını aldım...

***

Fahişeliğe ilk önce küçük mikyastan [*ölçekte*] başladım. Önüme buruşuk suratlı, ihtiyar bir kadın çıkmıştı. Kendimi boğazımın tokluğuna mukabil [*karşın*] ona satmaya mecbur oldum. O, evvela butlarımı yokladıktan, kendisi için iyi bir

sermaye olacağımı anladıktan sonra beni yanına kabul etti. Orada daha benim gibi altı, yedi kız bulunuyordu. O günden itibaren ben de bu kafileye iltihak etmiş, orta hâlli bir fuhuş-hanenin sermayesi olmuştum. Geldiğim günün ertesi gece hepimiz karanlık, basık tavanlı bir odada oturuyor ve müşteri bekliyorduk. O sırada birden kapı çalındı ve dehlizde [*koridorda*] bir ayak patırtısı dolaştı. Bir dakika sonra teyzenin sesi duyuldu. Bizi çağırıyorlardı. Aynanın önünde yarım saniyelik tavakkuf ile [*durarak*] birer ikişer odaya girdik. Çenesinde keçisakalı sallanan, yuvarlak vücutlu, tüccar kıyafetli murdar bir herif koltuğunun içine gömülmüş, cigarasını içiyordu. Biz burada satılığa çıkarılmış ineklere benziyorduk. Müşteri hangimizi beğenirse onu alacaktı. Herifin çirkin manzarası beni iğrendirmişti. Onun iri kıllı göğsü altında yatmak, benim için herhâlde ağır bir ıstırap olacaktı. Bu yükten kurtulmak için kabil olabildiği kadar kendimi çirkinleştirmeye çalışıyor ve soğuk duruyordum. Herifin fırlak gözleri, hepimizin çehremizde uzun tevakkuflarla [*duruşlarla*] dolaşıyordu. Birden garip bir arzunun ruhumda gezindiğini duydum: Çirkin bile olsa, bu ilk müşterinin bu gece bende kalmasını istedim. Bu benim diğer kızlar yanında gururumu yükseltecekti. Onlar anlamalıydılar ki ben bu evin daha yirmi dört saatlik sermayesi, onlara tahakküm edebilir, onların ellerinden müşterilerini alabilirdim ve aldım. Onu eteklerime takarak hepsini tahkir edici ve kâdir bir bakışla eze eze, onları kudurtan batî [*ağır*] hatvelerle [*adımlarla*] merdivenlere tırmandım.

Ve bu her zaman tekerrür etti [*tekrarlandı*]. Bir güneş gibi günden güne güzelliğimin şöhreti bütün payitahtın [*başkentin*] ufuklarını kapladı ve bu memleketin hava-yı hârrından [*sıcak havasından*] ani ve kızgın bir seyyale [*akıntı*] geçirdi. Senelerce her gece yalnız benim sesim duyuluyordu. Müşterilerimin güzel ve çirkin olmasına bakmıyordum. Bunların bana lüzumu yoktu. Ben her gece bacaklarımın arasında mukaddesat-ı ahlâkiyenin [*ahlak değerlerinin*] bir köpek zilletiyle kıvrandığını ve ayaklarımın altında bünyân-ı içtimaînin [*toplumsal yapının*] biraz daha çöktüğünü görmek istiyordum. Benim ruhumu

doyuran, beni mesut eden yalnız buydu... İğreniyordum. İnsanların hayvanlıkları beni iğrendiriyordu. İnsanların serveti, insanların zaafı, insanların aczi beni iğrendiriyordu.

Bütün bu insanlar, evde karılarını bırakarak bana koşuyorlardı. Onlar benim memelerimin üzerinde uyurlarken ihtimal ki karıları da başka erkeklerin göğüsleri altında şehvetle kıvranıyorlardı.

Bunların hepsi babalarından kalmış bir bakiye-i mirası [*miras kalıntısını*] yiyen insanlardı. Bu paralarda mağdurların ve sefillerin hakkı, mağdurların ve sefillerin gözyaşları vardı. Onların alamadığı intikamı ben alıyordum. Hepsini bir çuval gibi boşalttıktan sonra sokağa fırlatıyordum. Ve onlar her gün daha ziyade büyüyen bir kafile, muzahrefat [*süprüntü*] taşıyan bir nehir hâlini alarak benim doğduğum bataklığa akıyorlardı. Bütün bu insanlar, bir gülistan kenarından doğmuş bir bataklık arkasında gurûb eden güneşler gibiydiler. Buna rağmen ben, bir bataklık arkasından doğduğum hâlde sarayların altın tavanlarını yaldızlıyordum.

Biliyordum. Bunlar penceremden aşağıya yuvarlandıkça geride bir aile temelli yıkılıyor, bir kâinat-ı saadet [*saadet evreni*] devriliyordu.

Kaç kereler alınlarını ayaklarıma kapatarak benden kocalarını isteyen kadınlara, kaç kereler apartmanının merdivenlerinde babalarını bekleyen çocuklara rast geldim. Bunların gözlerinde birer katre gözyaşı vardı ve ellerini uzatarak hepsi benden kocalarını, benden babalarını istiyorlardı... Her gün bu levhalar [*tablolar*] değiştikçe, her gün benden bir adım ileride bir serîr-i aile [*aile tahtı*] devrildikçe ötede ahlakın acz ile beride bünyan-ı içtimaînin uzun bir gürültüyle çatırdadığını duyuyordum.

İnsanların mağdurlar ve metruklar [*terk edilenler*] aleyhine kurdukları kavânin-i ahlâkiye [*ahlak yasaları*], kavânin-i içtimaîye [*toplumsal yasalar*], işte kendilerini öldürüyor, kendilerini mahvediyordu.

Bu medîd [*uzun*] cidal-i tahribimden [*tahrip mücadelemden*] sonra anladım ki her şey yalan! Fazilet, vicdan, namus,

ahlak, hepsi, hepsi bir sanî'a [*düzmece*], çirkin ve müstekreh [*iğrenç*] bir yalandan ibarettir...

Söyle dostum! Bunda benim bir kabahatim var mıydı? Ben sizi istemiyordum, ben sizden iğreniyordum. Buna mukabil siz bana koşuyordunuz, siz bana hücum ediyordunuz. Hepiniz benim hiçbirinizi sevmeyeceğimi, sevsem bile benim yalnız tahrip için yaratılmış bir kadın olduğumu biliyordunuz. O hâlde, o hâlde niçin bana koşuyordunuz? Niçin hepinizin mağrur kafaları benim huzurumda yerlere kadar eğiliyordu? Niçin, niçin? Söyleyiniz niçin? Güzel miydim, söyleyiniz güzel miydim? Güzeldim, güzel, çok güzeldim ve siz bunun için bana itaat ediyordunuz değil mi? Güzeldim, sözlerimde kudret ve gözlerimde füsun vardı. Ve bu, asırlardan beri nesilden nesile intikal etmiş öyle bir kuvvetti ki onunla bu kubbe altında ne müthiş inhidamlar [*yıkılmalar*] olmuş, kaç büyük medeniyetler devrilmişti. Onları biz devirdik, onları bizim kollarımız devirdi. Buna rağmen siz hepiniz adi, mülevves [*kirli*] ve sefildiniz. Beni de telvis ettiniz [*kirlettiniz*]. Benim de bütün ömrümü mütemadi [*sürekli*] cidaller [*mücadeleler*], mütemadi ihtiraslar içinde geçirttiniz. İşte, memnun değilim... Beni sultanlardan daha yüksek bir hayat içinde yaşattığınız hâlde, benim bir saniyelik haz ve zevkim için avuçlar dolusu para serptiğiniz hâlde, benim için arkanızda bütün saadetinizi, bütün ailelerinizi ve çocuklarınızı terk ettiğiniz hâlde, hiç, asla, kalbimde size karşı en küçük bir minnet, en küçük bir şükran hissi duyamadım. Ve yaşadığım hayatın dârât ü ihtişamına [*zenginliğine ve ihtişamına*] rağmen öyle zamanlar oldu ki anamın çimdikleri, babamın tokatları altında geçirdiğim hayatı aradım, onun tahassürüyle [*özlemiyle*] inledim, onun hicranıyla ağladım...

Ben iyi bir kızdım, ben çok iyi bir kızdım. Beni kötü yapan, beni adi yapan siz oldunuz...

Ümit ediyor muydunuz ki her gün sokaklarda dirsek vurup geçtiğiniz bîvâye [*zavallı*] bir kadın çıkarak bir gün sizin tahtgâh-ı zulmünüzü [*zulmünüzün tahtını*] devirecek, bize bir hakk-ı hayat [*yaşama hakkı*] vermeyen düstur-i içtimaînizi

[*toplumsal prensibinizi*] yırtacak, bizi hakir görüp tel'în eden [*lanetleyen*] mukaddesat-ı ahlâkiyenizi [*ahlaki kutsal değerlerinizi*] çıplak bacakları arasında boğacak... Bunu ümit etmiyordunuz, bunu düşünmüyordunuz değil mi?

Şimdi vazifemi ifa etmeklikden mütevellid [*görevimi yapmaktan dolayı*] derin bir istirahatle artık gözlerimi kapıyor, masum ve pak olarak sükûn ve ezeliyete karışıyorum... Burası, bulunduğum hastahane köşesi ne iyi!... Hepinizden uzak, hepinizin iğrendiğim gözlerinizden, riya kokan dudaklarınızdan uzak... Beni görmeyiniz. Ve ben kendimi göstermemek için, sizi görmemek için buraya kaçtım. Size, sizin tahtgâh-ı zulmünüzü [*zulüm tahtınızı*] deviren bir vücudun inhidamını [*çöküşünü*], size sizin ta saraylarınızın altın tavanlarına kadar nüfuz etmiş bir güneşin gurûb-i müdhişini [*dehşetli batışını*] göstermek için buraya kaçtım. Bunu sizin adi ve riyakâr gözleriniz görmesin. Ve sizin adi, mütefessih [*kokuşmuş*] vücutlarınız, sizin sefil, riyakâr gözleriniz istemem ölürken olsun yanımda bulunmasın, yanımda bulunmasın...

Üç
İmamın Fatma Hanım

Kendisine "İmamın Fatma Hanım" diyorlardı. Onu mahallede bilmeyen hemen yok gibiydi. Nerede bir kedi görünürse, hemen Fatma Hanım hatıra geliyordu.

Kocası öldükten sonra o, yalnız kalmış ve bütün aşkını yumuşak tüylü, boncuk gözlü kedilerine hasretmişti. Onlar Fatma Hanım'ın yegâne eğlencesi, yegâne meşgalesiydiler. Ciğercinin medîd [*uzun*] ve yanık sesi köşeden akseder etmez kuyrukları sırtlarına kıvrılmış Mestan, Fındık, Tekir, Nazlı, Sarman, Maviş, hepsi uzun miyavlamalarla birer ikişer odaya dolarak Fatma Hanım'ı mangal başında sabah kahvesini içerken yakalarlar, dizlerine sürünerek, omuzlarına çıkarak, kulakları dışarıda, gözleri Fatma Hanım'ın gözlerinde ciğercinin geçmekte olduğunu kendisine bildirirlerdi. Fatma Hanım, bazen fazla üzmek için onlara ehemmiyet vermediğini gösterir bir hareketle kahvesini kaynatmakta devam ederdi. O vakit Mestan'la Tekir, sanki ciğerciyi durdurmak için hemen pencereye koşarlar, pervazına sırtlarını uzun sürterek ricakâr ve baygın miyavlamalar içinde başlarını sokaktan Fatma Hanım'ın yüzüne, Fatma Hanım'ın yüzünden sokağa çevirirlerdi. Daha güzel ve acul [*aceleci*] olan Nazlı, minderi hırçın, asabi pençeleriyle tırnaklar, iki saatten beri mangalın altında çöreklenip

uyuduğu hâlde ciğercinin sesiyle uyanan Maviş, evvela gerinir, sonra dört ayağını bir noktada toplamak isteyen bir hareketle sırtını kamburlatır ve böylece uyku mahmurluğunu çözerken diğer taraftan da tatlı gözlerinin sevimli ve munis nazarlarıyla Fatma Hanım'a bakarak: "Haydi, ciğerci geçiyor!" demek isterdi. Fatma Hanım kahvenin taşmamasını üvey kızı Şükriye'ye tembih ederek ayağa kalkardı. O vakit odanın birer köşesinde miyavlayan kedileri bir saniye susarak önünde, ardında kendisini kapıya kadar takip ederlerdi ve kapı açılır açılmaz hepsi top ağzından fırlamış gibi sokağa atılarak ciğercinin etrafını sararlar, kimisi daha muhteriz [*çekingen*], kimisi mahallenin köpekleriyle burun buruna geldiğini görerek gözleri büyümüş, tüyleri dikleşmiş, uzun fosurtularla hadid [*hiddetli*], kimisi ciğercinin bacaklarına gerine gerine sırtlarını sürerek, bir diğeri onun kan ve et kokan eski kunduralarının üzerinde pembe burnunu gezdirerek ve hepsinin gözleri ciğercinin ellerinde sabırsızlıkla beklerlerdi.

Ciğeri aldıktan sonra Fatma Hanım yine önünde ardında kedileri mutfağa giderken ciğerci de arkasında mahallenin Bozburnu'yla, Arab'ıyla, eniklerini memelerine yapıştırarak sürükleyen Kuyruksuz'uyla köşeyi dönerdi. İşte bu, her sabah böylece tekerrür ederdi [*tekrarlanırdı*].

Fatma Hanım kedilerinin hepsini seviyor, onlarla bir insan gibi konuşuyordu. Hepsi onun çocukları, yavruları, eğlencesi, meşgalesi, her şeyiydiler. Mestan, renginin güzelliğiyle, Maviş, bakışlarının ünsiyetiyle [*cana yakınlığıyla*], Pamuk, tüylerinin uzunluğuyla, Fındık, mini mini başı, Tombalak, sırtında bir helezon teşkil eden yuvarlak kuyruğuyla güzeldi. Bunların en ihtiyarı Tekir, en genci Fındık'tı. Ve böylece Tekir vakur [*ağırbaşlı*]ve sakin, mütemadiyen [*sürekli*] uyurken Fındık'la Tombalak bir makaranın arkasından koşarlardı. Fatma Hanım kucağında uyuyan Maviş'in uzun horultularını dinleyerek köşede çorabını örerken diğer taraftan da gözlüğünün arkasından Fındık'la Tombalak'ın oyunlarını takip ederdi.

Bilhassa kışın vürûdu [*gelişi*] Fatma Hanım'ın canını sıkıyordu. Şubat gelir gelmez o bütün hayatını yorup harap ettiği

güzel kedileri kendisini terk ederek komşuların damlarında âşık aramaya gidiyorlardı. O vakit evde bir şey eksilmiş gibi oluyordu. Fatma Hanım müteessir [*üzgün*], herkesle kavga eder, kedilerine muğber olurdu [*darılırdı*]. Zaman zaman rüzgârlar gecenin sükûnu arasında kendisine acı acı miyavlamalarını taşırdı. Bu miyavlamalar kesik kesik başlayarak evvela uzun bir inilti hâline, sonra dişsiz bir ağızdan çıkan pes [*alçaktan ses*], istirhamkâr [*ricacı*] bir bükâ [*ağlayış*] şekline geçer ve nihayet birden şiddetlenen acı bir haykırmaya inkılab ederdi [*dönüşürdü*]. O zaman Fatma Hanım düşünürdü:

"Ah! Güzel Maviş ne hâldeydi? Mestan ne yapıyor, Nazlı ıstırap çekiyor muydu?"

Ve sonra hiddetlenerek karar verirdi:

"Onlar bunlara müstahaktılar. Mademki kendisini terk ederek elalemin damlarında dost, âşık arıyorlardı... O hâlde bu acılara tahammül etmeliydiler."

Mamafih [*bununla birlikte*] yine de gayriihtiyari ayağa kalkarak titreye titreye bahçeye koşar ve onları çağırırdı: "Maviş, Nazlı, Tombalak!"

Bahçede rüzgârlar dolaşır ve yukarıda kamer [*ay*], sanki ona "Uğur ola Fatma Hanım!" derdi. İşte duvarın üzerinde Maviş, etrafı komşuların kedileriyle muhât [*çevrili*], bir kiremit üzerine sinmiş bekliyordu. O kadar emek verip büyüttüğü, dizinin dibinden ayırmadığı Maviş'i, en sonra bir sokak süpürgesi, komşu kedilerin maskarası mı olacaktı? Hep, hep onu baştan çıkaran sarı evin boz kedisiydi. İşte yine orada, ondan iki adım uzakta duruyordu. Fatma Hanım arkasını duvara dayamış tekrar Maviş'i çağırırdı. Hâlbuki bu başlardan hiçbirisi aldırmaz, hatta hatta Maviş, o bile tavrını bozmazdı. İşte sarı evin boz kedisi, yavaş yavaş burnu ile kiremitleri koklayarak ona yaklaşırken duvarın diğer tarafından Elmas Hanım'ın kuyruksuz kedisi de aynı suretle, aynı batî [*ağır*], aynı yavaş ve muhteriz [*çekingen*] adımlarla ilerlerdi. Ötede kızışmış diğer bir kedi alayı komşunun asma çardağını sarsarlardı. İhtimal ki Tekir de orada karşı komşunun maymun suratlı uyuz kedisiyle âşıkdaşlık ediyordu.

Böylece Fatma Hanım'ın kedileri kızgınlık zamanlarında günlerce eve uğramayarak damdan dama gezerler, dolaşırlar ve sonra Maviş, Nazlı, Tombalak enseleri yolunmuş, sırtları çamurlu, Tekir, Mestan, Pamuk yürüyemeyecek kadar yorgun, ağızları burunları tırnak yarası içinde tekrar Fatma Hanım'a gelirlerdi. Fatma Hanım birkaç gün onlara dargın, ne ciğerlerini alır ve ne de sırtlarını kaşır, hatta hatta isimlerini bile çağırmazdı. Mesela ciğerci geçerken miyavlayan Maviş'e:

"Miyav ha!" derdi. "Dam üstünde bağırırken hiç ciğeri düşünmüyordun değil mi?" Ve sonra homurdana homurdana kahvesini içerdi.

Fatma Hanım'ın nefreti, yalnız birkaç güne münhasırdı. Sonra hepsini affederek tekrar kedileriyle dost olurdu.

Fatma Hanım kedilerini sultan gibi izzet ve ihtimam içinde besliyor, hiç kimsenin onlara dokunmamasını, onlara bir şey söylememesini istiyordu. Bir gün pencerenin önünde otururken mahalle çocuklarının boynuna ip bağlayarak Mestan'la eğlendiklerini görmüş ve bu hadise onu o kadar kızdırmıştı ki hemen merdivenleri dörder dörder atlayarak mutfakta eline geçen oklavayı yakalamış ve sokağa fırlamıştı. Onu gören çocuklar birden çil yavrusu gibi dağılmışlardı. Fatma Hanım'ın elinden fırlayan oklava boşa gitmiş, komşunun kapısına çarptıktan sonra kaldırımın üzerine düşmüştü. Şimdi o, kolları belinde bir testi kulpu teşkil eden vaziyette:

"Yumurcaklar! Zavallı hayvancağızın ağzı yok, dili yok. Ondan ne istiyorsunuz? Benim kedimle oynayacağınıza gidip babanızın sakalıyla oynayın!" diye bağırıyor ve sonra kedisini içeriye alarak terbiyesiz çocuklar yetiştirdiği için bütün mahallenin suratına şiddetle kapıyı çarpıyordu.

Fatma Hanım neredeyse kedileri de kendisiyle beraberdi. Sanki onlar kürkünün bir eteği, Fatma Hanım'ın bir gölgesiydiler. Komşulara sabah kahvesine giderken kedileri de kendisiyle beraber gelir, mahalle bakkalına, zerzevatçıya uğrarken aynı suretle Mestan'la Pamuk önünde, Fındık'la Tekir yanı başında, Maviş'le Nazlı arkada Fatma Hanım'ı takip ederlerdi. Mahallenin esnafı Fatma Hanım'ı daha görmezden evvel onun

gelmekte olduğunu anlarlardı. Köşeden iki kedi görünür görünmez hemen zerzevatçı Apostol aktara [*attara*] bağırırdı:

"Himmet efendi, Himmet efendi!... İşte İmamın Fatma Hanım geliyor!"

Bir an içinde bu söz bütün ağızları dolaşır ve herkesin nazarları [*gözleri*] köşeye i'nitâf ederdi [*dönerdi*]. Bir saniye sonra nohudî yeldirmesiyle Fatma Hanım'ın köşeyi döndüğü görülürdü. Fatma Hanım elindeki bastonu kakarak arkasında zembili, önünde ardında, sağında solunda kedileri, herkesin hayretkâr [*hayret eden*] nazarlarına bir nigâh-ı tebessüm [*gülümser bakış*] göndererek mahallenin en güzel kedilerine malikiyetten mütevellid [*sahip olmaktan dolayı*] bir gururla yürürdü. Ve yanında kedileri ayaklarının nâmahsus [*hissedilmez*] ve itinakâr hatveleriyle [*özenli adımlarıyla*] patiklerini kirletmemek için basacak temiz bir taş ararlar ve ayakları çamura rast geldikçe titizlenen Mestan'la Pamuk ikide bir de hırçın ve asabi, patiklerini silkerek bir taştan diğer taşa atlarlardı.

Maviş'le Mestan ve Nazlı komşu damlarında karınlarını doldurmuşlardı. Günden güne memeleri şişiyor, hatveleri batîleşiyor [*adımları ağırlaşıyor*] ve böylece akşama kadar köşe minderinden kalkmak istemiyorlardı.

Fatma Hanım onların gebe olduklarını anlamış ve daha şimdiden tedarikâta [*hazırlığa*] başlamıştı. O, çocuk dünyaya getirmenin ne hûnîn [*kanlı*] ve feci bir şey olduğunu bildiği için kedilerinin de kim bilir ne kadar ıstıraplar çekeceğini düşünüyor ve sonra mini mini yavruları okşayacağı emeliyle müteselli oluyor ve her saat onların memelerini sıkarak süt gelip gelmediğine bakıyordu.

Kediler birer gece fasıla ile doğurmuşlardı. Fatma Hanım daha akşamdan lazım gelen tertibatı hazırlayarak üç dişi kedisiyle odaya kapanmıştı. Mestan'la Nazlı köşe minderinde uyuyorlardı. Maviş ise geziniyor ve bazen oturarak uzun uzun yalanıyor ve ikide bir derinden gelen hafif bir miyavlama ile Fatma Hanım'ın yüzüne bakarak ona bir şeyler söylemek istiyordu. Fatma Hanım, o kışın boralı, fırtınalı gecelerinde

sıcak mangal altını terk ederek komşu duvarlarında gezmenin en sonra böyle bir netice vereceğini Maviş'e anlatıyordu. Fatma Hanım sözünü ikmal edemedi [*bitiremedi*]. Maviş son bir hamleyle kalktı ve yarım dakika öyle sersem ve muzdarip durdu. Fatma Hanım artık yavrunun gelmesinin yakınlaştığını anlamıştı. Şimdi beraber gibi hareket ediyordu. Maviş uzun uzun ıkınıyor, belini kamburlaştırıyor, bir hasta gibi inliyordu.

Doğan sekiz yavru birden evin sakin ve sessiz muhitini değiştirmişti. Artık her yeri ve günün her saatini onların sesleri dolduruyordu.

Evde üç lohusa vardı. Şimdi Fatma Hanım'ın işi daha ziyade güçleşmişti. Analarına biraz daha fazla ciğer veriyor, yavrulara her sabah tiritler, paparalar yapıyor, onlar bunu yerken karşılarına geçerek uzun uzun seyre dalıyordu. Bu, onun için en tatlı bir meşguliyetti. Mesela şurada üçü ciyak ciyak bağırırken birkaçı tiritlerin üzerinde yürüyor, bir diğeri anasının bacakları arasında mütemadiyen başını vurarak meme arıyor ve hemen hepsi hiç susmayarak muttasıl [*sürekli*] bağırıyorlardı. Bazen bu ciyaklar arasında analarının daha vakur, daha ahenkli mırnavları geçiyordu. Bazen Maviş'in memesinde Mestan'ın, Mestan'ınkinde Nazlı'nın, Nazlı'nınkinde Maviş'in yavruları süt emiyorlar ve böylece birbirlerinin sütkardeşi oluyorlardı.

Fatma Hanım'ın lohusası olduğu hemen bütün mahalleye yayılmıştı. Komşular bir bir gelerek onları ziyaret ediyorlardı. Fatma Hanım bu misafirler arasında kötü gözlülerin de bulunacağını düşündüğü için kedilerin ve yavruların boyunlarına isabet-i nazara [*göz değmesine*] karşı birer mavi boncuk takmış ve bu suretle muhtemel olan her sû-i nazar ve kazaya [*kötü göze*] mani olmak istemişti.

***

Bir gün mühim bir hadise vuku bulmuştu. Yavruların doğduğundan iki ay sonraydı ki Maviş, bir akşamüstü bacağında

büyük ve geniş bir yara ile eve avdet etmişti [*dönmüştü*]. Fatma Hanım onu mutfağın kapısında korkudan sinmiş, bacakları kan içinde bulduğu zaman elindeki satırı et tahtası üzerine atarak tıpkı bir deli gibi dışarı fırlamıştı. Yarabbi! Zavallı Maviş'e ne olmuştu? Fatma Hanım ne yapacağında mütehayyir [*şaşkın*], muttasıl [*sürekli*] tepiniyor, bağırıyor, haykırıyordu. Maviş, gözlerinde hâlâ büyük ve derin bir korkunun gölgeleri olduğu hâlde kapının yanına sinmiş, hızlı hızlı soluyordu.

Fatma Hanım'ın meserret [*sevinç*] ve saadetle dolu olan hayatında bu hadise, mühim bir sarsıntı yapmıştı. Maviş onun en ziyade sevdiği kedisiydi. Artık bundan sonra güzel gözlü Maviş'i bir sülün gibi salına salına gezip dolaşamayacak mıydı? Fırına, bakkala giderken bütün kediler kendisine refakat ettiği hâlde bundan sonra zavallı Maviş'i cumbanın bir köşesinde kırık bacağını yalayarak hanımını mağmum [*gamlı*] gözleriyle ancak hayalen mi takip eyleyecekti. Yahut yine böyle zerzevatçıya, fırına gittiği günler Nazlı'sı, Tekir'i, Fındık'ı, Pamuk'u önünde, ardında cesur bir arslan hatveleriyle kendisine refakat ederlerken bu şen ve mesrur [*sevinçli*] arkadaşları arasında o, zavallı Maviş, belki en geride, kırık bacağını meşakkatle sürükleye sürükleye aksak hatveleriyle bir topal dilenci gibi mi yürüyecekti? Fatma Hanım bunları düşündükçe derin ıstıraplar duyuyor ve müteessir oluyordu [*üzülüyordu*]. Gününün birkaç saatini kedisine hasr etmişti. Ona kantaron yağları, havacıva merhemleri vesair kendi bildiği, komşulardan öğrendiği bütün ilaçları yapıyor ve onun yarasını tedaviye uğraşıyordu. Filhakika [*gerçekten de*] edilen tedavi iyi netice veriyor, yara yavaş yavaş kapanıyordu. Fakat her nedense yarasının kapanmasına rağmen Maviş mümkün değil tamamıyla iyileşemiyordu. Artık ne tüylü sırtını uzun uzun pencerenin pervazına sürtüyor ne de eskisi gibi ciğerci geçerken ricakâr miyavlamalarla Fatma Hanım'ın yüzüne bakıyordu. Sanki onun hastalığı içerisinde, bilinmeyen bir noktasındaydı. Her gün biraz daha düşkün, biraz daha kederli, biraz daha meyus [*umutsuz*] ve muztarib, aksak bacağıyla

gizli bir şeyden korkuyormuş gibi ayakta duramayarak sallanıyor, bazen havanın sıcaklığına rağmen üşüyormuş gibi dakikalarca titriyordu. O zaman Fatma Hanım onun üşüdüğüne zâhib olarak [*kanısına vararak*] onları her gün akşama kadar güneşin bol ziyaları altında eski uyuduğu köşe minderine götürüyordu. Lâkin onu burada bu bol güneş altında durdurmak mümkün olmuyordu. Müthiş bir şey görmüş gibi fırlıyor, kaçıyor, topallaya topallaya merdivenleri inerek doğruca kömürlüğün karanlık bir köşesine sokuluyor ve orada vücudu şedîd ihtilâçlar [*şiddetli çırpınmalar*] içinde sarsıla sarsıla kıvranıyordu. Şimdi her şey gibi Maviş'in o eski ve sevimli bakışları da kalmamıştı. Günden güne nazarları dalgınlaşıyor ve onun bütün mahallece meşhur olan güzel gözleri şimdi cansız, bîmana [*anlamsız*] iki nokta hâlini alıyordu. Bazı geceler uyku arasında şedîd gürültülerle sıçradığı zamanlar ise bu bakışlar ayrıca pek vahşi ve korkunç oluyordu. Maviş, işte böyle her gün biraz daha her şeyden uzak, her şeyden müteneffir [*nefret eden*], parlak ziyalardan, şedîd gürültülerden, keskin kokulardan müteezzi [*azap duyan*], daima tenha köşeler, karanlık noktalar arıyor ve orada yuvarlak başı, taşınması müşkül bir taş ağırlığıyla ön bacakları arasında saatlerce bilâhareket [*hareketsiz*], adeta cansız, adeta ölmüş gibi bekliyordu...

Akşam yemeğinden sonraydı. Nazlı, Fatma Hanım'ın kucağında, Pamuk lamba iskemlesinin, Fındık kahve mangalının altında uyuyorlar, yavrulardan bir kısmı bir topun arkasından koşuyor, bir diğeri Fatma Hanım'ın önünde oturarak örmekte olduğu yumağa ara sıra küçük ve pembe elleriyle dokunuyordu. Fatma Hanım çorabı örmekle, Şükriye sakızını çiğnemekle meşgul, bir şey söylemeyerek susuyorlardı. Gecenin sükûnunu, yalnız döşeme üzerinde makaranın arkasından koşan kedi yavrularının yaramazlıkları ihlal ediyordu [*bozuyordu*].

Sokaktan ağır bir kundura sesi duyuldu ve sonra bekçinin kalın sopası kaldırımlarda gecenin geçmiş bir saatini çaldı. Fatma Hanım başını kaldırarak belini doğrulttu. Yumağını düzelterek: "Şükriye!" dedi. "Kızım, şu saate bir bakar mısın?"

Sözünü ikmale muvaffak olamadı [*bitiremedi*]. Birden derinden gelen keskin ve acı bir miyavlama evin sükûneti içinde odaya kadar hücum etti.

Fatma Hanım örmekte olduğu çorabı fırlatarak kedilerini seri bir nazarla teftiş etti. Hepsi buradaydılar. Her zaman olduğu gibi yalnız o, Maviş yoktu. Kim bilir neredeydi? Oturduğu yerden kalktı ve eline lambayı alarak sofaya çıktı. Şükriye ve arkasında Nazlı, Mestan, Tombalak, Fındık ve yavrular kendisini takip ediyorlardı. Merdiven başına geldikleri zaman ana kız yüz yüze bakıştılar. Bu ses Maviş'in sesi değil miydi? Yakından geldiğine nazaran [*göre*] ihtimal ki yine kömürlükteydi. Acaba Maviş ölüyor muydu? Bu acı düşünce ile titreye titreye merdiveni indiler. Kömürlüğün kapısına gelince Nazlı, Mestan, Fındık yavaşça başlarını kaldırarak bir taraftan mütecessis [*meraklı*], küçük burunlarıyla havayı koklarken diğer taraftan da Fatma Hanım'ın yüzüne bakarak bir şey söylemek istiyorlarmış gibi ihtirazkârane [*çekinerek*] miyavladılar.

Maviş'in canhıraş iniltilerine tahammül etmek Fatma Hanım için ne kadar müşküldü. Elleri titreyerek kömürlüğün kapısını itti. Maviş karşıda, kömür yığınlarının yanında, şedîd teşennüçlerle [*şiddetli kasılmalarla*] kıvranmaktaydı. Kapının açıldığını gördüğü zaman başını yukarı kaldırdı, tüylerini kabartarak dişlerini gösterdi. Sonra sarhoş gibi ayakları üzerinde sallanarak kömürlüğün daha karanlık bir köşesine atıldı. Bunu gören Nazlı, Mestan, Fındık, bir köpek tarafından takip olunuyorlarmış gibi acı acı miyavlayarak merdivene tırmandılar. Artık Fatma Hanım'ın gözleri bir şey görmüyordu. "Lambayı biraz uzat Şükriye!" diyerek kömürlükten içeriye bir adım attı. Demek sevgili Maviş'inin ölümü karşısında bulunuyordu. Maviş kuvvetli buhranlar içindeydi. Başı havada, kulakları kısık, ağzından köpükler akarak sırtı çukurlaşmış, kuyruğu bacakları arasına sıkışmış, ayakları üzerinde muvazenesiz [*dengesiz*] sallanıyordu.

Ana kız derin bir acz ü teessür [*acizlik ve üzüntü*] içinde Maviş'i seyrediyorlardı. Maviş pençelerinin hırçın ve asabi

hamleleriyle toprağı kazıyor ve çarpılmış gibi hareketler yapıyordu. Bir müddet sonra ayakları kırılmış gibi yere yuvarlandı. Şimdi salyalar daha fazla bir mebzuliyetle çenesinden boşalıyor ve hadd-i tabiîsinden [*doğal halinden*] fazla büyümüş ve korkunçlaşmış gözleri karanlıkta keskin bir ateş gibi yanıyordu. Nâgehan [*ansızın*] doğrulmak isteyen bir hareketle fırladı. Bir saniye sonra tekrar yuvarlandı. Şükriye yavaşça mırıldandı: "Anne! Bu öldü mü?" Fatma Hanım'ın dimağından [*beyninden*] süratle bir fikir geçti. Yavaşça kedinin üstüne eğilerek nazarlarıyla [*gözleriyle*] muayene etti. Nefes aldığına nazaran [*göre*] herhâlde ölmemişti. Biraz evvelki kıvranışlarına bakılırsa, bu olsa olsa bir saradan başka bir şey değildi. Şükriye'ye dönerek: "Bu saraya benziyor kızım!" dedi. "Haydi, koş, şuradan bir tas su getir!"

Kedisiyle Fatma Hanım bir dakika kadar karanlıkta karşı karşıya kaldılar. Her ikisi de bilâhareket [*hareketsiz*] duruyorlardı. Bir dakika sonra Şükriye elinde büyük bir tas su ile geldiği zaman ikisi de endişeli nazarlarla Maviş'i aradılar. Maviş yine orada, eski düştüğü yerde, yine pis ve ıslak bir paçavra hâlinde, kafası ağzından akan köpük yığını içine gömülmüş, bîtab [*halsiz*] ve baygın bekliyordu. Yalnız lambanın ziyasına karşı işmi'zâz ile [*iğrenerek*] gözkapaklarını kaldırdı. Meyus bir miyavlamaya benzeyen iki inilti ağzından dökülen köpükler içinde kayboldu.

Bekleyecek vakit yoktu. Şükriye'nin elinden su tasını kapan Fatma Hanım kedisine doğru ilerledi ve eteklerini beline sokarak yanına çömeldi. Bu, herhâlde baygınlıktan başka bir şey değildi. Soğuk su şüphesiz baygınlığa birebir gelirdi. Yavaşça tasın muhteviyatını [*içindekileri*] kedinin başına döktü. Maviş yalnız bir kere titredi ve sonra fişek sesine benzeyen şedîd bir haykırışla bir lastik top gibi Fatma Hanım'ın üstüne fırladı.

Bir an içinde kömürlük bir hercümerc [*kargaşa*] ile karışmış, şedîd haykırışlar, kömür yığınlarının yuvarlanması, bir saniye kadar kömürlüğü korku ve toz içinde boğmuştu.

Ana kız büyük bir havf [*korku*] ve heyecan ile kömür yığınlarının üstünden atlayarak dışarı fırladılar. Merdivenleri

dörder dörder çıkarlarken muttasıl nazarları [*gözleri*] arkada, takip olunup olunmadıklarına bakıyorlardı. Odaya girer girmez bitap ve harap minderin üstüne düştüler. Gözleri kapanmış, çeneleri süratle çarpıyor ve göğüsleri uzun soluklarla inip çıkıyordu. N'olmuştu? Dimağlarında düşünebilecek bir kuvvet bulamıyorlardı. Bu baygınlık on dakika kadar devam ettikten sonra ikisi de yattıkları yerden doğrulmak ihtiyacını hissettiler. Perişan nazarlarla [*gözlerle*] ilk önce birbirlerine ve sonra etraflarına bakındılar. Odayı hafif bir lamba ziyası tenvir ediyordu [*ışığı aydınlatıyordu*]. Her ikisinin de benizleri solgun ve gözleri korkuyla büyümüştü.

İlk müsadif nazardan [*göz göze gelişten*] şüpheye düşen Şükriye analığına baktı. Sonra nazar-ı dikkatini celbeden [*dikkatini çeken*] bir şeyi layıkıyla görmek için lambayı Fatma Hanım'ın yüzüne yaklaştırdı ve dudaklarını tazyik eden [*sıkan*] bir nida-yı ta'accübü ketme muvaffak olamayarak [*hayret sesini gizleyemeyerek*]: "Ay anne! Yüzün kanıyor, ne oldu?" diye haykırdı. İnce bir kan hattı Fatma Hanım'ın solgun ve pörsük çenesinden boynuna doğru betâetle [*ağır ağır*] sızıyor ve pembe entarisinin yakasında Maviş'in ıslak ve siyah pençe lekeleri görülüyordu.

***

Aradan yirmi günden fazla bir zaman geçmişti. Bir sabah Şükriye, bir haftadan beri oldukça ağır hasta olan analığı Fatma Hanım'ın oda kapısını açtığı zaman onu gözleri kanlı ve korkunç bir şekilde açık, ağzı salyalar ve köpükler içinde ölü olarak bulmuştu.

Dört
Lambo Usta

Kendisi Karamanlıydı. Memleketinden buraya bakkallık etmek için gelmişti. Kesesinde şöyle yüz altın kadar bir parası vardı ki o, bu parayla İstanbul'un herhangi bir mahallesinde mükemmel bir dükkân açıp işletebilirdi. Esasen onun bütün hemşerileri memleketlerinde evini, öküzünü satıp paralarını kemerlerine doldurduktan sonra günün birinde köyün şehre giden yollarında bir gölge hâlinde silinip kayboluyorlardı. Bu yol onları tâ İstanbul'a çekip getiriyordu. İstanbul onun için her karış toprağında avuçlarla altın bulunan bir servet menba'ıydı [*kaynağıydı*].

Lambo Usta İstanbul'a gelmeyi fikrine koyduğu zaman ilk düşüncesi karısını yanına alıp almamak meselesi olmuştu. Şimdilik buna lüzum görmemişti. Çünkü karısı esasen her gün bir parça daha fazla ekmek yiyen ve buna rağmen akşama kadar evin köşesinde pinekleyip ağzında sakızı, öküz gibi geviş getiren bir mahluktan başka bir şey miydi? Hususuyla İstanbul yalnız paranın değil, karının da bol olduğu bir memleketti. O hâlde terlediği zaman yağlı bir pastırma gibi kokan karısını bir heybe gibi taşımaya ne lüzum vardı?

Lambo Usta işte bu düşünce ile köyden çıkmıştı. Tam dört senedir İstanbul'un içerlek mahallelerinden birinde icra-yı ticaret ediyordu. O, mahallenin yegâne bakkalıydı. İçeri giren

her müşteri, tezgâhı başında kirli yapraklı veresiye defterinin buruşuk sayfaları karşısında iri şişkin karnı, iki geniş kıvrım teşkil eden yuvarlak ensesi, pos bıyıklarla mestur [*örtülü*] yağız esmer çehresiyle Lambo Usta'yı her zaman meşgul bulurlardı. O, acaba böyle bitmez tükenmez neler yazıyordu? Bunu hiç kimse bilmezdi. Mahalleli içinde en cimrisi olan mümeyyiz [*ayırtman*] mütekaidi [*emeklisi*] Hacı İbrahim Efendi'den tutunuz da kahveci İsmail'e kadar herkes ona borçluydular.

Esasen Lambo Usta kısa bir zaman içinde mahallelinin taşıdığı zihniyeti pek kolaylıkla öğrenip anlamıştı: İstanbullular, malın iyiliğinden ucuzluğuna bakıyorlardı. O, bu itibar ile müşterilerini tıpkı gübre ile ta'ayyüş eden [*beslenen*] ördeklere benzetiyordu.

Onun esrar-ı ticaretine [*ticaret sırlarına*] kimse akıl erdirememişti. İki sokak aşırı bakkal Mihal'in on ikiye sattığını o mutlaka on bire veriyor ve müşterilerine hiçbir şey kazanmadığını ancak sermayesine verdiğini söylüyordu. Onun bu ucuzculuktaki maksadı öteki mahallenin müşterilerini kendine celbedip bakkal Mihal'i iflas ettirmek ve ondan sonra istediği gibi mahalleliyi haraca kesmekti. Filhakika [*gerçekten de*] bu, pek kolay bir iş değildi. Zaten bakkal Mihal gibi senelerden beri o mahallede küflenmiş, ev bark sahibi olmuş, birçok seneler pastırma ve peynir kokuları içinde ciğerleri kaşarlanmış küplü bir bakkalı devirmenin öyle pek kolay bir iş olmadığını kendisi de biliyordu.

Bundan mâ'ada [*başka*] Lambo Usta mahalleliye abus [*somurtkan*] bir çehreden ziyade güler yüzle nüfuz etmekteydi. Bunun böyle olması da herhâlde muvafıktı [*uygundu*]. Nitekim Kasap Halil Efendi, bu inceliğe vâkıf olamadığı için birer birer müşterilerini kaybediyordu.

Son zamanlarda o, mahalleliden bazı ileri gelenlerin muvafakat ve yardımıyla dükkânında bir tezgâh da açmıştı. Her ne kadar hükümetten izin alamamışsa da gizliden gizliye bu işi görüyordu. Yalnız bu mesele kulağına çalınan mektep hocası Hacı Kerim Efendi, her ne kadar bundan birkaç gün

mukaddem [*önce*] mahalle kahvesinde itiraz için ağzını açmışsa da Bekir Reis muhık [*haklı*] ve mantıkî delâille [*delillerle*] Kerim Hoca'nın fikirlerini pek güzel redd ve cerh etmişti [*çürütmüştü*]. Mademki mahallede akşamcılar vardı, o hâlde bunlar ötede beride meyhane meyhane dolaşıp gece yarılarına kadar çoluk çocuklarını sofra başında bekletmelerinden ise buracıkta işlerini görmeleri herhâlde daha muvafık değil miydi? Hatta ak sakalıyla Hacı Nuri Bey bile bu fikrin doğruluğunu tasdik etmişti. Esasen bu iş de gizli oluyordu. Lambo Usta dükkânının iç tarafa kıvrılan mahzenini buna hasretmişti. Akşam olur olmaz komiser Mehmet Efendi'den tutunuz da Hacı Nuri Bey'e kadar akşamcılar birer ikişer iç tarafta isli bir lamba altında içtima ediyorlar [*toplanıyorlar*] ve orada birkaç kadehle işlerini pek güzel görüyorlardı.

Esrar-ı ticarete vâkıf olan Lambo Usta aynı zamanda mahallelinin halet-i ruhiyesini [*psikolojik durumunu*] de pek güzel anlamıştı. Bunun için manzarası yağ küpleri, gaz tenekeleri, kahve çuvalları olan dükkânın bu gizli köşeciğini şöyle güler yüzlü, ak çehreli bir çırakla şenlendirmeyi düşündü. Şüphesiz bu, müşterilerin celbi için de pek muvafık bir fikirdi. Hem bütün mahalleli de az çok bu illete müsab [*uğramış*] bulunmuyor muydu?

Pastırma manzaraları arasında günün birinde çapkın çehresiyle bir kabak çiçeği gibi açılan ve daha geldiği gün mahallelice "Kaymak Yuvan" tesmiye edilen [*denilen*] bu çocuk müşteriler üzerinde hakikaten iyi bir tesir yapmıştı ve bu tesir yalnız bu mahalleye münhasır kalmamış, az zaman içinde öteki mahallelere kadar da sirayet etmişti. Yalnız Lambo Usta ince işlerin açığa vurulmayıp gizlice yapılmasında bir mahzur görmediğini müşterilerine çıtlatmıştı. Evet, her şey gizli olmalıydı! Lambo Usta'ca bu gibi işler bir lağıma pek benziyordu ki kokunun intişar etmemesi [*yayılmaması*] için künkü kırmamak lazımdı.

Adeta Yuvan'ın vürûdu [*gelişi*] mahalleli beyninde [*arasında*] yeni bir kîlûkal [*dedikodu*] açmış, kahvede beynü'r-rüfeka [*arkadaşlar arasında*] ince telmihlere [*göndermelere*] sebep

olmuştu. Lambo Usta'ca bunların hiçbiri haiz-i ehemmiyet [*önemli*] değildi, o ancak kasasına giren paraları bilirdi.

Münhasıran cins-i inâstan [*kadınlardan*] zevk duyan Lambo Usta bir türlü bu zevkini tahvile [*değiştirmeye*] muvaffak olamıyor ve bu sebeple mahallelinin bu garip zevki karşısında müşterilerini burunlarını çirkefte dolaştıran birer domuza benzetiyordu. Her şeyden evvel bu domuzları doyurmak ve bunun için de lağımın kapağını tamamıyla açmak lazımdı.

Lambo Usta maksadına muvaffak olmuştu. Artık öteki mahalleden birçok müşterileri kendisine celbetmiş ve bu suretle Bakkal Mihal'i solda sıfır bırakmıştı.

Bakkal Mihal kendi servet ve menfaatini tehdit eden bu tehlikenin önünü almak için nihayet gelinini tezgâh başında oturtmaya mecbur oldu. Şimdi bu iki rakip arasında açılan cidal [*mücadele*], bu hadise ile mühim bir safhaya girmiş oluyordu. Artık Bakkal Mihal'le Lambo Usta birer bakkaldan ziyade camekânında butlar ve bacaklar teşhir eden birer kasaba benziyorlardı. Bununla beraber Lambo Usta muvaffakiyetin kendisinde kalacağına emindi. Bunun içindir ki Mihal'in teşebbüsünden kat'iyen endişe etmedi. Bunu işittiği zaman lâkaydâne [*umursamazca*] dudaklarını bükerek acı bir istihza [*alay*] ile: "Galiba Mihal baba mesleğini değiştirdi..." diye mırıldandı ve sonra peynir bıçağını önlüğüne silerek mütefelsifâne [*filozofça*] başını salladı: "Yetmişinden sonra... Hey koca pezevenk!..."

Hakikaten galebe Lambo Usta'da kalmış, Bakkal Mihal'in teşebbüsü hiçbir semere [*sonuç*] vermemişti. Fakat bu galebe ne kendisinin ne de dükkânının ahval ve eşkâl-i hariciyesinde [*dış görünüşünde*] görülebilen tahavvül [*değişim*] husûle [*meydana*] getiremedi. Hatta o kadar ki pastırma yağı, peynir suyuyla tıpkı siyah ve ağır kokulu bir meşin parçasına benzeyen göğüslüğünü, sinek tersleri içinde adeta kurum tutmuş bir manzara gösteren dükkânının camekânlarını bile değiştirip temizletmedi. Mademki mahalleli her şeyden evvel bir ördek midesi taşıyordu, o hâlde bütün bunlar lüzumsuz bir masraf demekti.

Asıl tahavvül [*değişim*] Lambo Usta'ın kafasında oluyordu. Kasa, günler geçtikçe bir gebe kadın karnı gibi kabarıyordu. Bu şişi indirmemek lazımdı. Artık Lambo Usta'ca düşünülecek ve merak edilecek bir cihet [*taraf*] kalmamıştı.

Yalnız midesi doyup, kurduğu dolap muntazaman [*düzenli olarak*] döndükten sonra Lambo Usta bir gün kendi kendine düşünmeye başladı: "Evet, kazancına rağmen ortada eksik olan bir şey vardı. Kadın..." İşte en önemli meseleyi bu teşkil ediyordu. Esasen ömrü öteden beri bu ateş içinde kavrularak geçmişti. Göğsünden iki tulum gibi sarkan memeleriyle cesimü'l-cüsse [*iri yapılı*] bir ineğe benzeyen karısını zaten severek almamıştı. O, gençliğinin bir hatası olarak boynunda kalmıştı. Karısı kaba, çopur, pis ve çirkin olması hasebiyle [*dolayısıyla*] Lambo Usta esasen köyde bile evlilik içinde bir bekâr hayatı yaşamaktaydı. Bununla beraber şimdi karısını beraber getirmediğine müteessif oluyor [*üzülüyor*], böyle kadın mahrumiyeti içinde geçen gecelerde bütün çirkinliğiyle beraber karısını arzu ediyordu. Filhakika orta yerde bütün mahallelinin yanıp tutuştuğu çırağı Yuvan vardı. Lâkin Lambo Usta mümkün değil ondan bir şey anlamıyor, Yuvan'a karşı olan hislerinde bir lâkaydî [*umursamazlık*] duyuyordu. Hâlbuki diğer taraftan Kaymak Yuvan mahallenin horozlarını başına topladığı gibi tavuklarını da birer birer çekiyordu. Gerek o mahalledeki, gerek civar mahalledeki hizmetçi kızlar iğne iplik almak bahanesiyle birer birer Yuvan'ın peşine takılıp dükkâna sürükleniyorlar ve orada bîmana tevakkuflarla [*anlamsız duruşlarla*] makara, iğne seçiyorlardı. Lambo Usta biliyordu. Bütün bunlar oraya kendisi için değil; ancak çırağı için geliyorlardı... Buna karşı ruhunda gizli bir hased ve infial [*tepki*] duyuyordu.

Evet, kendisinin neyi eksikti? Bazen bu sualin cevabını bulmak için aynada çehresini tetkik ediyordu. Yuvan tüysüz bir çocuk lâkin kendisi tam kuvvetli bir erkekti. Fakat ah bu İstanbul'un kadınları... Onlar zevki bilmiyorlar, erkeğin ne demek olduğunu anlamıyorlardı. Esasen bunların öyle pek sağlam bir ayakkabı olmadıklarını da bilmiyor değildi.

Sıkı yeldirmeleri altında kıçlarını bir tencere gibi çalkaya çalkaya yürüyen bunlar, bütün bu hizmetçi kızlar, delik ve pis hakiki bir ayakkabıydılar. İçleri biraz koklanılsa ne kadar şüpheli ve ağır kokularla mütaaffin [*kokuşmuş*] oldukları pek güzel hissolunurdu.

Hem bundan başka Lambo Usta öyle adım atacağı yeri yoklamadan ayağını uzatır bir adam değildi. Mademki arada bir din farkı vardı, o hâlde buna dikkat etmek lazımdı. Yalnız son günlerde köşedeki pembe eve taşınan hariciye kalemi katiplerinden Necib Fehmi Bey'in hizmetçisi Anika, diğerleri arasında bir istisna teşkil ediyordu. Bundan dolayı kendisiyle onun arasında bir muhabbet vuku'una mani olacak bir sebep yoktu. Her manasıyla bu, açık bir kapıydı.

Her ne kadar Anika da diğer hizmetçi kızlar gibi Lambo Usta'ya pek o kadar yüz vermemekteyse de bunu yola getirmek o kadar zor bir şey değildi.

İlk önceleri ılık bir hava gibi Lambo Usta'nın damarlarına nüfuz eden bu kızın aşkı, pek kısa bir zamanda bir ateş dehşet ve hararetiyle bütün vücudunu sardı. Şimdi Lambo Usta ayakları ucunda biraz daha derinleşen bu uçurumun açıldığını ve kendisinin göz döndürücü bir süratle bu uçuruma inmeye başladığını görüyordu. Fakat tutunmak kabil olmuyor, ayakları mütemadiyen, mütemadiyen kayıyordu.

Bu aşk Lambo Usta'nın sakin ve neşeli hayatı üzerinde birden büyük bir değişiklik husûle getirmişti. Pek kısa bir zaman içinde camekânı arkasında her gün şen, alaycı bir papağan gibi şaklayan Lambo Usta kalkmış, yerine sanki gagasını göğsüne sokarak mütemadiyen düşünen ıslak ve miskin bir hasta karga oturmuştu. Lambo Usta hastaydı. Tezgâhının başında akşama kadar Anika'sını düşünüyordu. Şimdi onu görmek kendisi için her gün biraz daha mübremleşen [*zorunlu hâle gelen*] bir ihtiyaç şeklini almıştı. Anika'nın başı dükkânın kapısından görünür görünmez tezgâhı başındaki hasta ve ıslak karga sanki bir an içinde uçuyordu.

Lambo Usta hiçten bîmana [*anlamsız*] vesilelerle onu dükkânında işgal [*meşgul*] ediyordu. Anika geldiği zaman Lambo

Usta bir kıskançlık hissi altında Yuvan'ı adi ve hiçten bahanelerle dükkândan uzaklaştırıyordu.

Anika, Lambo Usta'nın kendisine tutkun olduğunu biliyordu. Onu tam burnundan yakalamıştı. Bazen tezgâhın yanındaki camekânda duran bir şeyi tetkik için Lambo Usta'nın yanına sokularak bi'l-iltizam [*kasten*] eliyle yahut koluyla ona temas ediyor, onu çıldırtıyordu. O vakit Lambo Usta bütün iradelerinin kaybolduğunu, kendisinin bir dakika içinde on beş sene gençleştiğini hisseder gibi oluyordu. Anika kendini dirhem dirhem satıyor ve bu musahabeleri [*sohbetleri*] en lezzetli yerinde bırakarak eve geç kaldığını söyleyip dükkânı terk ediyordu. O zaman Lambo Usta ağır bir uykudan uyanmış gibi silkinerek dalgın gözleri, Mari'nin sıkı etekliği altında hutûtu [*hatları*] vuzuh ile [*açıkça*] fark edilen butlarının müştehi [*şehvetli*] hareketlerine merkuz [*dikili*] öylece sersem ve perişan kalıyor ve düşünüyordu. Ah Anika!... Kendisi için ne iyi bir karı olabilirdi...

Gece olup dükkânını kapayarak odasına çekildikten sonra Lambo Usta bunları düşünüyordu. Evet, muhabbet hakikaten çok fena bir şeydi. Bu tıpkı bir sıçan kapanına benziyordu. Ve hissediyordu ki kendisi oraya tam burnundan yakalanmıştı.

Günlerce dükkân yüzüstü kalıyordu. Şimdi iç tarafta mahzene kıvrılan yağ fıçıları yanında Lambo Usta da müşterileriyle beraber kadeh toka ediyor ve şu suretle ıstırabını ispirtoya gömmek istiyordu.

Artık Lambo Usta şen değil, mültefit [*iltifat edici*] değil, kurnaz değildi. Bu aşk onu kabalaştırmış ve hayvanlaştırmıştı.

***

İlkbahar ve yaz böyle geçti. Fakat Lambo Usta maksadına muvaffak olamadı. Anika kendisini dirhem dirhem satmakta devam ediyor, Lambo Usta'ya teslim olursa bir müddet sonra karnı doymuş bir adam hâlinde bu köylü bakkalın kendisini

terk edeceğini, fındıkçı ve orospu kadınlara has amelî [*pratik*] bir muhakeme ile düşünüyordu.

Lambo Usta bir bataklık içine düştüğüne pek emindi. Etrafında tutunacak bir şey yoktu. Ayağının altındaki zemin muttasıl [*sürekli*] iniyor, çöküyor, alçalıyordu.

Meteliğe düğüm vuran Lambo Usta'nın nazarında artık paranın da kıymeti kalmamıştı. Onun nazarında para, hayat, yalnız Anika'dan ibaretti.

***

Bir sonbahar akşamı hemşerileri Lambo Usta'yı Karaman yollarında, bir eşeğin sırtına vurulmuş iki heybe ortasında neşesiz ve hasta İstanbul'dan köye dönerken gördüler.

Beş
Çingeneler

Her sene ilkbahar vürûd eder etmez [*gelir gelmez*] dağ yolundan bir kafilenin bizim köye doğru inmeye başladığını görür ve yol boyunca sıralanarak onları seyrederdik. En önde kulakları düşük uyuz bir eşek, ekseriya bu kafileye rehberlik ederdi. Eşeğin her iki tarafından sarkan sepet içinde çergenin mühimmatı bulunur ve bunların aralarına gelişigüzel tepilmiş kukla gibi duran çamur yüzlü, maymun suratlı çingene çocukları, kırpışık, parlak gözleriyle bu yeni geldikleri köyü selamlarlardı.

Her çergenin behemehal [*mutlaka*] bir eşeği bulunacaktı. Bunu uzun boylu, buruşuk yüzlü erkeklerle meşin esmer çehreli karılar, pişkin kayış bacaklı çingene çocukları takip ederdi. Eşeğin arkasında elinde sopasıyla bir çingene karısı yürüyordu ki, bunun vazifesi ucu çivili değneği, hayvanın nazik uzuvlarına dokundurarak, bacaklarının arasına sokarak onun batî hatvelerini tesrî' etmekten [*ağır adımlarını hızlandırmaktan*] ibaretti.

Nereden gelip nereye gittikleri meçhul olan leylekler gibi böyle ilkbaharın hiç beklenilmeyen bir gününde köyümüze gelip aynı suretle sonbaharın gayrimuayyen [*belli olmayan*] bir gününde çadırlarını toplayarak giden bu çingene alayının köyümüze vürûdu [*gelişi*], bizim için mühim bir hadise teşkil ederdi.

Meskenlerini ya kendi omuzlarında taşıyan veyahut eşeklerin sırtına yükleyip sürükleyen bu kafile köyümüzün en güzel mevkini, ırmağın kenarındaki söğüt ağaçlı şirin gölgeliği kendileri için intihab eylerler [*seçerler*], oraya çergelerini ve ocaklarını kurarlardı. Köyümüze geldiklerinden birkaç saat sonra kısa bir an içinde hemen hepsinin çadırları ihtiyar kamburlar gibi söğütlerin altına çömelmiş ve sıralanmış olurdu.

Onların hepsi hemen aynı ailenin evladı gibiydiler. Aralarında en tabiî ve hakiki bir hayat hüküm sürüyordu. Ekseriya aynı çerge altında iki üç aile yatıyordu. Oturdukları mevkiler beynine [*arasına*] bir hat ve hudut çizmedikleri gibi bizim gibi döşekleri arasına da bir duvar ve hudut koymadıkları için hemen ekseri geceler, her döşek aynı çerge altında yatanları birbirine naklediyor ve onlar böyle bir nakl-i daimî [*sürekli nakil*] içinde her gece sinirlerinin çeşnisini değiştiriyorlardı...

***

Çergelerle köyün arasındaki mesafe, herhalde bir çeyrekten aşağı değildi. Ara sıra çingene çocukları bizim köye geldikleri zaman aramızda, bilmediği bir mahalleye düşmüş bir köpek havfıyla [*korkusuyla*] dolaşırlar ve kahvenin önünden geçerlerken ekseriya köyün delikanlıları onları çağırarak: "Hampir" çektirirlerdi. "Hampir" çingene çocuklarına mahsus bir raksı. Kahveden metelik fırlatılır fırlatılmaz çingene çocuğu hemen eski fesini yere atar, onun etrafında karnını sallayarak, kıçını çıkararak, ensesini tokatlayarak döner, mini mini kırmızı dilini ağzı içinde kendisine mahsus bir maharetle yutuyormuş gibi titreterek adeta boğulan bir adamın hırhırlarını taklit ederdi. Hampir denilen bu oyunu, hemen bütün köylüler memnuniyet ve neşe ile seyrederlerdi.

Bizim çingenelere karşı gösterdiğimiz mihmannevazlığın [*misafirseverliğin*] müddeti birkaç güne münhasır gibi bir şeydi. Sonra aramızda bîaman [*amansız*] bir cidal [*mücadele*] ve kavga kapıları açılırdı. Onları kızdırmak için türlü muzip-

likler icat ederek, mesela bir gün onları taşa tutar, diğer bir gün ellerimize geçirdiğimiz tenekelere mandaların yaş tezeklerini koyarak bununla çingenelerin yaş çadırlarını sıvardık. Başka bir gün avuçlarımızda beygirlerden topladığımız at sinekleri olduğu hâlde yavaşça çergenin yanına gelip bunları otlamakta olan eşeklerin bacakları arasına serpiştirirdik. Aradan bir dakika geçer geçmez eşekler kuyruklarını sallamaktan başlayarak evvela tepinmeye, sonra çifte atmaya kadar varırlar ve nihayet bağlı oldukları kazıkları koparıp kuyruklarını havaya dikerler ve bu böylece etrafa muttasıl [*sürekli*] çifteler savurarak, kuyruk omuzda uzun anırtılarla tarlalara doğru koşarlardı.

Bazen de aramızda memulün fevkinde [*beklenenin dışında*] kısa bir i'tilaf [*uzlaşma*] husûle gelirdi. O zaman hepimiz küçük bir müfreze hâlinde çergelerine giderek onları seyrederdik. Çergelerin hepsinde hemen aynı levha vardı. Yerde bir örs başında ya bir çocuk veyahut pişkin yüzlü bir kadın muttasıl körük çekerek ateşi alevlendiriyor, erkek bir elinde demir, diğerinde çekiç, ateşte kızaran demir örs üzerinde bir şekil vermeye uğraşıyor ve bunların biraz ötesinde döşek unvanı verilen kirli, yağlı bir paçavra yığını ve yerde arkası üstü toprağa yatmış, eline geçirdiği çürük bir domatesin sularını emmeye ve yemeye çalışan mini mini bir et parçası, küçük bir çocuk...

Bazı günler akşamüstü körük başındaki kadınlardan birisi bir türkü tutturur ve örs üzerinde demir dövmekle meşgul olan erkek ise çekicinin harekâtını [*hareketlerini*] buna terfîk etmeye [*uydurmaya*] uğraşırdı. Ve biz çergelerin karşısında sıralanarak bu acib ve garip hayatı merak ve hayretle seyre dalardık.

***

Bu, yazın sıcak bir günüydü. Hepimiz köyün mescidindeki çınar ağacının altında toplanmış muhtarın oğlunu dinliyorduk. Köyün çocukları arasında sinnen [*yaşça*] en

büyüğümüz olan bu çocuk aynı zamanda da en yaramaz ve haşarımızdı. Elinde bir değnek, akşama kadar ağaçların üzerinden yuvaları düşüren, sokaktaki tavukların bacaklarını kıran, kedilerin kuyruğuna tenekeleri bağlayan, köpekleri yüzmek için ırmağa batıran bu haşarı çocuğun hepimizin üzerinde büyük tesirleri vardı. Kalplerimizde ona karşı sebebi meçhul bir ataat ve inkıyad [*bağlılık*] duyar ve ondan korkardık.

Şimdi o arkasını çınara dayamış, elindeki ince dalı bir kırbaç gibi sallayarak bir şeyler anlatıyor ve sözüne devam ederek: "Hepiniz!" diyordu." "Bu gece tarlada kalırsınız. Yatsı ezanı okunduktan sonra ben sizi bizim harmanda beklerim. Bakın size neler göstereceğim! Bilseniz güle güle kırılırsınız..." ve sonra ağzını dolduran tükürükleri dişleri arasından ince bir sicim şeklinde fışkırtıyordu. Ben ruhumda mühim bir merakla bu sözleri dinlerken nalbantın oğlu parmaklarıyla burnunu derin derin karıştırarak geniş ağzının hiçbir şey ifade etmeyen yılışık hayretleriyle muhtarın oğluna bize ne gibi bir şey göstereceğini anlatmasını yalvarıyordu. O, başını sallayarak: "Demem, geceyi bekleyiniz!" diyor ve yanımıza birer kamış almamızı da ayrıca tembih ediyordu.

O gün hepimiz akşamın vürûdunu [*gelmesini*] hakiki bir intizar [*bekleyiş*] içinde bekliyorduk. Ufukta güneş söndükten sonra köyümüzün üzerine tatlı bir yaz gecesi açılmıştı. Ay, mebzul [*bol*] ziyalarıyla saman yığınlarını yaldızlıyor, köyün çamurlu evlerini yıkıyordu. Derin ve rehavetkâr [*rehavet verici*] bir sessizlik bütün köyü kaplamıştı. Yalnız ara sıra çardaklardan gelen türküler bu sükûnu ihlal ediyordu.

Ben, bizim öküzün önüne buğday saplarını yığarak sırtını taramakla meşguldüm. Hayvan bu ılık gecenin sükûn ve rehaveti içinde yüzüyormuş gibi yorgun uzun uzun geviş getiriyordu.

Köyümüzün minaresinden yükselen bir ezan sesi, birden köyün hâbîde [*uyumuş*] sükûnu üstünde dolaştı... Artık hepimizin hakiki bir intizar içinde beklediğimiz an hulûl etmişti [*gelmişti*].

Birer ikişer muhtarın oğlunun harmanına geldiğimiz vakit onu buğday başaklarının arkasında bize muntazır [*bekler*] bulmuştuk. Şimdi en önde o olduğu hâlde biz, köyün beş yaramazı heyecanlı adımlarla çayın kenarında ilerliyorduk. Çergeler kambur sırtları acip [*acayip*] şekillerle görünüyorlar, tarlaların yeni tırpanlanmış sapları üzerinde gölgelerimiz bize rehberlik ediyorlardı.

Çayın kenarına geldiğimiz esnada muhtarın oğlu arkaya dönerek ses çıkarmamaklığımızı işaret etti. Hepimiz sessiz bir gölge hâlinde küçük köprücükten karşı sahile geçtik. Artık çingene çadırlarına yirmi otuz adım uzakta bulunuyor ve mühim bir heyecan içinde muhtarın oğlunun gözlerine bakarak ağzından çıkacak bir emre intizar ediyorduk [*bekliyorduk*]. O, burada durarak kamışları getirip getirmediğimizi sordu. Hepimiz ona birer kamış uzattık. O, bunları ayın ziyası altında bir kere muayeneden sonra ırmaktan ağzımızı doldurmaklığımızı söyledi. Birden hepimiz keçiler gibi ırmağa eğilerek ağızlarımızı doldurduk. Oradan kalktığımız zaman yanaklarımız şişmiş, çehrelerimiz tuhaf bir şekil almıştı. Sanki bir dakika içinde hepimiz köyümüzün yuvarlak enseli şişman imamına dönmüştük. Gülmemek için cır nefes ediyor, derin ve büyük bir merakla neticeyi bekliyorduk. Mamafih muziplıklerimizin hedefinin çingeneler olacağını artık anlamıştık.

Çergelerle aramızdaki mesafe on adım kadar kalmıştı. Hatvelerimizi [*adımlarımızı*] daha ziyade yavaşlatmış, kabil [*mümkün*] olabildiği kadar kendimizi hissettirmemeye çalışıyorduk. Burada seda ve hayat yok gibiydi. Yalnız iki eşek kuyruklarını sağa sola çarparak otluyor, bir diğeri onun biraz gerisinde kesik bir kütük gibi yatıyordu. Yalnız bizim yaklaştığımızı hisseder etmez başını arkasına çevirerek kulaklarının ucunu birleştirdi. Ve o, sanki gözleriyle değil, kulaklarıyla bize bakıyordu. Biz ise eşeklere görünmemek için yere sinerek yollarımızı değiştirmiştik.

Ekseri çergelerin ön tarafı açık olduğundan kendimizi göstermemek için lâlettayin [*öylesine*] bize en yakın olanını intihab ederek [*seçerek*] oraya ilerledik. Etrafımızda çingene

çergelerine mahsus kerih [*iğrenç*], burun gıcıklayan bir koku vardı. Bu ağır kokular içinde biz, bir lağımda yürüyor gibiydik. Muhtarın oğlu hepimize vazifelerimizi anlatmıştı. Bu sebeple mevcudiyetimizi mümkün olduğu kadar belli etmemeye uğraşarak birer ikişer çergenin kenarına sokulduk. Çerge bir kalbur gibi delik deşik idi. Ben bakacak bir delik bulmakta müşkülat [*zorluk*] çekmedim ve bulduğum deliğe gözümü tatbik ettim. Çergenin açık olan kapısından nüfuz eden ay ziyası altında içerisini layıkıyla görüyordum. Yerde, birisi ayağımın ucunda, diğeri karşıda olmak üzere iki yatak seriliydi. Kapının yanında ise hampir çeken çocuklardan birisi bir köpek eniği gibi kıvrılmıştı. Karşıki yatakta bir yastık üstünde iki baş görünüyordu. Bunda câlib-i nazar [*ilginç*] bir nokta yoktu. Ayağımın ucundaki yatakta ise oldukça büyük ve soluyan müteharrik [*hareketli*] bir yığın, bir yastık üstünde bir baş ve iki koldan mürekkep bir yığın duruyordu. Dikkat ettiğim zaman başların ikileştiğini ve kolların dörtleştiğini gördüm. Herifin ay ışığı altında mübhemce [*belli belirsiz*] tefrik edilen [*seçilen*] arkası renk ve şekliyle büyük ve isli bir tencereyi andırıyor, küçük bir ocak hâlinde bu tencereyi tahrik eden kadının vücudu ise erkeğin ağır cüssesi altında kayboluyordu.

Ben dalgın bir hâldeydim. Arkadaşlarım ne hâldeydiler? Onların farkında değildim. Yalnız ayaklarımın ucunda yükselen bir seda ile birden titreyerek hakikate ric'at ettim [*döndüm*]. Şimdi karşı taraftaki çingene yavaşça başını kaldırarak benim tarafımdakine: "Kolay gele abe Hüsmen! Maşa mı yapıyorsun?" dedi. Diğeri boğuk boğuk cevap verdi: "Hah? Öyle... Ya sen niçin duruyorsun sersem horoz. Yoksa demiri kızdırmadın mı?" Evvelki çingene yanında yatan kadının kıçını şamarlayarak: "Demiri kızdırdım, tavını bile verdim!..." dedi ve dışarısını dinleyerek ilave etti: "Dışarıda birisi var abe. Hırsız olmasın!..." İkinci çingene işiyle meşgul mırıldandı: "Ha? N'olacak eşekler otluyor!"

Hepimiz bir an içinde mevki'imizin nezaketini anladık. Artık burada fazla durmaya mahal yoktu. İhtimal biraz sonra

mevcudiyetimizi hissedeceklerdi. Bu sebeple vazifemizin vakt-i hulûlünü [*geldiğini*] anlayan muhtarın oğlu yavaşça işaret etti. Bir saniye içinde su ile dolu olan beş ağzın muhteviyatı isli tencerenin üzerine boşaldı....

Birkaç dakika sonra köyün nevm ü sükûnu [*uykusu ve sakinliği*] çingenelerin yaygaralarıyla ihlal edilmişti. Muttasıl [*sürekli*] arkamızdan taşlar yağıyordu ve biz otlar arasına sinerek muttasıl harmanlara doğru koşuyorduk...

Altı
İsyan

Anne, biliyor musun, bazen öyle denizler vardır ki onun derinliklerinde büyük manalar saklıdır ve dalgaları altında insanı ka'rına [*derinliğine*] çeken bir kuvvet vardır. İnsan ister ki adım adım onun a'mâkına [*derinliklerine*] insin. Çünkü saadet, sükûn, âsudegî [*huzur*], her şey oradadır... Anne! İşte senin gözlerin, böyle bînihayet [*sonsuz*] dalgalarıyla ufuklara kadar uzanan bir denizdir ki ben onları seviyorum anne. Ben onların ılık ve şifakâr [*şifa veren*] dalgaları içinde boğulmak istiyorum...

Diyorlar ki hayat elemler ve fecialarla doludur. Hayat, müthiş ve siyah bir gecedir. Evet, hayat öyle siyah bir gece ki anne! Onun semasında yanan yıldızlarda bile zehir ve felaket var. Fakat senin gözlerin bana kuvvet veriyor, cesaret ve ümit veriyor...

Şimdiye kadar hayatta bir teselli ve şifa buluyordum. Fakat bugün karımın ölüsü karşısında, açlık içinde ölen karımın perişan naaşı karşısında bütün teselli ve şifalardan mahrumum, teselli ve şifa istemiyorum... İşte sana şunu, şu zehirlenmiş et parçasını fırlatıyorum. O benim kalbimdir anne, benim kalbim... Görüyorsun ya artık o, hiçbir saadet ve emel ra'şesiyle [*titreyişiyle*] çarpmıyor. Çünkü insanların eli onu zehirledi ve bu muhitin tırnakları onu kanatıp harap etti. Sana koşuyorum,

ruhumda bütün cerihalarla [*yaralarla*] ve ıstıraplarımla sana, senin tesellikâr [*teselli edici*] göğsüne koşuyorum...

Göğsünde dinlenmek isteyen şu başı tanıyorsun değil mi? Şu yorgun, şu saçları ağarmış başı... Görüyor musun kalbim gibi zaman onu da ne kadar değiştirdi, zamanın bîinsaf [*insafsız*] elleri onu da ne kadar tahrip etti... Bu başı göğsüne ilk bastırdığın vakit o, masum, temiz, hayatın her türlü acılarına ve felaketlerine karşı lakayıt [*umursamaz*] ve bîendişe [*düşüncesiz*] idi. İnsanların adiliklerini bilmiyordu, insanların riyasını ve levsini [*pisliğini*] bilmiyordu. Fakat öğrendi, karımdan sonra hepsini öğrendim... İnsanların adiliklerini, insanların kötülüklerini, insanların hırslarını, insanların kuvvet önünde tekâpularını [*koşuşturmasını*] hepsini, her şeyi öğrendim. Onların teneffüs ettiği havayı teneffüs ettim ve onların yürüdüğü bataklıkta yürüdüm. Ben de, en sonra ben de onlardan oldum. Fakat bugün boğuluyorum, bugün her şey beni boğuyor, her şey beni harap ediyor. Bugün ben de herkes gibiyim anne! Ve herkes gibi mülevvesim [*kirliyim*]. Artık bu başı sen tanıyamazsın...

Ruhumda derin bir istikrah [*iğrenme*] ve nefret duyuyorum, her şeyden iğreniyorum. Bu muhitten, bu topraklardan, bu insanlardan, hatta bu güneş ve semadan... Hiçbir şeyde necabet [*soyluluk*] ve safvet [*arı duruluk*] bulamıyorum. Hiçbir şey şifa vermiyor, bilakis her şey öldürüyor, her şey tahrip ediyor... İşte ben anne!... Benim başım... Şu yuvarlak kemik tabakası altında bir sanatkâr dimağı vardı. Fakat onu bu muhit boğdu, bu muhitin elleri ve tırnakları öldürdü. Tek, yalnız beni öldürmekle iktifa etseydi [*yetinseydi*]... Asıl o, bu muhit, benim gururumu, gurur-i sanatımı ve deha-yı sanatımı da ezdi ve öldürdü.

Teselli ve hava, nur ve şifa... Senden bunu istiyorum anne!... Senden yalnız bunu istiyorum... Bu insanlar ve bu muhit, yalnız benim deha-yı sanatımı [*sanat dehamı*] öldürmedi, karımı da onu da çamur ve sefalet içinde öldürdü. O da ben de ikimiz de öldük. Yalnız o artık teneffüs etmiyor, bense yalnız teneffüs ediyorum...

***

Biliyorsun ki anne ben sanatımla, fırçamla geçinen bir adamdım. İtalya'da tahsilimi ikmal ettikten [*tamamladıktan*] sonra buraya koşmuştum. Burası benim vatanım ve memleketimdi. Onun ma'lul [*illetli*] ve sakat sinesini, medeniyet ve sanatın muhyi [*dirilten*] ve şifakâr [*şifa veren*] elleriyle diriltecektim. Yüksek emellerimle vatanıma avdet ediyordum. Kalbimde gençliğin ölmeyen ve sönmeyen ümitleri vardı. Bunlar bana cesaret ve kuvvet veriyorlardı.

Geldiğimden bir sene sonra karıma tesadüf ettim. O, o zaman henüz kızdı. Ben senin gözlerini seviyordum. Onun, karımın gözleri de senin gözlerine benziyordu.

Onunla birkaç sene bir arada yaşadık. O da benim gibi düşünüyor, benim gibi hissediyordu. Ruhlarımızda riyasız, endişesiz bir aşk, vakur ve mütekabil [*karşılıklı*] bir aşk vardı. O, beni daima teselli ediyor, müteessir [*üzgün*] olduğum zamanlarda odama bir güneş gibi nüfuz ederek üşüyen ruhumu iri gözleriyle ısıtıyordu. İkimiz de sefilane bir hayatın her gün biraz daha derinleşen dalgaları içinde o, benim gözlerime, ben onun gözleriyle kendi sanatıma merbut [*bağlı*] , aynı havayı teneffüs ederek yaşıyorduk. En güzel dakikalarım atölyemde geçen dakikalarımdı. Gözlerim mülevven [*renkli*] bir ufku tahayyüle dalmış resmimi yaparken, o, şefkat ve hararet isteyen bir çocuk hiffetiyle [*hafifliğiyle*] yanıma sokuluyor, yavaşça başını dizime dayayarak gözleriyle fırçamın hareketini seyrediyordu. O vakit ben altın saçlarıyla şita-yı kalbimde [*kalbimin kışında*] zîhayat [*canlı*] ve füsun [*afsunlu*] bir güneş açan bu mukaddes başın samimiyet ve aşkından yeni bir kuvvet ve ümit alarak daha fazla çalışıyordum. Ve artık ben, muzlim [*karanlık*] felsefelerle bütün hayatı levs [*pislik*] ve riya [*ikiyüzlülük*] içinde gören o eski bedbin [*kötümser*] değildim. Karımın gözlerinde öyle mebzul [*bol*] ve temiz bir ziya-yı şefkat [*şefkat ışığı*] vardı ki, bunun altında ruhum her gün biraz daha yükseliyor ve berraklaşıyordu...

Yaşadığımız hayatın sefalet-i elîmesine [*elem verici sefilliğine*] rağmen karım kendini mesut ve bahtiyar gösteriyordu. Fakat ben buna inanamıyordum. Şüphesiz onun birçok arzuları is'af olunamıyordu [*yerine getirilemiyordu*]. O, benimle teehhül etmeyip [*evlenmeyip*] de başka birisinin zevcesi olsaydı, hiç şüphesiz şimdikinden daha pek müreffeh bir hayat içinde yaşayacaktı. Bunu düşündüğüm zaman ruhumun en hafi [*gizli*] bir noktasında gizli bir damarın kanadığını hissediyordum. Eğer sanatımı feda etseydim, ihtimal ki karım daha müreffeh bir hayat ile yaşayacaktı. İşte bunu, yalnız bunu yapamıyordum ve ben ısrar ettikçe bir el, bu muhitin göğsünden başıma uzanan demir bir el vardı ki mağrur alnımı mütemadiyen eğmek, mütemadiyen ezmek istiyordu. Burada yaşamak ve kazanmak için bu lazımdı. Bu muhit beni çiğneyebilir, ezebilirdi. Fakat gurur ve dehamı?... Asla! Onu, hiçbir el ezemeyecekti... Bir ümit, bütün sefalet ve ıstırap içinde tek ve yalnız bir ümit vardı ki beni bu muhite bağlıyor, onun levs ü lâkaydîsini [*pislik ve umursamazlığını*] affettiriyordu. Bir ümit, elbette bir gün bu memlekette de hakiki bir sanat devresi açılacaktı. Ben bu ferdayı [*yarını*], bu meçhul ve uzak âtiyi [*geleceği*] bekliyordum. Fakat âti gelmiyor, gelemiyordu. Kışın fırtınalar altında yırtık elbisem, yırtık kunduralarımla geziyordum. Ayaklarım yürüyemeyecek kadar üşüyordu. Birçok günler bir dilim ekmek, bir parça peynirle karnımı doyurur, artırdığım birkaç para ile karımın istîfa edilememiş [*karşılanamamış*] bir ihtiyacını teskine çalışıyordum...

Beklediğim o meçhul, o uzak âti gelmedi. Fakat bir gün karım hastalandı. Yanımda evimin nâtamam [*yarım kalmış*] birkaç eşyasıyla birkaç liradan başka hiçbir param kalmamıştı. Onun narin vücudu günlerce ateşsiz geçen kışın soğuk gecelerine tahammül edemeyerek yatağa düşmeye mecbur olmuştu. Ben her saat onunla beraber bulunarak yalnız bırakmıyordum. Onun yatağının karşısına geçerek dudaklarımla kendisini teselli etmeye çalışırken gözlerimle hastalığın bu güzel çehrede husûle getirdiği tahribatı seyrediyordum. Yaşadığım hayatın sefaletlerine katlanmış, elemlerine iştirak

etmiş olan bu vücut, bana ümit ve cesaret, teselli ve saadet veren bu iri gözler günden güne sönüyor, bu güzel çehre hazanın [*sonbaharın*] son ve hasta bir gülü gibi günden güne sararıyordu. Biliyordum, karım her gün adım adım ölüme yaklaşıyor, adım adım mezara iniyordu. Kollarım kuvvetsiz, cihan-ı elvan [*renkler dünyası*] ibda' eden [*yaratan*] dimağım aciz ve zayıftı. Onu kurtaramıyordum, onu alıyorlar, onu benden alıyorlardı.

Bu, soğuk, dışarıda rüzgârların şikâyetlerle inlediği bir gündü. Artık evde satacak bir eşya, cebimde sarf olunacak bir param kalmamıştı. Odamız bir buz mahzeni kadar soğuk, zevcem daha ağır hasta yatıyordu. Çehresi kireç hâlini almış, soğuktan dudakları çatlamış ve gerilmişti. En son ümidim tablolarımdaydı. Onları, her birini pek yüksek ideallerle yaptığım, uzun ve nâkabil-i tahammül [*dayanılmaz*] zahmetlerle vücuda getirdiğim tablolarımı satacaktım. Filhakika zevcem artık yaşayacak bir hâlde değildi. Bunu biliyordum. Fakat istedim ki hiç olmazsa son nefesini teslim ederken karlar üzerinde can çekişen bir dilenci, bir serseri kadın gibi metruk [*terk edilmiş hâlde*] ve titreyerek ölmesin!

Ona bir işim için şimdi gidip hemen avdet edeceğimi [*döneceğimi*] söyledikten sonra atölyeme geçtim. Günlerden beri kapısı mesdud [*kapalı*] duran hücre-i mesaim [*çalışma odam*], en son defa terk ettiğim hâldeydi. Burada bir dakika kadar tevakkuf ettim [*durdum*]. Maziyi düşündüm, karımla burada geçen saatleri düşündüm, düşündüm ki burada, bu basık ve harap tavanın altında bir deha doğmuştu. Fakat bugün o, inkişaf etmeden [*gelişmeden*] ölüyordu... Burada daha fazla beklemeyerek soğuğa fırladım. Resim alan birkaç dükkân vardı ki hepsine birer birer uğrayacaktım... Uğradım, beş tabloma ikisi altı, bir diğeri sekiz lira veriyordu. Sekiz lira, bu memleketin sefalet içinde inkişaf edememiş bir sanatkârına ve onun senelerde vücuda getirdiği bir eser-i sanata [*sanat eserine*] karşı uzatılmış sekiz tokattı. Birden kalbimin derinliklerinden soğuk bir rüzgârın geçtiğini duydum. Ve başımı eğerek benimle, benim gurur-i sanatımla [*sanat gururumla*]

eğlenen bu sekiz maden parçasını görmek istemedim. Hiç, hiçbir şey işitmiyordum. Yalnız ruhumda mülevven [*renkli*] bir kainat-ı ümidin [*umut evreninin*] son bir inhidam [*çöküş*] içinde yuvarlandığını duyuyordum. Etrafımda her şey karanlık, her şey levsden mensuc [*pislikle dokunmuş*] bir zulmet [*karanlık*] altındaydı. Muhayyilem yavaş yavaş bu zulmete iniyordu. Bu, hayalimde açılmış öyle bir yoldu ki mebdei [*başlangıcı*] burası, müntehası [*sonu*] ise karımın ölüm yatağıydı... Bir dakika kadar düşündüm. Onun soğuktan titreyen zayıf çehresini görür gibi oldum. O dudaklarda "Üşüyorum!" diyen sönük bir ses, o gözlerde, Anne! Senin gözlerine benzeyen o gözlerde bir nigâh-ı şikâyet [*şikâyet bakışı*] okudum. O zaman elimi yavaşça bu maden parçalarına, sanatın bu son sefil sadakasına uzattım... Parmaklarımın onlara temasını müteakip [*ardından*], dimağımdan birden bir şule geçti ve fazla düşünmedim. O zaman ne yaptığını bilmeyen bir adam hâlinde paraları dükkân sahibinin yüzüne fırlatarak tablolarıma atıldım ve onları koltuğuma alarak süratle buradan firar ettim. Şimdi çamurlu kaldırımlar üzerinde bir müddet, hiçbir şey görmeyerek, hiçbir şey hissetmeyerek koşuyordum, koşuyordum. Bir deli gibiydim. Belki bir deli olmuştum. Bu vakit nâşinas [*yabancı*] ve mülevves [*kirli*] ellerin önüme fırlattığı birkaç paraya tabloları satmayacaktım. Fakat deha-yı sanatımla karımın titreyen soğuk vücudunu ısıtacaktım ve bu pek yüksek, pek sanatkârâne, pek mümtaz bir şey olacaktı...

Birden kulağımın dibinden bir kırbacın keskin ıslıkları geçti. Hemen yan tarafa fırlamaya mecbur oldum. O vakit bir kaldırım üzerinde insanlar arasında yürümekte olduğumu anladım. Şimdi benden bir adım ötede güzel, tüvânâ [*güçlü*] iki beygirin bir tüy hiffetiyle [*hafifliğiyle*] uçurduğu süslü bir arabanın lastik tekerlekleri kaldırımlar üzerinde hoppa ve şuh uçuyorlardı. Bu, servet ve ziya içinde bir arabaydı ki geniş ve yumuşak atkılara sarınmış iki kadınla bir erkeği taşıyordu. Geçtiler, bir rüzgâr, bir hava, bir ziya süratiyle geçtiler ve uzaklaştılar. Onu bir diğeri, bir başkası daha takip etti. Gözlerim bu arabaların gürizan [*kaçan*] şekillerine merkuz [*diki-*

li], ruhumda Neron'un vahşi ve necib kanının dolaştığını hissettim.

Evime geldiğim vakit karımın gözlerinde zayıf ve daha derin bir nigâh-ı ıstırap [*ıstırap bakışı*] gördüm. Çehresi daha ziyade solmuştu. Yatağının yanına oturarak elini elime aldım: "Hava çok soğuk... Üşüyorsun değil mi?" dedim... O, gözlerini kapayarak cevap vermedi. Bir an aramızda uzun bir sükût [*sessizlik*] dolaştı. Şimdi yaşadığım hayatın bütün safhaları gözümün önünden geçiyordu. O güzel günler, bir hayal, bir serap, uzak bir rüya olmuşlardı...

Karım artık inlememekte, göğsü gayrimuntazam [*düzensiz*] soluklarla inip çıkmaktaydı. Odamızda ölüm, hafif ve nâmahsus [*hissedilmez*] adımlarla yürüyordu. Karımın ölmesini istiyordum. Ölüm onu sefaletten kurtaracak yegâne şifakâr eldi... Sonra birden karımın güzel gözlerinin ebediyen kapanacağını, ölümün onu uzak, avdeti [*dönüşü*] gayrikabil [*imkânsız*] bir iklime götüreceğini düşündüm. Uzun saçlarım dağılmış, ellerim takallüs etmiş [*kasılmış*], gözlerim büyümüş olduğu hâlde bir cinnet-i hissiye [*duygu cinneti*] içinde ayağa kalktım. Bağırmak, meçhulata [*bilinmezliklere*], semaya bağırmak istiyordum. Boğazımda teneffüsümü meneden bir düğüm kıvrılıyor, damarlarımda parçalamak, devirmek, yıkmak, harap etmek arzuları dolaşıyordu.

Bir öksürük ve enîn [*inilti*], odanın sükûn-i tamamîsi [*bütün sakinliği*] içinde dolaştı. Tekrar onun elini tutarak: "Üşüyorsun değil mi?" dedim ve cevabını beklemeyerek tablolarıma uzandım. Onları bir hamlede kırarak ocağa fırlattıktan sonra bir kibritle tutuşturdum. Zevcem yatağından kalkmak isteyen bir hareketle doğruldu: "Ne yaptın, ne yaptın, ne yapıyorsun?" diye mırıldandı. Lakayt ve vahşi cevap verdim: "Hiç! Isınacağız, hava çok soğuk..."

Şimdi ocakta tablolarım, boyaya hayat veren deha-yı sanatım yanıyordu. Ben, yumruklarım bu ateşe sıkılmış, gözlerimde bir iskelet nazarı, çehremde bir vahşi tebessümü, onun kıvrıla kıvrıla yükselen kırmızı alevlerini seyrediyordum...

Alevler çıplak duvara garip gölgeler resmediyor, pencerede rüzgârlar bir köpek gibi homurdanıyorlardı.

Artık her şey, her şey yanmıştı. Bu bir hâile-i sanattı [*sanat trajedisiydi*]. Bir hâile-i sanat ki büyüklükle başlamış, yine büyüklükle nihayet buluyordu...

***

Ocakta tablomun son pervazları yanarken karımın hasta ve kansız dudakları dudaklarımda, bütün hayatımı dolduran gözleri de dehamın bu büyük yangını önünde ebediyen kapanıyordu...

Kânun-i Evvel 1329 / Aralık 1913

Yedi
Bağırsak

Akşamları Yani'de veya Santral'da oturarak midelerine indirdikleri kadehlerde biraz imsak [*perhiz*] ve ihtiyatı unutanlar –biraz da iradeleri zayıfsa– yatmak üzere uzanacakları yatakları, alelekser [*genellikle*] kapısı fenerli o malum ve maruf evlerin birisinde intihap ederler [*seçerler*]. Bu, fazlaca kaçırılmış ve içkinin alelumum tabiî bir neticesidir. Zira içki ile zahire [*açığa*] çıkan hayvanlığımızın ikmali [*tamamlanması*] için buna kat'i surette [*kesinlikle*] ihtiyacımız vardır.

Çok uzun aylardan beri girmediğim bu sokaklara işte bu gece tekrar giriyordum. Şu dakikada hissediyordum ki tam bir hayvan gibiyim. Bununla beraber dimağımda kendimi tahlil edebilecek bir kudret ve muhakeme yok değil...

Bu sokaklar, ah, kızgın ve semdar [*zehirli*] havası altında bütün içtimaî [*toplumsal*] farkları yekseviye [*tekdüze*] eden bu mel'un ve sihirli sokaklar... Şu dakikada şu biraz ileride nara atan veyahut ötede bir evin demir parmaklığına asılarak içeriye koyu koyu küfreden şu herifle kendi aramda o kadar büyük bir fark ve tefavüt [*ayrılık*] görmüyorum. Maksatlarımız, gayelerimiz, hareketlerimiz birbirimizin tamamıyla aynı, tamamıyla müşabihî [*benzeri*]...

Ben bu sokakları çok iyi bilirim. Bu evlerin kapılarından fenerleri, fenerleri altında kalın iri numaraları kaldırınız, yüzlerce sokak içinden ben bu sokakları yine tanırım.

Bu sokakların en mühim, en sihirli mıntıkası köşeleridir. Oraya geldiğiniz zaman sizi, nâmer'î [*görülmez*] iki kolun tuttuğunu hissedersiniz. Bu kollar çok kuvvetlidirler. Bırakmazlar ve lâbis olduğunuz [*giydiğiniz*] içtimaî kisvetlerden [*toplumsal giysilerden*] sizi tamamen tecrid ederler [*soyutlarlar*], maneviyetiniz üryan ve çıplak kalana kadar soyarlar, maskelerinizi indirirler ve nihayet havf ü ihtirazdan [*korku ve çekinmeden*] berî [*uzak*] ve âzade, çayıra bırakılan başıboş aç bir hergele gibi ileriye iterler: "Haydi, artık yürü!" derler. Burası bir âlemdir ki hicab-ı ihtiraz [*çekingenlik*], ar ve hayâ hiçbir şey yoktur. Onlar biraz geride bıraktığınız içtimaî elbiselerin ceplerinde kalmıştır...

Aynı zamanda burası, bizim bildiğimiz, tanıdığımız sokaklardan bir sokak da değildir. Bu, betâetle [*ağır ağır*] akan koyu bir çirkâb ve gılzet [*çirkef ve yoğunluk*] ırmağı, bu, sağlı sollu birçok kehrizlerin insibab ettiği [*döküldüğü*] büyük bir ana lağımıdır. Beyoğlu İstanbul'un bozuk midesi ise bu sokaklar hiç şüphesiz ki onun ağır taaffünüyle [*kokuşmuşluğuyla*] burnunuzu sızlatan hasta ve cılk bağırsaklarıdır. O kadar ki bu sokakların pis ve ıslak parkeleri üzerinde yürüdüğünüz zaman kunduralarınızın bir yığın yağlı bağırsakları çiğnediği vehmini duyarsınız...

Ve keza bu sokaklar, sair sokaklara, her gün her gün geçtiğimiz sokaklara da benzemez. Bu sokaklarda hususi bir koku, râtıb [*nemli*] bir koku, ıslak kirli çamaşırların asıldığı basık tavanlı bir çamaşırhanenin kokusu vardır. O, bu kokuyu pis ayaklardan, terli koltuklardan, penceresi kırık abdesthanelerden, kapısı açılmamış mutfaklardan, sofra örtülerine dökülmüş ağır içkilerden, karyolanın altına itilmiş kirli bezlerden, Pompei Divinia gibi keskin kokulu kokot lavantalarından alır. Yekdiğerine [*birbirine*] zıt olan bu kokular acip bir halita [*acayip bir karışım*] hâlinde birleşerek bu sokaklara has olan bu kokuyu, işte bu hususi kokuyu hâsıl ederler...

Burada halita ameliyesi [*karışım işlemi*] en ziyade kuvvetle hâkimdir. Kadın ve erkek gibi musiki de bu sokaklarda en müstekreh [*en iğrenç*], en galiz, gürültülü, anlaşılmaz bir şekil

ve mahiyet kesbeder [*kazanır*]. Burada her ev, her gece ve her saat için bir tarabgâh [*eğlence yeri*] ve her pencere musiki kusan çarpık bir sarhoş çenesi gibidir ve burada musiki söylenmez, musiki kusulur, burada musiki pencerelerden dökülen kirli sular hâlinde bilâfasıla [*aralıksız*] kaldırımlara boşaltılır...

Burada ziya, gözü kör edici, musiki kulağı sağırlaştırıcı, koku mideyi bulandırıcı ve nihayet insanı hayvanlaştırıcıdır.

Ben de şimdi burada başım sersem, gözüm kör, kulağım sağır, hayvanlaşmış adımlarla yürüyorum. Tanıdığım birçok evler vardı fakat tanıdığım bir seneden beridir ki kimler oturuyor bilmiyorum.

Burada bilseniz bir senenin ne büyük bir ehemmiyeti vardır. Yarım asrın haricinde husûle getirdiği inkılabı [*değişimi*], burada üç yüz altmış beş günlük bir sene yapmaya muktedirdir.

Burada kadınların hayatı, iskambil kâğıtlarından i'mal edilmiş köşklere yahut kursaktan yapılmış balonlara benzer. Bir darbe ile yıkılır, bir nefesle yükselir. En yüksek bir evde oturan on, on beş liralık bir geceliği lâkayd ve müstağni kabul eden bir kadını, bir ay sonra geceliği beş liralık bir evde görürseniz hiç mütehayyir olmayınız [*şaşırmayın*]. Zira niçin evvelce o kadar yükseldi, sonra niye bu kadar düştü? Bunu hiç kimse bilemez...

Lâlettayin [*öylesine*] önüme gelen ilk kapıyı ittim. İçeriden bir ayak sesi geldi. Yan pencereden bir baş gözüktü. Ve sonra bir demir zincirin kapının sacdan mamul zemini üzerinde tok aksi işitildi. Kapı yarım açıldı. Bir baş, yarım dakika fesimin püskülünden potinimin ucuna kadar baktı, tetkik etti, kıymetimi ölçtü, liyakatimi anladı, ehliyetimi tayin eyledi... Ondan sonra kapı beni içeriye alabilecek bir nisbette menteşeleri üzerinde açıldı ve sonra tekrar menteşeleri üzerinde dönerek tok ve ağır kapandı.

Koridor endişeli ve gayritabiî bir sükûn ile nîm muzlim [*yarı karanlık*] idi. Yerde bir cisim upuzun yatıyor, iki üç kadın duvara dayanmış bunu seyrediyorlardı. İhtimal bir cinayet, diye düşündüm. Bu sırrı gözlerimde okuyan ve tereddütümü anlayan kızlar: "Bu hep böyledir! İçtiği zaman daima kendini kay-

beder ve böyle, sokakta, evde, odada, caddede, her yerde sızar.." dediler ve sonra beni daha fazla ikna etmek için yan taraftaki kapıyı ittiler: Nîm muzlim koridor, birden ışık tufanı içinde aydınlandı ve parladı. Tecessüsle [*merakla*] eğildim. Bu, çok genç ve çok güzel bir çocuktu. Oraya kusmuş ve gaseyanları [*kusmukları*] üstünde sızmıştı. Sırma gibi uzun ve sarı saçları koridorun mermerleri üzerine dökülmüştü. Yüksek ve açık alnı soluk ve korkunç bir renk ile gözüküyor, gaseyan ile mülemma [*bulanmış*] çehresi gayr-i beşerî [*insanlık dışı*] bir şekil ile nazara [*göze*] çarpıyor, bir yanağını mermer döşemeye dayamış, cansız bir yığın hâlinde sakit [*sessiz*] ve hareketsiz yatıyordu...

Geçtim, ilerledim, yürüdüm, merdivene tırmandım. Beni bir odaya soktular, lambayı yaktılar. Oda, bu evlerdeki odaların tamamıyla aynı... Esasen onlar birbirlerine o kadar müşabihtirler [*benzerdirler*] ki, hatta kokularına, tarz-ı tezyinlerine [*süsleme tarzlarına*] varıncaya kadar... Bu odalarda hava râtıb [*nemli*], ter [*ıslak*] ve Divinia ile karışıktır. Oturduğumuz koltuk, kenarına iliştiğimiz kanape, yarım saat sonra içine gömüleceğimiz karyola, hülasa [*özetle*] bu odalara ait bütün eşya, adeta yağlı bir madde ile yağlı bir kir tabakasıyla tılâ edilmiş [*kaplanmış*] gibi, soğuk terle ıslanmış bir avuç gibi pis ve nemlidir. Biraz eğiliniz. Tüm bu eşyaların tâ mesamatına [*gözeneklerine*] kadar nüfuz etmiş ve gayrikâbil-i izale [*giderilmez*] muharriş [*tahriş edici*] bir koku ile taaffün ettiğinizi [*kokuştuğunuzu*] hissedersiniz. Yastıkların yüzlerini çıkarınız, yatakların çarşaflarını kaldırınız, en pis lekelerle mülevves [*kirlenmiş*] olduğunu görürsünüz. Ve bu, her tabakadan olan evler için böyledir. Farklar yalnız örtülerde, yatak, yastık, yorgan örtülerindedir. Ah, bu örtüleri kaldırmak ve onların altına bakmak mümkün olsa... Bir geceliğini on beş liraya, yirmi liraya satan kadınların yataklarını bilirim ki keten çarşaflarının altında iri iri lekeler vardır. Gerçi o lekeler, zengin ve ekâbir vücutlarının metrukatıdır. Onlarda zengin ve ekâbir vücutlarından ifraz edilmiş [*salgılanmış*] birer zerre-yi levs [*pislik zerresi*] mevcuttur. Fakat diğerlerininkiyle aralarında ayrı hiçbir fark yoktur...

Mama kapıyı açtı. Kızlar birer ikişer odaya girdiler. Çehreleri yorgun, gözleri uykusuz, hareketleri bezgindi. İnek ahırında yasemin çubuğunu tüttüren, karnı kuşaklı, boynu gümüş kordonlu bir hayvan celebiyle şu dakika aramda o kadar büyük bir fark ve tefavüt [*ayrılık*] görmüyorum. Mamafih [*yine de*] bu teşbihimde [*benzetmemde*] o kadar fazla bir mübalağa da yoktur. Zira bu kadınlar hakiki birer inektirler, suratları ebleh ve ahmaktır. Her gece ve her saat için uykusuzluk, cima' [*cinsel ilişki*], ispirto, bu kadınlardaki bütün aklî melekeleri tahrip etmiş, onları hakiki birer ahmak hâline getirmiştir. Siz, bu akıntılı ve içkili geceyi yarın akşam evinizdeki yumuşak yatağınızda uzun bir uykuyla telafi ve tamir edeceksiniz fakat o, bu geceyi yarın akşam, öbür akşam, daha öbür akşam, haftalarca, aylarca, aynı şerait dahilinde [*koşullar altında*], sızana kadar içerek, sabaha kadar uykusuz kalarak, terleyene kadar göbek çalkayarak, zevk verene kadar bel kırarak, harap olana kadar vücut eriterek aynı şerait dahilinde temdid ve temadi ettirecektir [*devam ettirecektir*].

Mefkûreleri [*ülküleri*] basit, çehreleri ebleh olan bu kadınların hassasiyetleri de ibtidaidir [*ilkeldir*]. Kalpleri hiçbir şey duymaz hakiki bir kaldırım taşı gibidir. Onlar sevmeyi bilmezler, sevilmekten anlamazlar, bir hayvan gibi yalnız paraya tapınırlar, yalnız para! derler. Paraya olan bu merbutiyetleri [*bağlılıkları*] niçindir? Eminim ki bu kadınların hiçbirisi bütün hayatında bu "Niçin?" i halledememiştir. Bu, paraya gayr-i idrakî [*idrak dışı*] bir tapınıştır.

Cilveleri, sever gibi gözükmeleri, hisseder gibi gözüküşleri, ne kadar sun'i [*yapmacık*], ne kadar ca'lî [*düzmece*], hatta ne kadar iğrençtir. "Sevgilim!" diye, "Kocacığım!" diye bir boynunuza sarılışları vardır ki eğer duyan bir adamsanız midenizin bulandığını hissedersiniz. Yalnız bu kadar, yalnız bu kadar da değil... Onlar asıl vazifeleri olan buseyi, şehveti de bilmezler. Onlar iliklere rehavet bahşeden, başa duman veren, gözleri mestî [*sarhoşluk*] içinde bayıltan buselere de nââşinadırlar [*yabancıdırlar*]. Öptüğünüz zaman köpek gibi ısırmalı, okşadığınız zaman bacakları çimdiklerinizle çürümeli, kıçları to-

katlarınızla kızarmalı, sırtına indirdiğiniz yumruklarla ciğerleri sökülürcesine sarsılmalı ki onlar bu hareketlerin buse veyahut nüvaziş [*okşama*] olduğunu anlasınlar...

Sonra yatak hâlleri... İstihsal-i zevk [*zevk almak*] için gösterdiğiniz bütün mesainize [*çabanıza*] rağmen onların bir kürek et gibi gayr-i müteessir [*etkilenmez*] yatışları... Çünkü siz bugün onun yatağını ziyaret eden sekizinci müşterisiniz. O, sizden önce yedi muhtelif müşteriye bel kırmış, karın çalkamış, kimisinden tokat, kimisinden çimdik yiyerek, sarhoş olanların kokan ağızlarına, ihtiyar olanların salyalı sakallarına dudak uzatmış ve hepsine, yedi ayrı adama, ayrı ayrı memnun yedi türlü çehreyle gözükmüş... Mamafih o, bundan hiç müteessir değildir. Çünkü vücudunun her gelen sefineye [*gemiye*] açık beynelmilel [*uluslararası*] bir liman vaziyetinde bulunduğuna kanidir.

Gecenin nısfından [*yarısından*] sonra ispirtonun mahmurluğu geçmiş gözlerinizi açınız. Yanınızdakinin ne derin bir uyku ile ölü gibi uyuduğunu görürsünüz. Bu uyku hiç de beşerî [*insanca*] bir uyku değildir, bir ölü uykusudur. Pudralar sızan terlerle veyahut alınan buselerle parça parça çıkmış, vücut pörsük, gömlek yırtılmış, saçlar karmakarışıktır. Her zaman için göğüste çürük lekeleri, sivilceler, dirsek ve kollarda iğne tırmıkları ve tamamıyla geçmemiş uyuz karhaları [*yaraları*] vardır. Nefes fena ispirto kokulu, kaburgalar batî [*ağır*] ve hırıltılıdır. Göğsüne doğru eğiliniz. Bütün mesamatın açılarak bu vücuttan ağır bir orospu kokusunun, güneş altında kaynayan bir yığın gübrenin, boğucu ve ılık buharlar hâlinde sıcak sıcak yükseldiğini duyarsınız ve hissedersiniz ki bu vücut, bir kadın vücudu değildir. Herkesin tükürdüğü bir balgam hokkası gibi, pis bir işkembe gibi, muhtelif ilel ve eskam [*illetler ve hastalıklar*] ile ma'lûl yüzlerce erkeğin pıhtılaşmış metrukatını, ifrazat-ı meneviyesini [*meni salgılarını*] içine alıp hazmetmiş şuursuz bir et yığınıdır. Bu yığından tereşşüh eden [*sızan*] şu kokuda, hastalık, ölüm, ilaç, et, çıban kokuları vardır.

Sekiz
Şaheser

Nezaretin [*bakanlığın*] önünden geçerken "Haydi, bir Nebil'e uğrayayım..." dedim. Kendisinin çok fazla olan meşguliyetini bilmekle beraber hiç olmazsa ayaküzeri olsun hatırını sormuş olurdum. Bilmem bu his bana nereden geldi? Odasına girdiğim zaman kendisini birkaç kâğıdı imzalamakla meşgul buldum. Beni görür görmez işlerini bıraktı: "Billahi, bu kadar mükemmel bir tesadüf olamaz..." dedi. "Ne o, hayrola!..." diye elini sıktım. O bir taraftan "Hele şuraya bir otur da..." diyor, diğer taraftan sigara uzatıyordu.

Karşı karşıya oturduk. "Bilir misin, bir mahkeme reisi olmak demek, ne ağır bir mesuliyet altına girmek demektir..." dedi. Bazen düşünürüm de mübaşirleri, zabıt katiplerini, hatta nezaretin kahvecisini kendimden çok bahtiyar bulurum. Müddeî [*davacı*] "Hak isterim!" diye bağırır, müddei aleyh [*davalı*] "Masumum!" diye feryat eder. Bunun tayini her zaman kolay değildir. Ne yapacaksınız, delillere istinadla hüküm vereceksiniz. Mamafih hüküm verirken delillerin muğfil [*aldatıcı*] olduğunu hatırınızdan çıkarmazsınız ki, bu, kalbinizi derin bir ıstırap ile müteezzi kılar [*üzer*]..." ve sonra çekmecesini çekti. Bir tomar kâğıt çıkardı: "İşte..." dedi. "Senin için mükemmel bir suje... Bu adamı biraz evvel idama mahkûm ettik. Bu, mahkûmun tahrirî müdafaasıdır [*yazılı savunma-*

sıdır]. Filhakika [*aslında*] kanunî bir kıymeti yok. Fakat iyi bir katip tarafından tanzim edilmiş. Hükmü verirken bilsen ne kadar müteessir oldum [*üzüldüm*]. Okuduğun zaman göreceğin üzere mahkûm hiçbir şeyi inkâr etmiyor. Bilakis her şeyi bilâperva [*pervasızca*], açıktan açığa söylüyor. Eğer küçük bir nokta bulsaydım, herhâlde cezanın hafifletilmesi tarafına gidecektim. Esasen bu, öyle bir gençtir ki maktele [*cinayet yerine*] giderken bile alnını eğmeyecek, ölüme bile hür ve mağrur başıyla yürüyecektir. Bu bir mücrimdir [*suçludur*] ki hiç kimse onun nerm [*yumuşak*] ve nazik cildi altında böyle hunhar bir sırtlan hüviyetinin saklandığına, saklanabileceğine hükmedemez. Uzun kirpikleri arasında bir göl kadar azade ve sakin gözleri vardır ki bilsen ruha nasıl derin bir itimat ve emniyet veriyor. Ve kendi kendinize 'Yarabbi, bu kadar işleri yapan bu mu? Bu küçük mü?' diye soruyorsunuz..."

Aldım, okudum. Filhakika [*gerçekten de*] kanunî bir kıymeti yok. Fakat daha fazla edebî bir kıymeti haiz olduğu için istinsah etmek [*kopyasını çıkarmak*] üzere bir gece için bende kalmasını rica ettim. Muvafakat etti. Ben de aynen istinsah ediyorum:

"Ben heyet-i ictimaiyenin [*toplumun*] arasından tard ve tağrîb ettiği [*kovup garipleştirdiği*] sefil ve mütefessih [*kokuşmuş*] iki uzviyetin [*kişinin*] mahsulüyüm, Reis Beyefendi! Babam benden sekiz sene evvel şu sandalye üstünde idam kararını yemiş bir adam; anam adi bir umumhanenin [*genelevin*] tavanları altında iki bıçak darbesiyle gebermiş bir kadındır. İdam kararını yiyen bu adamla bir bıçak darbesi altında geberen bu kadın, bir gün behîmî [*hayvansal*] bir ihtiyaç içinde çiftleşmek arzusunu hissetmişler... Nihayet bu iki sarhoş ve kuduz uzviyet temas ve tesadüm etmiş [*çatışmış*], beni babamın damarlarından alıp anamın karnına, anamın karnından alıp hayatın ortasına fırlatmıştır.

Vürûdum [*gelişim*] ailenin sefaletine yeni bir sefalet ilavesinden başka bir şey yapmamıştı. Babam küfrediyor, anam bu eğri büğrü et parçasını sefaletlerini tezyid eden [*artıran*] yeni bir uzuv olarak telakki ediyordu [*görüyordu*]. Filhakika gece

yarılarına kadar içen ve sızan babamla, külhanbeylerinin göğüsleri altında bel çalkalayarak bacaklarının îradıyla [*geliriyle*] geçinen anam için ben, bir sefalet âmilinden [*faktöründen*] başka bir şey değildim.

Ağızlar üçleşmiş, yiyen iki büyük ağız yanında bir de küçük bir ağız açılmıştı. Küçük fakat bu da isteyen, bu da yiyen, en nihayet bu da mideye merbut [*bağlı*] olan bir ağızdı. Gerçi babam o kadar fena bir adam değildi. Yalnız hatası çok okumuş fakat sa'yinin [*çalışmasının*] mükâfatını görmeyerek ispirtoya düşmesi olmuştu. O, dimağen hasta bir adam, daha doğrusu bir deliydi. Anam onu bir paçavra hâline sokmuştu. Anamın bütün kötülüklerine rağmen babamın ona o kadar fena, o kadar elîm [*elemli*] bir zaafı vardı ki şayan-ı hayretti. Anamın bir fahişe olduğunu biliyor lâkin sesini çıkarmıyordu. Çünkü artık o, bir adam değil, duygusuz, mevte [*ölüme*] mahkûm bir hayvan, paslanmış bir makineydi. İkide birde anam 'Kazan herif kazan!..' derdi. 'Ben çalışmasam, sen ziftlenecek rakıyı nereden bulursun?..' Rakı babamın en zayıf damarıydı. O zaman zavallı adam susar ve sükût ederdi.

Ben ve babam odada terk edilirdik. Anam geceleri öbür odada müşterilerle içer içer ve sonra olduğu yerde sızardı. O vakit iri ve korkunç adamlar, bir yarasa gibi girdikleri bu evden, gecenin zulmetleri [*karanlıkları*] ortasında yine yarasalar gibi çıkarlardı. Geceleri evimiz böyle adamlarla dolup boşalırdı. Sabahlara kadar küfürler, haykırmalar, ulumaya benzer kahkahalar yuvarlanırdı.

Bu şerait [*şartlar*] dahilinde ilk işittiğim insan sedası, geber, ilk gördüğüm nüvaziş [*okşama*] ve muhabbet, tokat olmuştu. Ben bir sefalet âmili idim Reis Beyefendi! Ben bir lağıma düşmek iktiza ederken [*gerekirken*] kazara yolunu şaşırarak hayata çıkmış bir çocuktum ki bir saniyenin günahını çekiyordum.

Bütün işim akşama kadar mahallenin gübreliğinde yuvarlanmaktan, kavga etmekten, gelip geçenleri taşlamaktan ibaretti. Umumhane çatısında doğduğum için piçten, viranelikte yaşadığım için köpekten hiçbir farkım yoktu. Bu

bir yaşamak değil, bütün mezelletleriyle [*düşkünlükleriyle*], bütün sefaletleriyle hakiki bir sürünmek ve sürüklenmekti. Anamın günahı, babamın fenalığı daima mahalleli tarafından bir tokat gibi yüzüme çarpılırdı: Bu, beni miskin ve münzevi yaptı Reis Beyefendi!... Bir gün babamın hapsedildiğini söylediler. Bu, onun hapse bilmem kaçıncı girişiydi. Ve bir müddet sonra onun ipe çekileceğini haber aldık. Onu son ziyaretimiz bir darağacının altında oldu. Anamla kucaklaştılar. Sonra beni kolları üstünde havaya kaldırarak kendisini ihata eden [*çevreleyen*] koca bir kümeye karşı: 'Bu, benim oğlumdur. Eğer yeni bir cani kazanmak istemiyorsanız bizi beraber asınız!...' diye bağırdı. Bu sözleri söylerken çehresinde derin bir vakar [*ağırbaşlılık*] ve sükûnet vardı. Etrafında her şey, onu ferîh ve müsterih [*rahat rahat*] seyreden şu insan yığını zelil ve hakir küçülüyor, sanki babamın ruhu şu kümenin üstünde kanatlarını açmış hâkim ve mütehakkim iri bir kartal gibi geziniyordu.

Bundan sonra anam işlerine daha fazla bir faaliyet vermişti. O sanki durup dinlenmeyen bir makineydi. Suyu ispirto ve ateşi para olan bu makine muttasıl [*sürekli*] dönüyor, hareket ediyordu. Bazen ona bir tevakkuf ârız olurdu [*duraklama gelirdi*]. O vakit anam sokağa çıkar ve kolunda birisiyle avdet ederdi. Ah, bunlar ne müthiş ve korkunç gecelerdi!... Böyle gecelerde bazen tokatlar iner, küfürler çarpışır ve uzun parlak bıçaklar meydana çıkardı.

Bir gün anam 'Ben seni besleyemem. Sen de kazan!...' dedi. O günden itibaren bir iş aramak mecburiyeti altında kaldım. Esasen bunu ben de hissediyordum. Artık ben de anlıyordum ki yaşamak için para lazımdı Reis Beyefendi! İlk iş aramaya mahalleden başladım. Her nevi sanatı kabule hazırdım fakat müracaat ettiğim her kapı 'Biz orospu çocuğu besleyemeyiz!...' sözüyle yüzüme kapanıyordu. Benim ne günahım vardı Reis Beyefendi?... Uğradığım bu tahkir ve istiskaller [*aşağılama ve küçümsemeler*] nihayet beni zelil ve bedbin [*kötümser*], hakir ve sefil yapmış, ruhuma ilk fesat tohumunu ekmişti. Yaşamak lazımdı Reis Beyefendi, para lazımdı, kadın lazımdı. Hâlbuki

ben bunların hiçbirisine malik değildim. Midem aç ve yatağım boştu. Para bulamıyordum. Ve kazanmak çok zor, çok öldürücüydü. Artık anam bana kapısını açmıyordu. O kendi müşterileriyle ve kendi âlemiyle meşguldü.

Bir gece, soğuk, dondurucu, öldürücü bir gece, tam iki günlük bir açlığın yorgunluğuyla harap ve uyumak için bir çatı altından mahrum, anamın evine geldim. Hastaydım. Gözlerim dönüyor, çenem şedîd [*şiddetli*] bir ra'şe [*titreme*] içinde çarpıyordu. Göstereceği bir köşe ve vereceği bir dilim ekmek için onun bütün kötülüklerini affedecektim. Kapıyı çaldım. Cumbanın penceresinden çatlak bir ses, anamın sesi 'Kimdir o?...' dedi. Üşümüş ve hasta bir sesle: 'Benim...' diye cevap verdim. Anlamadı: 'Gecelik mi kalacaksın?...' diye sordu. 'Hayır!..' dedim 'benim anne!... Tam iki gecedir aç ve hastayım... Sokakta yatıyorum... Bu gece için yalnız bir dilim ekmek ve bir köşe..' Uzun bir homurtu ile 'Burası han değil, geber, sokakta yat!...' diye bağırdı. Ve sonra camları kıran bir şiddetle pencereyi indirdi. Birden gözlerim döndü. Gece gözlerimin önünde daha siyah bir korkunçlukla uzandı ve karardı. Ben, sanki iri ve büyük bir kaya sıkletiyle [*ağırlığıyla*] bir an içinde bu uzun ve kara uçurumun içine düştüm. Bu öyle bir uçurumdu ki, sonunda zincir ve kanlar içinde altın ve servet kaynıyordu. İşte o gece yaşamak için çalmak ihtiyacını hissettim Reis Beyefendi! Her türlü tehlikeye göğüs gererek, beni bekleyen mahpes [*hapishane*] ve zincir seslerine asla ehemmiyet vermeyerek lalettayin [*rastgele*] bir eve girdim. Ve çaldım. Hiçbir şeyden korkmuyordum. Artık benim için korkacak, ihtiraz edecek [*çekinecek*] bir hudut kalmamıştı. Dünya nazarımda [*gözümde*] pâyânsız [*sonsuz*], mâniasız [*engelsiz*] bir çöldü ki artık burada ne kanunun tehdidi işitiliyor ne de hapsin ve mücâzatın [*cezanın*] korkunç hayali görünüyordu. Burada adaletinizin terazisi parçalanmış, hurdahaş olmuştu Reis Beyefendi! Bir elinde adalet terazisi tutan, diğerinde mücâzat kitabını taşıyan kanununuzun timsali, burada terazisini fırlatmış, kitabını yere çarpmış, bana: 'Çal, çal!..' diye bağırıyordu... Çaldım; kanunlarınızı çiğneyerek,

mahbeslerinizin üzerinden atlayarak, mücazat ve adaletinizle istihza [*alay*] ederek çaldım. Parayı cebime indirirken vücudumda sinirlerim, karnımda midem 'İsteriz!...' diye haykırdılar. İstiyorlardı ve haklarıydı. Düşünüyordum ki bu para midemi tamamıyla doyuracak, bu para ete, ılık ve yumuşak ete karşı ruhumdaki müebbed tahassürü [*ebedi özlemi*] tatmin edecekti. Ben de karnımı doyurduktan sonra bizim eve gelen müşteriler gibi bir umumhaneye girecek, orada bir kadın vücudu üstünde tahassürlerimi [*özlemlerimi*] dindirecektim. Kadın ve yemek!... Ah, bunlar iki şeytandır Reis Beyefendi! Hüviyetinizi tırnaklayan, birine verdikçe diğeri 'Bana da!...' diye başını çıkaran ve somurtan iki melun şeytandır... Bunu düşünerek midemi doyurdum ve sonra o evlerden birisine daldım. Etrafıma göğüsleri çıplak, bacakları çıplak, gözleri sürmeli, yüzleri boyalı bir sürü kadın toplandı. Terli vücutlarından bir et ve kadın kokusu yükseliyordu. Tamamıyla yakın olduğumu hissetmek için ellerimle onların çıplak omuzlarına temas ediyor ve bunlardan arzu ettiğim herhangi birisini istersem, temellük edeceğimi [*sahip olacağımı*] düşünüyordum.

Bu bir küme kadın içinden birisini alarak koluma taktım, yukarıya çıktım. 'Soyun!' dedim. Soyundu. 'Kıvrıl!' dedim. Kıvrıldı. 'Gel!' dedim. Geldi. Baş döndürücü kokusunu içmek için kucağıma aldım. Vücudu, taze kesilmiş bir ceriha [*yara*] kadar sıcaktı... Sıktım, öptüm... ve bu gecelerce devam etti...

Günler geçti. İkinci defa tekrar çaldım. Bunu da doğruca ona, Roza'ya götürdüm. 'Al!...' dedim. 'Bütün bunlar senin için. Soyun!...' Soyundu.

Bu kadın güzel miydi? Hayır! Fakat öyle kırmızı ve ılık dudakları vardı ki üstünde bayıltıcı bir kan kokusu hâlâ tazeliği ve sıcaklığıyla duruyordu. Ve öyle gözleri vardı ki derinlerinde sanki yekdiğerine [*birbirine*] girift olmuş [*kenetlenmiş*] bir yığın kemik ve bir yığın ölüleri dalgalarında sürükleyip ufuklara nakleden muzlim [*karanlık*] ve büyük bir denizin hayali yaşıyordu. Ben işte bu kadının göz ve dudaklarında ruhumun zevk ve arzularını buluyordum. Ve paradan yapılmış

âdi bir mahluk olmasına rağmen onu seviyordum... O para istiyordu fakat bunu bulmak müşküldü Reis Beyefendi! Hususiyle birkaç zaman işlerim fena gitti. Polislerin sıkı tarassudları [*gözlemleri*] maksadımın husûlünü güçleştirdi. Cebimde sarf olunacak bir param kalmadı. Midem ve sinirlerim: 'Yemek ve kadın!...' diye bağırıyorlardı. Düşündüm, taşındım. Ne olursa olsun giderim dedim. Ve bir gün ona elim ve cebim boş gittim. Kendisini yatakta başka birisiyle meşgul buldum. O zaman bir an, kanlarım damarlarımda durdu ve sonra ayaklarımın altında birden mahûf [*korkunç*], siyah bir uçurum açıldı. Döndüm, başım döndü, muhitim döndü, ev döndü, hava döndü. Gözlerim karardı. Ve nâgehan [*ansızın*] bu kara ufuk içinde bir sütun, kandan bir sütun yükseldi. Üzerine hücum ettim: 'Kahpe!...' diye haykırdım. O birden kolumdan tuttu. Ve çıplak karnına vurarak 'Açım, aç!...' dedi. 'Paran var mı?...' 'Hayır!...' diye cevap verdim. Ve sonra sefil ve aciz, başı eğilmiş, tıpkı miskin bir köpek gibi sokağa fırladım. Başım kaldırımlarda, vahşi ve yaralı bir kaplan gibi dolaşıyordum. Sokakta zengin ve süslü arabalarda zîkudret [*güçlü*] ve zengin adamlar geçiyordu. Ah, bütün servet, bütün kadınlar, bütün zevk ve refah, her şey, her şey bu melun adamlar içindi; bunlar ki mantarlar ve haşereler gibi, yapışmış oldukları hasta kaburgalarımız üzerinde, kan ve terlerimizle tegaddî eyliyorlar [*besleniyorlar*] ve sonra mükâfat olarak arabalarının çamurlarını bilâperva [*pervasızca*] suratlarımıza yapıştırıyorlardı. Bu haksızlıktı Reis Beyefendi! Bu, en sahih [*doğru*] ve açık tabiriyle çirkin bir haksızlıktı. Biz, her emre muti ve münkâd [*itaat edip boyun eğen*], miskin ve hakir hayvanlar gibi bu haksızlığa sükût ediyor, başımızın üzerinde mütehakkim, sert bir çelik yumruk gibi duran şu demir ve altın pençeye karşı isyan edemiyorduk. Onların cebinde şıkırdayan paraların zerreleri arasında bizim gözyaşlarımız, bizim terlerimiz bulunduğu hâlde, onlara 'Bizim de hakkımız var, haydutlar!...' diye bağıramıyor, bilakis köstebekler gibi arzın [*yerin*] altında çalışarak oradan morarmış tırnaklarımızla söktüğümüz servetleri, hayvanlar gibi arzın üstünde

uğraşarak oradan alnımızın terleriyle istihsal eylediğimiz [*edindiğimiz*] paraları iki büklüm olmuş sırtlarımızda taşıyıp onların doymayan, doymak bilmeyen, doydukça acıkan, aç, obur midelerine getiriyor, 'İşte size bir yığın kırbaç, bir yığın zincir, bir yığın kuvvet!...' diyorduk. Bunda benim de hakkım vardı Reis Beyefendi! Bunda benim mensup olduğum sefil tabakanın da hakkı vardı; bir hak ki bütün haklar gibi yalnız silahla istihsal edilebilecekti. İşte ben de öyle yaptım. Onlara 'Ben de varım!...' dedim. 'Ben de mevcudum!...' dedim çünkü gençtim. Çünkü en nihayet ben de bir insan, ben de yaşamak isteyen bir insandım Reis Beyefendi!

Bu, soğuk, çok soğuk, karlı, rüzgârlı bir kış gecesiydi. Sefil ve parasız, Beyoğlu'nun kaldırımları üstünde dolaşıyordum. Sevdiğim kadın başka birisinin kollarında dönerken, ben sefil bir hayvan gibi bu kaldırımlar üstünde, midem ve kesem boş, bir zerrecik hayat ile ısınıp uyuyacak bir köşe arıyordum. Kar yağıyor, parça parça pamuk yığınları gibi dönerek, dolaşarak çamurlar üstüne düşüyordu. Vakit çok geçti. Sokaklar tenha ve kimsesizdi. Tepebaşı'ndaki bardan bir yığın kahkaha, bir yığın musikî, bir yığın zevk kaldırımlara dökülüyor, buğulanmış pencereler sefil ve küstah yüzüme gülüyorlardı. İçeride zevk, kadın, musikî; içeride kahkaha, ziya, hayat; içeride her şey, her şey mevcuttu. Dışarıda ben ve fırtına bekleşiyorduk...

Ah, siz bu kış gecelerini bilmezsiniz Reis Beyefendi! Cebiniz boş, mideniz boş; tipiler altında, fırtınalar, karlar altında böyle ıslanmış bir sokak köpeği gibi üşüye üşüye, titreye titreye hiç dolaşmadınız değil mi Reis Beyefendi? O hâlde bilmezsiniz, bunları bilmezsiniz.

Durdum, bekledim; titreyerek, buğulanmış camlar önünde daha fazla sefil ve serseri, aşağı yukarı gezinerek, üşüyerek durdum, bekledim. Saatler geçti, gece ilerledi. Nihayet musikî yavaş yavaş kesildi, lambalar yavaş yavaş söndü. Bar yavaş yavaş boşalmaya başladı.

Artık gidiyorlardı. Kadınlarıyla, kahkahalarıyla, sıcaklıklarıyla, durmayarak, bakmayarak, dinlenmeyerek gülüşe gülüşe, sıcak evlere, sıcak odalara, zevke, huzur ve refaha

gidiyorlardı. Ben de sürükleniyordum. Onların arkasında bir gölge gibi yürüyor ve sürünüyordum. Bana bakmıyorlar, benim mevcut olduğumun farkına bile varmıyorlardı. Erkekleri kalın paltolar içinde, kadınları manşonlar ve buvalar altında, vücutları sıcak ve karınları şüphesiz ki tok, odaları sıcak ve aydınlıktı. Şimdi oraya girecekler, kadınlar manşon ve buvalarını, erkekler palto ve elbiselerini atacaklar, orada istihsal edilmiş bir zevki burada ikmale çalışacaklardı. O vakit bu kadınlar soyunacaklar, birer birer elbiselerini ve gömleklerini çıkaracaklar, tamamıyla çıplak, göz döndüren güzellikleriyle gerinerek hilalî kalçaları, beyaz ve ince bilekli bacakları ile mahmur ve sarhoş, ıtır ve zevk dolu bir odanın, ıtır ve zevk dolu ipekler içinde dönecekler, dolanacaklar, bitene kadar, ölene kadar dönecekler, kıvranacaklardı. Ben ne yapacaktım Reis Beyefendi? Gecenin zulmetlerine [*karanlıklarına*] karşı uluyan köpekler gibi, açlıktan tırnaklarını yiyen kediler gibi, kafese kilitlenmiş bir kaplan yavrusu gibi hırçın ve asabî, sabahı olmayan bu gecelerin, karları ve fırtınaları altında midem ve kesem boş, titreye titreye dolaşacak ve sabahı mı bekleyecektim? Bu niye ve niçindi Reis Beyefendi, söyleyiniz bana bu niye ve niçindi?... Şuna kâniydim ki servet, hiçbir zaman sa'yin [*çalışmanın*] mahsulü değildi. Bu haksız tevzi [*dağıtım*], talihin ve yanlış kurduğumuz cemiyetin bir eseriydi. Mademki onu biz kurmuştuk, o hâlde cemiyetin ahengi ve beşerin saadeti namına onun devrilmesi lazımdı. Söyleyiniz bana, bu böyle değil mi?

Ve işte o gece kararımı verdim. Kendimde o kadar muhayyirü'l-ukûl [*akıllara durgunluk veren*] bir azim ve irade görüyordum ki damarlarımda bir ilah kanı cevelana başladığını zannediyordum. Ah, onlara; bakmayarak dirsek verip geçtikleri şu küçük ve çamurlu mahluğun bir gün nasıl müthiş bir kuvvet olduğunu gösterecek, şu küçük ve çamurlu, pis elbiseler altında ne korkunç ve büyük bir hüviyetin saklanmış olduğunu en müthiş misalleriyle ispat eyleyecektim. Bunu o kadar mühim, o kadar kolay görüyor, bunu o kadar büyük ve o kadar mukaddes bir vazife olarak telakki ediyordum ki...

Hemen ertesi gece onların girdiği evlerin birisine duhûl etmek [*girme*] fırsatını buldum. Vakit oldukça geçti. Her şey uyuyordu. Bütün eşya vürudumu [*girişimi*] bekliyorlar gibiydi. Paraya müteallik [*ait*] olan şeyleri cebime indirdikten ve ceplerimi tamamıyla doldurduktan sonra hiçbir şeye dokunmadım. Yalnız masanın üstünden lambayı alarak yere döktüm ve onu bir kibritle tutuşturdum. Çünkü bu lazımdı ve sonra yavaşça dışarıya çıktım...

Ah, şimdi caddeler ne güzeldi Reis Efendi! Onlarda, hiç de o dün akşamki ruhu üşüten fırtına ve burûdet [*soğukluk*] yoktu. Karnımın doymaya, vücudumun ısınmaya ve kollarımın kadına ihtiyacı vardı. Meyhanelerin sıcak ve buğulu camlarında bana 'Gel, gel!...' diyen bir davet sesi hissediyordum. Girdim. Ağır bir ispirto ve anason kokusu sinirlere rehavet veriyor ve masa başında iki büklüm insanlar, ulumaya benzeyen kahkahalarla içiyorlar ve tıkınıyorlardı. Ben de onlar gibi oldum, onlar gibi ulumaya benzeyen kahkahalarla içtim ve tıkındım. Gözlerimin önünde eşya ve mevcudat hafif bir dumanla örtülmeye başladığı zaman burasını terk ettim... Uzaktan yangın boruları geliyordu...

Doğruca ona, kadınıma, paramın kadınına gittim. Mama beni tevkif etmek [*durdurmak*] istedi. Dik, kat'î nazarlarla onu yerinde mıhladıktan sonra doğruca odasına çıktım. Kör bir ışık altında yine müşterisi ve o, yekdiğerine girift olmuş [*birbirine kenetlenmiş*] çirkin bir et yığınına benziyorlardı...

Odaya girişim onda hayretle müterafik [*birlikte*] bir korku, müşterisinde ciddiyetle karışık bir halecan tevlid etti [*uyandırdı*]. Kadın, çehresi dağınık, yataktan doğruldu. Üzerine yürüdüm: 'Yine mi kahpe, yine mi?...' dedim. Vahşi bir kedi gibi dişlerini sıkarak hırçın ve küstah başını salladı: 'Evet!...' dedi. Ve sonra yine eskisi gibi çıplak karnına vurarak: 'Açım, aç!...' dedi. 'Paran var mı?...' 'Evet, var...' dedim. Bir saniye durdu. İnanmadı, gözlerime baktı. Elimi cebime soktum ve oradan bir avuç para çıkararak yüzüne fırlattım 'İnanmıyor musun?...' dedim. Cevap vermedi. Bir avuç daha çıkararak tekrar yüzüne çarptım. 'Al, al bakalım!...' dedim. 'Daha istiyor

musun söyle?...' O birden değişti, ufaldı, küçüldü. Bir kedi, bir köpek kadar küçük bir mahluk oldu. Ve ayaklarımın arasında sefil ve mütebasbıs [*yaltaklanan*] iki büklüm olmuş vücuduyla kıvrıldı. Eğri bir et külçesi hâline inkılab etti [*dönüştü*]. Zayıf ve gergin sırtında sivrilmiş kemikleri ve göğsünü kafesleyen çıkık ve hasta kaburgaları elîm bir sefalet ve mezelletle görünüyordu. Müşterisi eşyasını toplayarak homurtular içinde odayı terk etti. O zaman onunla ben karşı karşıya yalnız kaldım. Kolundan tutarak şiddetle kaldırdım. Makine ile müteharrikmiş [*hareket ediyormuş*] gibi doğruldu. Yine dudakları yeni açılmış bir ceriha gibi kırmızı, nefesi, buharı tüten bir kan kadar sıcaktı.

Birden, bu, paradan mahluk ve masnû [*düzmece*] hayvan karından iğrenir gibi oldum. Kolundan tutarak kendisini çırılçıplak bir çuval gibi yatağa fırlattım. Ve yerdeki paraları göstererek 'Bütün bunları senin için getirdim. Al, al!...' dedim. Dudakları kapalı, zayıf omuzları arasına gömülmüş çehresi hasta ve yorgundu. Ağzı rakı kokuyordu. O kadar ısrarıma rağmen gözlerini açamadı. Pek belli ki müşterisiyle hayvan gibi içmiş, o müşterisini ve müşterisi onu layıkıyla doyurmuştu. Tıpkı üryan bir kadavra hâlinde yatıyordu. Gözleri içeri çökmüş ve gözkapakları metruk iki menfez gibi örtülmüştü. Güçlükle nefes alıyordu. Herhâlde bu yorgun vücut uzun bir uykuyla dinlenmeliydi.

Uzaktan yangın boruları uzun gürültülerle geçtiler, gecenin sükûnu içinde uzak mahallelerden itfaiye arabalarının gürültüleri, kayalardan düşen kalın zincirler gibi tok ve müselsel [*zincirleme*], madenî bir ahenk ile uzandılar. Bu, benim şaheserimdi Reis Beyefendi! Fakat maalesef nâtamam [*yarım kalmış*] bir şaheserden başka bir şey değildi.

Roza'nın yanından kalktığım vakit başım iyiden iyiye dönmekteydi. Tam memesinin üstünde derin ve kırmızı bir fetha açılmış, muttasıl sızıyor ve sağa sola ayrılarak yarım saat evvel 'Açım!' diye eliyle vurduğu çıplak karnının üstünden yatağın beyaz çarşafına doğru bilâfasıla [*aralıksız*] akıyor, yayılıyordu. Ölmüş gibiydi, artık 'Açım, aç!... Paran var mı?...' demiyordu.

Roza'yı doyurmuştum. Onu bir daha acıkmamak üzere kan ve ölümle müebbeden [*ebediyen*] doyurmuştum. Şu suretle nâtamam olan o şaheserim ikmal edilmişti.

Vahşi bir arzu içinde her iki şaheseri bir arada görmek üzere pencereye gittim. Ve perdeyi kaldırdım. Kızıl ve cehennemî bir renk Beyoğlu'nun semasını aydınlatmış ve karşı evlerin duvarlarını vahşî bir renk içinde boyamıştı. Önümde ateş, arkamda kan vardı...

Bundan sonrasını tabiî biliyorsunuz Reis Beyefendi! Vereceğiniz hükmün ne olduğunu çok iyi anlıyorum fakat görünüz, işte bütün vücudum frengi karhaları [*yaraları*] içinde... Onun için başımı eğmeyerek mağrur ve metin ölüme giderken size teşekkür ve dua etmeyi unutmayacağım..."

Dokuz
Bütün Bir Hayat

Niçin ve nereden geldi ve hayatıma böyle melun bir hulûl [*giriş*] ile nereden dahil oldu bilmiyorum? Onu hiç tanımasaydım şüphesiz ki daha iyi olacaktı.

Bu kadın bendeki bütün ulvî hasletleri, insanlığımın nezih duygularını bir köstebek hırsıyla öyle birer birer kemirdi, öyle birer birer imha etti ki nihayet beni tam bir hayvan, yalnız sinirleriyle yaşayan, sinirleriyle duyan bir hayvan hâline getirdi. Bakınız artık ben neye yararım? Muhteviyatı boşalmış bir çuval, bordası dağılmış bir sandal gibi... Tıpkı böyle... Onun hatası güzel ve zengin olmaklığında, benim günahım içtimaî [*sosyal*] mevkimin fakr [*yoksulluk*] ve sefaletine rağmen ona delice merbut [*bağlı*] bulunmaklığımdaydı.

O benim hanımefendim, güzel gözlü hanımefendimdi. Kapısındaki bu sefil ve eski elbiseli uşağı nasıl severdi? Nazarlarını [*bakışlarını*] kirletirim diye belki bakmaya bile tenezzül etmezdi.

Geldiğim gün ismimi sordu "Ahmet Mualla!..." dedim de ihtimal "Mualla" isminde bir uşak olamayacağını düşünmüş olacak ki yirmi beş senelik adımı değiştirerek beni sadece "Ahmet!..." diye çağırdı; küçük ve sefil Ahmet...

Biliyor musunuz bu Ahmet'in ne feci bir tercüme-i hâli [*yaşamöyküsü*], ne elîm bir sergüzeşti [*macerası*] vardır. Ana-

sını alan verem, babasını toprağa gömen inme, en nihayet bir gün onu, on sekiz yaşında, istinadsız [*dayanaksız*] bir hayat ortasında tek ve yalnız başına bırakmıştı. Ahmet filhakika [*gerçekten de*] büyük bir servete sahipti, naz ve niam [*nimetler*] içinde büyümüş, refah ve zevk içinde yaşamıştı. Babasının hayatında hususî hocalardan ders almış, iyice tahsil görmüştü. Fakat tasavvur ediniz; damarlarınızda çılgın ve deli kanlar dolaşırken istinadsız bir zemin ortasında üzerinizden iki baskının birden kalkmış olduğunu görmekle beraber cebinizde dolgun bir servetin mevcut olduğunu düşünmek sizi nelere, ne deliliklere koşturmaz ki...

Ailemin matemini zevkimin gürültü ve ahengiyle unutturmak ihtiyacı içinde bütün servetimi öyle çılgın bir sefahat hummasıyla yedim ve bitirdim ki bir gün bu tehlikeli rüyadan gözlerimi açtığım zaman babamın bana son mirası olan evimden başka bir şeyim kalmamış olduğunu görerek titredim. O evim ki babam anamı ilk önce orada tanımış, ben hayata çıktığım zaman ilk önce onun havasını teneffüs etmiştim.

Bütün servetimi yedim, bütün emlakimi sattım. Fakat bu son mirasın satılması kadar hiçbir şey beni muzdarip ve müteezzi etmedi [*üzmedi*]. Fakat ne yapabilirdim? Alacaklılarım sokakta yollarımı keserler ve evimde huzur ve istirahatimi selb ve ihlal ederlerken [*benden alıp bozarlarken*] iyi günler görmüş bir insan iyi günler gördüğü mahallesinde dâyinlerin [*alacaklıların*] yüksek gürültüleri içinde son şerefinin de yavaş yavaş yıkıldığını hissederse ne yapabilir, başka ne suretle hareket edebilir?...

Ayaklarım öyle bir girdabın içine düşmüştü ki artık oradan çekilip tekrar sakin ve dürüst bir hayata dönebilmekliğim imkân haricinde bulunuyordu.

Senelerce gençliğimin en güzel günlerini geçirdiğim güzel evimin bana binlerce hatıralar saklayan odalarında metresimle son bir zevk gecesi yaşamak üzere Semra'yı davet ettim. İstedim ki bu gece dudaklarım bu çok sevdiğim kadının kolları arasında mesut ve memnun hayata müebbeden [*ebediyen*] kapansın, gözüm ilk ve son defa evimden sonra bir çatı gör-

mesin ve başım Semra'nın göğsünden sonra dayanacak hiçbir göğüs bulamasın...

Semra için kendi elimle sert içkiler ve leziz meyvelerle dolu mükemmel bir içki masası ihzar ettim [*hazırlattım*]. Odayı derin bir sanat zevkiyle süsledim, elektrik lambalarını koyu kırmızı renkli ipeklerle boğarak koltukların üzerlerini keskin kokulu çiçeklerle doldurdum. Ve sonra onu soydum.

İçtik; Semra ile baş başa, şakak şakağa; başımız sersem ve sarhoş olana, beşerî acılardan tamamıyla berî ve muerrâ kalana [*uzak ve arınmış olana*] kadar içtik. Beynimiz bir buhar ve mestî [*sarhoşluk*] içinde kaldığı zaman yerdeki yumuşak tüylü kaplan postu üstüne yaslandık. Dudakları dudaklarımda, dişleri dişlerime dayanmış, Hind'in loş ormanlarında çöreklenmiş seyyal ve narin yılanları hatırlatan berrak kolları boynumda çevrelenmiş ve dolanmış duruyordu. Mısır'ın koyu gecelerini, Nil'in koyu dalgalarını andıran gözleri tamamıyla mahmur ve bîtab [*hâlsiz*], kapalı dudakları susamış bir kaplan dudakları kadar haris ve mütehâlik [*can atan*], hummayı andıran kudretli bir takallüs [*kasılma*] içinde dudaklarıma asılmış duruyordu.

Onunla böyle dudak dudağa beraberce ölmek ne güzel olacaktı. Fakat bir başına değil... Ölüm mermer bir sütun gibi birden ikimizin üzerine kapanmalı ve bir an içinde ikimizin gözlerini kapatmalıydı.

Semra'ya bunu söyledim; güldü, güldü. İspirtonun verdiği asabî bir sarhoşluk tufanı içinde öyle yüksek, çıplak, hayâsız bir gülüşle güldü ki üryan vücudunda yüzlerce münhaniler [*kıvrımlar*] hâsıl oldu. İlk defa bu gece Semra, yaldızlarını atmış, hakiki hüviyetiyle, orospu hüviyetiyle meydana çıkmıştı.

"Ölüm mü, ölüm mü?" dedi. Ve sonra kucağıma oturarak başımı iki avuçları arasına aldı, ağzını ağzıma yaklaştırdı; kirpiklerini kirpiklerimin arasına soktu...

Ona son kararımı verdiğimi anlattım; sefil olduğumu, paramın bittiğini ve hayatta en son istinadgahım [*dayanağım*] olarak kendisinden başka kimsenin kalmadığını söyledim. Şu renksiz ve neşesiz hayat içinde en büyük saadetin yekdiğerini

[*birbirini*] seven iki varlığın aynı anda hayatlarına ebedî bir hâtime [*son*] vererek yekdiğerinin kolları arasında ölmekten ibaret olacağını izah ettim. İsterse o benim ve ben (onun) bileklerimizi kesebileceğimizi ve sonra onun kanayan kolları benim boynumda, benim kanayan bileklerim onun saçları üzerinde olduğu hâlde dudak dudağa yekdiğerimizin aşk ve hararetiyle muhât [*çevrili*] olarak ne güzel ölebileceğimizi anlattım.

Dinledi, dinledi ve sonra bir mahalle karısı edası içinde hep o rezil ve hayâsız kahkahasıyla gülerek:

"Ben aklımı oynatmadım daha... Yaşamak varken ölmek neye iyi kuzum?..." dedi.

Birden başımın üzerindeki tavan döner gibi ve ayağımın altındaki döşeme kayar gibi oldular. Aylarca vücudunun hüsn [*güzellik*] ve şiirini içtiğim bu kadından, paramı yemiş, sefaletimde en kuvvetli müessir [*etken*] olmuş olan bu kadından iğrenir gibi oldum ve kendisini kucaklayarak koltuğun üstüne fırlattım. Ölü gibi düştü. Sonra elektrik lambalarını örten bütün ziya siperlerini koparttım. Bir saniye evvel hayalî bir renk içinde boğulan oda, birden keskin bir ışık tufanı içinde karıştı ve Semra'nın vücudunu bütün hutût [*hatları*] ve vuzûhuyla [*açıklığıyla*] bana teşhir etti. Bu kadın şu vücuduyla, şu düzgün vücuduyla hiçbir vakitte ruhun kadını olamazdı. Hatta onun şu yatışında bile iyi bir kadının vaz'-ı teslimiyeti [*teslimiyet duruşu*] yoktu. Bilakis herkesin altına yatak gibi serilen bitkin ve yorgun bir orospunun iğrenç harabîsi [*haraplığı*] vardı. Hilkat bu vücudu başka bir şey için değil ancak erkekliğin ezelî hırslarını itfâ edebilmek [*söndürebilmek*] için halketmişti [*yaratmıştı*]....

Üzerine eğildim. Islak beşeresinden [*cildinden*] müheyyic [*heyecan verici*] bir kadın kokusu yükseliyordu. Saçları terli şakakları üzerine yapışmış, gözleri kapalı, dudakları açık ve dişleri, yarı açık dudakları arasından bir inci şekil ve intizamıyla görünüyordu. Bu kadına karşı merbutiyetimin [*bağlılığımın*] birden müntakim [*intikamcı*] ve zalim bir kin ve şehvete inkılabını [*dönüştüğünü*] hissettim.

Vücutlarımız haşır ve mezc oldu [*birbirine karıştı*]. Beşerelerimiz birbirine iltisak [*yapıştı*] ve irtibat etti. Ve o, bir kadın olmaktan çıktı, bambaşka bir şekil aldı. Bir güderi yumuşaklığını, bir ipek seyyaliyetini [*akışkanlığını*] haiz olan vücuduyla koltuğun üstünde dalgalar gibi döndü, dalgalar gibi kaynadı, dalgalar gibi kıvrıldı. Sonra bir ölü gibi sessiz, hareketsiz kaldı. Sızmıştı, göğsü uzun soluklarla inip çıkıyordu. Yanından kalktım. Pencere önünde biraz hava aldım. Uzun uzun rüzgârları teneffüs ettim.

Başımı çevirdiğim zaman Semra hep aynı vaziyette duruyordu. Bir ölü gibi cansız ve hareketsizdi. Ruhumda yorgunlukla karışık derin bir nedamet [*pişmanlık*] ve tiksinme vardı. Görüyordum ki beş dakika evvel hükümdarlardan yüksek bir füsun ve kuvvete malik olan bu kadının, şimdi, beş dakika sonra bütün saltanat ve kudreti bitmiş ve iflas etmişti. Tahtından hal' edilen [*indirilen*], tacı gasp olunan mahlû' ve mağlup bir hükümdarı andırıyordu...

Bu, son gece oldu. Onu bir daha göremedim. O da bana bir kere daha tesadüf etmedi. İşitiyordum ki o, Kadıköy'ün şöhretşiar [*ünlü*] bir âlüftesi olmuştu. Bense İstanbul'un sefil olmuş bir çocuğuydum.

Damarlarınızda isterseniz on asırlık bir ailenin kanını, ruhunuzda insanlığın en yüksek ve asil hislerini taşıyınız; sefil olduktan, paranızı bitirerek iflas ettikten sonra insanlar değil ya, güneş bile ziyasını size kıskanır, mahalledeki köpekler bile havlayarak sizi istikbal ve teşyî ederler [*karşılar ve uğurlar*]... Anadolu'ya çekileyim ve orada uzak bir köyün yâbis [*kuru*] seması altında unutulup kalayım dedim. Bu tasavvur, cebimde sarf olunacak on param kalmadıktan sonra hatırıma geldi. Tahsilime istinad ederek Maarif'ten bir mektep muallimliği alayım diye düşündüm. Mektep şehadetnamesi [*diploması*] ve kuvvetli bir iltimas istiyorlarmış! Çok dostlarım vardı fakat parasız kaldıktan sonra diyar-ı gurbete düşmüş bir adam gibi bütün bildiklerimi göremez oldum. Karşıdan görenler başlarını çevirerek yanımdan geçtiler.

Aç kaldıktan sonra meğer insan her şekle girebiliyormuş! Parasız, yersiz yurtsuz bir hafta kadar kuru ekmek yiyerek Rumeli Hisarı sırtlarında yattım. Bir hafta Rumeli Hisarı sırtları üzerinde bir zamanlar zevk ve eğlence içinde geçtiğim boğazı hüsran ve elemlerle seyrettim. Perdeleri üstüne lamba ışıkları akseden mesut pencereleri kesif [*yoğun*] bir lanet ve hasetle temaşa eyledim. İstedim ki umumî bir zelzele bu saadet yuvalarını yerlere çökertsin; büyük bir yangın korkunç lavlarıyla bu evlerin üzerlerinden geçsin ve bir sarsar [*kasırga*] şen kahkahalarla gülen bu aileleri benim gibi tarumar ve perişan etsin...

Gerçi hayatımda çok ıstırap çektim, çok elem duydum fakat son gece iki günlük açlığın kudretli ıztırarları [*zorlamaları*] içinde bir dilim ekmek istemek üzere ilk defa Hisar'da bir evin çıngırağını çekeceğim zaman duyduğum acı, şimdiye kadar duyduğum acıların en şedîd ve en muzlimi [*karanlığı*] oldu. On dakika, yirmi dakika evin önünde dolaştım. Perdelerden süzülen ziyaları gözlerimle dinledim. Karınları tok, ruhları müsterih ailelerin aks-i hayallerini ruhumun elemleriyle seyrettim. Onların kalben iyi insan olacaklarını, düşmüş ve sefil olmuş bir çocuğa bir dilim ekmek vermekten çekinmeyeceklerini tasavvur ettim. Bu tasavvur içinde kendimi teşcî ettim [*yüreklendirdim*] ve ayaklarımı tahrike [*hareket ettirmeye*] çalıştım. Tam kapının önüne geldiğim zaman ben kapıdan ve kapı benden uzaklaşır gibi olduk fakat ah açlık... İnsanda gururu, hicabı, haysiyeti, her şeyi çiğneyen açlık!... Sen o kadar kuvvetlisin ki dünyanın haritasını değiştiren ordular bile senin önünde mağlup ve sernigun [*baş aşağı*] oldular.

Ne olursa olsun, dedim. Kavî [*güçlü*] bir azim ile yürüdüm. Müşkülat ile çıngırağa dokundum; kapıdan bir baş çıktı:

"Ne istiyorsunuz?..." dedi.

Dudaklarımdaki adaleler gerildi, ağzımın içinde dilim bir taş mefluciyetiyle [*felç olmuşluğuyla*] döndü. Yavaşça:

"Biraz ekmek..." diyebildim.

Şu kapı önünde şu dakikada artık hiçbir şey duyamıyordum. Yarım dakika sonra iki dilim ekmek uzattılar. Aldım, dua ettim

ve gecenin zulmetleri arasında meçhul lütufdîdelerimin [*lütfunu gördüklerimin*] gözlerinden nihan oldum [*saklandım*]...

***

Tam üç gündür ki Hisar'da Çınarlı Kahve'de çıraklık yapıyorum. Açlık insana neler yaptırmıyor ki?... Hiç aç kaldınız mı?... Eğer midenizin "Ekmek, ekmek!..." diye bağırdığını işitmediyseniz, açlığın insanı nelere kadar sevk edeceğini layıkıyla bilemezsiniz. Bu sebeple kahve sahibinin boğaz tokluğuna gösterdiği çıraklığı kabulde tereddüt etmedim. Hem burada beni kim görebilecekti? Burada Boğaziçi'nin bu unutulmuş ve terk edilmiş köşesinde... Yerim rahattı, vazifemden müşteki [*şikâyetçi*] değildim. Hiç olmazsa başımın üstünde bir çatı ve sırtımın altında bir yatak vardı.

Üç gün beş gün aynı minval üzere geçti. Belki üç sene ve beş sene de aynı minval üzere geçecekti fakat bir gün ustam "Müşteri geldi, şekerli bir kahve!..." dediği zaman her şey birden değişti ve altüst oldu. Esasen küçük tesadüflerdir ki hayatta büyük vakaları doğurmuştur. Yeni gelen müşterinin kim olduğunu gördüğüm zaman birdenbire gözlerimin karardığını hissettim. Bu, yevmî [*günlük*] gazete muharrirlerinden [*yazarlarından*] Mustafa Zühdü'ydü ki pek çok iyiliklerimi görmüş, benden sıkıntılı günlerinde istikraz etmiş [*borç para almış*], benim çılgın gibi, deli gibi para yediğime, senelerce devam eden mesut ve mağrur günlerime en yakından şahit olmuştu. Günlerden sonra onun karşısına bir kahveci çırağı sıfatıyla çıkmak yalnız acı ve müthiş değil, hayattaki tesadüflerin de en vahim ve elîmlerindendi. Kalbime kuvvet verdim. Dünyada düşüp kalkmayan ancak bir Allah'tı. Hırsızlık etmiyor, alnımın teriyle para kazanıyordum. Kahveyi uzatarak:

"Buyurunuz!..." dedim. Mustafa Zühdü bu sesi tanır gibi oldu. Yüzüme baktı; tereddüt ettiğini hissettim. O zaman gayr-i ihtiyarî:

"Benim ... Ahmet Mualla!..." dedim. Mustafa Zühdü birden ellerimi tuttu:

"Ahmet Mualla, Ahmet Mualla!.." diye bağırdı. "Ne o, hayrola!... En nihayet paraları bitirdin değil mi?" dedi.

Kendisine sefil olduğumu, müracaat ettiğim her teşebbüsün akamete uğradığını [*sonuçsuz kaldığını*] beni tanıyanlardan kaçarak en nihayet kuru bir dilim ekmekle günlerce Hisar sırtlarında aç ve açıkta yattıktan sonra bu kahveci tarafından mazhar-ı himaye olduğumu [*himaye edildiğimi*] ve şimdi burada çıraklıkla geçindiğimi söyledim. Mustafa Zühdü sözlerimi hakiki bir teessür içinde dinledi. Ve sonra:

"Dur, ister misin, senin için bizim gazeteye bir ilan koyalım?..." dedi.

Kendisine teşekkür ettim. Filhakika iki gün sonra gazetede şöyle bir ilan okudum: "İyi bir aileye mensup, sâika-i tesadüfle [*tesadüf eseri olarak*] düşmüş her vechile [*bakımdan*] müstakim ve halûk [*dürüst ve iyi huylu*] bir genç, bir aile nezdinde iş arıyor. Talib olanlar gazetemize (M.Z.) adresiyle müracaat edebilirler."

On gün sonra Zühdü'den bir mektup aldım: "Amma da talihin var azizim..." diyordu. "On günden beri yalnız bir müracaat vaki oldu. İşte sana gelen mektubu yolluyorum. Al, oku! İşine gelirse, istersen bir kere git, gör!..." Hemen kararımı verdim. Ertesi günü doğruca Şişli'ye gittim. Tarif edilen evi buldum. Kapıyı tereddütle çaldım. Bir kadın açtı.

***

Nazan Hanımefendi! Sizin isminizi verdim:

"Nazan Hanımefendi burada mıdır?" dedim. Beni içeri aldılar.

Biraz sonra aşağı kata indiniz. Başınızda hafif ince bir örtü ve arkanızda ipek bir robdöşambr vardı. Dudaklarınız yeni boyanmıştı. Uzun kirpiklerinizden taşan sürmeler gözlerinize ruha korku ve huşû veren öyle bir ifade iâre etmişti [*almıştı*] ki insana her şeyi kabul ettirebilirdi. İsmimi sordunuz "Ahmet Mualla!" dedim. İhtimal Mualla isminde bir uşak ismi olamayacağını düşünmüş olmalısınız ki ismim size ifadenizi

değiştirtti. Sizce matlub olanın hakikatte bir uşak olmasına rağmen bunu "vekîl-i umûr" [*vekilharç*] sıfatıyla tavsif ederek derin bir nezaket gösterdiniz. Şartlarınızı kabul ettim. Esasen gözlerinizden taşan öyle teshîrkâr [*büyüleyici*] bir ifade vardı ki insana değil uşaklığı, hatta ölümü bile şayan-ı kabul gösterebilirdi. Sonra kapının yanındaki odayı açarak bana:

"Sizin odanız!" dediniz. Benim odam... Etrafında hanımefendisiyle hizmetçisiyle zîhayat olan [*yaşayan*] bu ev, bana o kadar sıcak geldi ve aylardan beri müştak olduğum bir aile evinin o kadar sükûnet ve hararetini ihsas etti [*hissettirdi*] ki size ve tesadüfün lütufkârlarına dua ettim.

Ev, bir hanımefendi, bir hizmetçi ve bir aşçı kadından ibaretti. Ben dördüncü şahıs oluyordum. Her taraf süslü ve güzeldi. Yalnız bütün eşya üzerine ağır bir ispirto ve rakı kokusu o kadar kuvvetle sinmişti ki en keskin lavanta kokuları bile bu sert rayihayı izale edemiyordular [*gideremiyordu*]. Her gece eğlence ve çalgı, evi baştan başa sarsıyordu. Akşam olduktan sonra her gece kapınız bilâfasıla [*aralıksız*] vurulup çalınıyordu. Burası neydi? Bir fabrika kapısı, yoksa bir bilet gişesi miydi?... Hayır, hanımefendi hayır! Eviniz adıyla sanıyla hususî yüksek bir umumhane, bir mev'id-i mülakat [*randevu yeri*] idi. Ve siz bu umumhanenin en güzel bir sermayesi, bu mev'id-i mülakatın kıymettar bir müdiresiydiniz. Mukadderat, hayatın yüzlerce fecîasına şahit ettikten sonra en nihayet beni bir umumhanenin uşaklık ve kapıcılığını da omuzlarıma tahmil etmek [*yüklemek*] suretiyle son büyük lütfuyla da mübahi kılmaktan [*övünmekten*] mahrum etmemişti! Fakat seven insan ne noktalara kadar eğilmiyor ki hanımefendim?

Sizi seviyor muydum? Hiç şüphesiz, hiç şüphesiz... Ne yalan söyleyim... Fakat ne cüretle?... Bir uşağın hanımefendisini sevmesi... Hiç bu olur şey mi?... Köpek arslana âşık olur, kurbağa aya taabbüd [*kulluk*] eder fakat uşak hiç hanımefendisini sevebilir mi?...

Bazen şedîd bir hafakan içinde boğuluyor, baştan başa çamura gömülü olan bu yüksek saltanatınızı çiğneyerek oraya,

Hisar'ın o eski ve harap Çınarlı Kahve'sinin çıraklığına dönmek istiyordum. Fakat sizin bir "Ahmet!" demeniz bana her şeyi unutturuyordu. Müşterileriniz kendilerine kapıyı açıp kapayan bu sefil kapıcının uzatılan yüksek bahşişleri almamasını hiç şüphesiz kemal-i taaccüble [*şaşkınlıkla*] seyrediyorlardı. Aynı korkuyu, tanınmak korkusunu burada daha kuvvetle hissettim. Yalnız müşterilerinizin, yeni türeyen zenginlerden ve İstanbul'un yüksek fuhuş âlemlerine yeni giren kimselerden olması bu hususta beni biraz müteselli ediyordu. Bunlar lastikli arabalarıyla kapınızın önüne geliyorlar ve altın saplı bastonlarına dayanarak merdivenleri çıkıyorlardı.

Dikkat ediyordum; siz bunların içinde yalnız birisine Hasan Reşit Bey'e hepsinden fazla hüsnü kabul gösteriyordunuz. Onu seviyordunuz hanımefendi! Ben kaç geceler yukarıda üstümdeki yatak odanızda sizin Hasan Reşit'le birlikte adi ve sarhoş kahkahalarla güldüğünüzü duydum. Kaç geceler üstümdeki yatak odanızda karyolanın somyalarını kıracak bir şiddetle geçirdiğiniz ihtiras nöbetlerini duymamak için boğula boğula yumruklarımla kulaklarımı kapadım ve sokağa fırladım. Havada yıldızlar "Uşak, uşak!" diye bağırdılar, yerde kaldırımlar "Uşak, uşak!" diye haykırdılar. Ve pencerenizde ışıklar "Uşak, uşak!" diye beni gösterdiler... Uşak, uşak, uşak, nasıl hanımefendisini sevebilir? Nasıl, ne hakla?...

Ben de Hasan Reşit Bey'de iyi bir intiba [*izlenim*] bırakmamıştım. Kapıyı ne zaman açsam, her defasında gözlerinin dik dik gözlerime asıldığını ve yüzünün mahsus bir işmizaz [*iğrenme*] ile buruştuğunu görürdüm. Onun Ahmet diye beni bir çağırışı vardı ki bu çağırışta "Ben efendiyim, uşak!" demek istediğini hissederdim. Onu tahkir etmek için ruhumda her gün daha fazla artan anûd [*inatçı*] ve kuvvetli bir ses tutuyordum. Filhakika [*gerçekten de*] siz benim değildiniz, benim olamazdınız fakat hiç kimsenin de olamamalıydınız. Bunun için kaç kereler sizi sessizce ve habersizce zehirlemek ihtiyacıyla kıvrandım, kaç kereler Hasan Reşit'in tramvay altında kalarak bir köpek gibi öldüğünü görmek arzusuyla sızladım.

Onun geldiği son gece bilhassa işittiğim hâlde hakaret etmek ihtiyacıyla kapıyı çaldığını duymamazlığa gelerek onu kapı önünde beklettim. Çaldı, çaldı, ağır, batî [*yavaş*] hatvelerle [*adımlarla*] ayaklarımı sürüyerek ilerledim, kapıyı açtım. Dik dik yüzüme baktı:

"Sağır mısın..." dedi. "Duymuyor musun?"

Başımı kaldırdım:

"Duydum..." dedim. "Fakat canım böyle istedi..."

Hiç cevap veremedi. Pek belli ki haysiyetsiz ve cebin [*korkak*] bir adamdı. Merdivene doğru yürüdü. Arkasından uzun bir kahkaha ile güldüm. Merdivenin ikinci basamağına ayağını basmıştı ki birden geri döndü:

"Kime gülüyorsun?..." dedi.

Bilâtereddüt [*tereddüt etmeden*]:

"Sana!..." diye cevap verdim. Merdivende benden iki kademe yüksek olmanın bahşettiği cesaret içinde:

"Terbiyesiz!..." diye bağırdı.

Bütün vücudumun titrediğini duydum. Dişlerim yekdiğerine [*birbirine*] kilitlenmiş ve yumruklarım sıkılmış bir hâlde üzerine yürüdüm. Vurmak üzere bastonunu kaldırdı. Bileklerinden yakalayarak bastonunu kaptım ve onu dizimle iki parçaya ayırarak taşlığa fırlattım. Sonra kin ve nefret içinde açılan kollarımın bütün vüsat-i küşadıyla [*açılışıyla*] suratına iki tokat yerleştirdim. Âşığınız sopa yemiş bir köpek gibi "Nazan, Nazan!" diye bağırarak düşman önünden kaçan karılar gibi merdivenleri dörder dörder çıkıp yukarı fırladı.

Ev birden hercümerc oldu ve siz henüz tuvaletinizi ikmal etmemiş, yarı çıplak, incecik bir gömlekle mermer bir sütun gibi birden merdiven başında göründünüz. Vücudunuzun bütün hatları belliydi. Göğsünüz üryan ve ayaklarınız tamamıyla çıplaktı. Gökten yere inmiş semavî bir kahra benziyordunuz. "Ahmet, Ahmet!..." diye beni çağırdınız. Mısır melikelerinin sefil ve muti [*itaatkâr*] köleleri gibi dizlerimle merdivenleri çıktım ve ateş gibi yanan alnımı sizin serin ve çıplak ayaklarınızın üzerine koyarak hıçkıra hıçkıra:

"Ne yapayım, sizi seviyorum, beni affediniz, affediniz!..." dedim.

En küçük bir merhamet bile duymaksızın ayaklarınızla alnımı ittiniz:

"Terbiyesiz, beni mi seviyorsun?.." diye mukabele eylediniz.

Sizi seviyordum, o sizi ki bir gecede vücudunu her isteyene yirmi liraya icar eden [*kiralayan*] kadın! Seni seviyordum.

Sen beni yalnız rezil ve bedbaht etmedin; benden en tabiî bir hakkı bile nez' eyledin [*aldın*].

İtirafım bilmem sizin gücünüze mi gitmiş olacak ki birden kızdınız, bağırdınız ve hemen evinizi terk etmemi unf [*aksilik*] ve şiddetle ihtar ettiniz...

***

İşte üç gündür evinizin haricinde, sizden uzak, sizin baştan başa çamura gömülü saltanatınızdan uzak, serseri bir köpek gibi yaşıyorum. Eğer bir gün sizi odanızda boğazınızdan ustura ile kesilmiş bulurlarsa veyahut siz evinizin cehennemî alevler içinde cayır cayır yanarak gürültülerle yere çöktüğünü görürseniz, hatırlayınız ki sizi seven bir Ahmet Mualla vardır ve o sizi ölüme ve ölene kadar sevecektir...

On
Teşrihhanede [Otopsi Odasında]

Kimse tarafından dokunulmamış taze bir ceset üzerinde teşrih [*otopsi*] dersini takip etmek kadar, mesleğine âşık bir doktora yahut etüd yapmak üzere birkaç zamanını tıbbiyenin [*tıp fakültesinin*] ölüleri arasında geçiren bir hikâyeciye zevk veren hemen hiçbir şey yoktur.

Birçok kimseler ölüm için feci ve ölü için korkunç diyorlar. Eğer etrafınızı ölülerle muhât [*çevrilmiş*] ve naaş ve ecsâdın [*cesetlerin*] kokusuyla meşbu [*dolu*] görürseniz, o vakit emin olursunuz ki ne ölüm zannedildiği kadar feci ne de ölüler tasavvur olunduğu kadar korkunçturlar.

Ben hiçbir naaş önünde titrediğimi bilmiyorum; yalnız mahzende ağzı, burnu fareler tarafından ekl ve bel' edilerek [*yenilip yutularak*] dişleri, yanaklarının kırmızı etleri arasında feci bir meraretle [*acılıkla*] sırıtan taze cesetlerin karşısında ruhumda daima bir ıstırap ve elem duyduğumu da itiraf etmek isterim.

Ölülere musallat olan bunlar, nasıl farelerdir onlar, evlerimizde tavanlarımızı kemiren ve kilerlerde çuvallarımızın diplerini delen farelerin cinsinden midir, yoksa bizim hiç bilmediğimiz bütün bütün başka bir nesle mi mensupturlar?...

Bir akşam bu garip korkunç mahlukları görmek için kendimde çok kuvvetli bir arzu duydum. Ve herkesin teşrihha-

neyi terk ederek ölüleri kendi âlemine bıraktıkları şu akşam saatinde teşrihhaneye inerek mahzene geçtim.

Ölüler mahzeni, asla teşrihhanenin büyük ve umumî salonuna benzemez. Etrafı kalın taş duvarlarla mahdut olan burası, daha ufak ve dar, loş ve sessizdir. Ortada mermer masa üzerinde derse ihzar edilmemiş [*hazırlanmamış*] bir ölü, yan taraftaki banyolarda vahşi bir et yığını şeklinde yekdiğerine girift olmuş [*birbirine kenetlenmiş*] birkaç ceset vardır. İleri-deki küçük bölmede yeni ve taze cenazeler durur. Bunlar mektebin hastanesinde yeni ölmüş veyahut hariçten yeni getirilmiş sahipsiz cenazelerdir ki henüz ne formalin banyosuna girmiş ne de boynundaki şah damarları açılarak ensâc [*dokuları*] ve adalelerine muzâdd-i taaffün mahlül [*kokuşmayı giderici çözelti*] şırınga edilmiştir. Bunlar her manasıyla, hatta şekil ve rengi bile tahavvül etmemiş [*değişmemiş*] taze cesetlerdir ki fareler asıl bunlara musallattır.

Onların bu taze cesetleri nasıl yediklerini görmek merakıyla mahzene yürüdüğüm vakit, ilk işim bu ufak bölmeye girmek oldu: Bir de mermer döşeme üstünde siyah sakallı, gözleri garip bir şekilde açık ve nazarları [*bakışları*] dimdik tavana merkûz [*dikili*], çıplak bir ceset duruyordu. Adaleleri pörsük, derisi kaburgaları üzerine yapışmış ve karnı yemyeşildi. Yanakları içeriye batmış, buna rağmen elmacık kemikleri korkunç bir şekilde fırlayarak, bütün vüsatiyle [*genişliğiyle*] açılmış büyük gözlerine vahşi bir ifadesizlik vermişti. Çenesi düşüp kaymayarak çehreye bir ölü ifadesi vermeseydi, sıcaktan bu serin mahzene boylu boyuna uzanmış uyuyan bir insan denilebilirdi. Köşeye atılmış bir tabela üstünde ismi yazılıydı: "Eğinli Hacı Ahmet!"

Formalin mahlulüyle et kokularının imtizacı, mahzenin bu dar ve mahsur havasına keskin ve ağır bir taaffün [*koku*] vermekteydi. Etrafımda mevtâî [*ölümcül*] denilebilir bir sessizlik vardı. Arkamdaki mermer masaya yatırılarak zerk edilen mahlul ile etleri bakır rengi almış vücudu gayritabiî [*anormal*] bir vüsatla [*genişlikle*] şişmiş olan iki ölünün vahşi sükutu ise bu dar mahzene ağır bir ölüm havası vermekteydi.

Denilebilirdi ki bu ölü mahzeninde burnumdan başka teneffüs eden bir uzuv ve kalbimden başka çarpan hiçbir şey yoktu. Muhitim haşyetengizdi [*korkunçtu*].

Fareleri daha fazla iz'âc [*rahatsız*] etmemek için bölmeyi terk ettim ve gömleğimi kapıya gererek arkasında siper aldım. Onlar, sağ tarafta kirli suların aktığı delikten çıkacaklardı.

Yarım saat inat ve ısrarla bekledim durdum. Bir müddet sonra deliğin altında ince bir ses duyuldu... Kalbim birden hafifçe çarptı ve gözlerim dikkat ve heyecanla açıldı. Sonra delik şişer ve kabarır gibi oldu. Müteakiben [*ardından*] sivri burunlu bir baş yavaşça uzandı, uzun burnunun etrafındaki adalâtı [*kasları*] sık sık oynatarak şâmmesi [*burnu*] ile etrafı tecessüs etti [*yokladı*]. Daha sonra emin ve müsterih, delikten çıktı.

Bu, hemen küçük bir kedi cesametinde [*büyüklüğünde*], hatveleri batî [*adımları ağır*], boz renkli garip bir mahluktu. Gözleri keskin ziyalı siyah, yuvarlak bir boncuğa benziyordu. Hızlı adımlarla yerdeki cesede doğru yürüdü. Evvela etrafında döndü. Cenazenin bacaklarını, karnını kokladı. İlk fareyi ikincisi takip etti. Yan yana geldiler. Sanki baş başa bir şey müşavere ediyormuş gibi burun buruna sokuldular. Hareketleri gösteriyordu ki cesaret edemiyordular. Ölmüş müydü şüphesi içindeydiler. Beraberce deliğe kadar avdet ettiler [*döndüler*]. Fakat sonra nâdim [*pişman*] ve her şeye azmetmiş bir hareket-i kat'iye [*kesin hareket*] ile tekrar cesede yaklaştılar. Bir sıçrayışta boynuna çıktılar. Cenazenin açık ağzını tekrar uzun uzun tecessüs ettiler, uzun uzun kokladılar. Tamamıyla emin olduktan sonra ertesi ölünün dudaklarını, diğeri burnunu kemirmeye başladı. Hareketlerinden anlaşılıyordu ki çok acıkmışlardı. Sivri çene kemiklerinde şiddetli bir hareket ve faaliyet vardı. Bir müddet sonra durdular. Sık sık sivri burunlarını buruşturdular.

Ölünün burnu, kemiğe kadar kemirilmiş ve altında onun kırmızı rengi iri bir yara gibi çıkmıştı. İkinci fare tarafından kemirilen dudakların arasından ise cenazenin bir sıra muntazam [*düzgün*] beyaz dişleri, yenen dudakların kırmızı rengi

içinde feci bir meraretle [*acılıkla*] sırıtmaktaydı. Bu çehre, yarım saat evvelki müsterih insan çehresi değil, esna-yı katilde [*öldürüldüğü sırada*] parçalanmış bir maktul yüzüne benziyordu.

Daha iri üçüncü bir fare delikten çıkıp iki evvelki farenin yanına geldiği zaman cenazenin çehresi üzerinde şedîd bir müsâra'a [*boğuşma*] başladı. Üç fare ölünün açılan çene kemikleri arasından diline hücum etmek istiyorlardı. Bu son kabil-i ekl [*yenilebilir*] parçayı aralarında taksim etmek [*bölüşmek*] için pek çok müşkülat [*zorluk*] çekiyorlardı.

Fakat üçüncü fare şiddetle hareket etti. Ve bir kolayını bularak birden cenazenin açık ağzı içine daldı ve sivri kuyruğunun keskin darbeleriyle kendisini iz'âc [*rahatsız*] eden iki evvelki fareyi kamçılayarak hissesini yemeye çalıştı. Bir dakika kadar iki evvelki fare, lokmalarını kaçırmış olmanın verdiği şaşkınlıkla burunlarını havaya kaldırdılar ve bir şey düşündüler. Sonra şiddetle üçüncü farenin arka ayaklarına dişlerini geçirdiler.

Bu hareketi keskin ve muharriş [*tahriş edici*] bir ses takip etti. Büyük fare seri ve şedîd [*hızlı ve şiddetli*] bir hareketle gerisin geriye ölünün ağzından çıktı ve kıçı üstü ölünün dişlerine oturarak saralı ve vahşi dik dik rakiplerine baktı. Öyle ki bu bakışıyla her ikisine de meydan okuyordu. Suratı kanla kızarmıştı. Burnunun üstünde talaş zerreleri kadar küçücük et parçaları duruyordu. Gözlerinde parlak siyah bir kömür parıltısı vardı.

Bu vahşi levhayı daha fazla görmek istemedim. Gömleği iterek içeri girdim. O vakit cesedin etrafında bir hercümerc oldu. Evvela üç çift simsiyah göz, dik, mağrur, küstah yüzüme dikildiler ve sonra muğber ve münfail [*alınmış, gücenmiş*] çıktıkları deliğe atıldılar.

On Bir
Kurtlar

Kar sabahtan beri sağanaklar hâlinde yağıyordu. Ağaçlar kalın bir kar tabakası altında iki büklüm hareketsiz duruyorlar ve çitler, üzerlerinde yarım arşın bir kalınlık teşekkül eden kar yığınlarını müşkülatla [*zorlukla*] taşıyorlardı.

O gün evlerini, nâgehan [*ansızın*] bir jandarma müfrezesi basmış ve "Asker kaçağıdır" diyerek kocasını alıp götürmüşlerdi.

Ne talihsiz başı vardı! "Çıtak" köyünden bu köye gelin geleli ancak iki ay var yoktu. Evlendiklerinin bu ikinci ayında da muharebe ve askerlik nereden gelip çatmıştı?

Fatma, askere çağırılmanın ne demek olduğunu pek acı tecrübeleriyle bilirdi: Babasının Yemen'e gittiği hayal meyal hatırındaydı. Balkan Harbi'nde iki ağasının jandarmaların kırbaçları elinde nasıl itile kakıla kasabaya sevk edildikleri ise bugünkü gibi gözlerinin önünde duruyordu.

Oda bomboştu. Yeni gelin geldiği bu koca köy içinde yalnız başınaydı. Bütün köy ona haset ve husûmetle bakıyordu. Hasan köyün bu kadar kızlarından kimseyi beğenmemiş de bula bula yabanın köyünden bunu mu bulup getirmişti? Akraba namına Hasan'ın malik olduğu halası bile aynı husûmet hissiyle dargın bulunuyordu. O hâlde eksik etek bir kadın

olarak koca köyde bir başına yalnız, yapayalnızdı. Hususiyle böyle karda kışta, yabancı ve garip bir köyde... Kendi köyü at ayağıyla buraya en aşağı beş saat çekerdi. Şimdi oraya gitmenin imkânı yoktu. Günlerden beriydi ki bütün yolları kar basıp örtmüştü.

Fatma sabahleyin evi basan jandarmaların küfürlerini hâlâ kulaklarında işitiyor gibiydi. Kocası Fatma'yı hiç olmazsa Çıtak'a kadar olsun götürmek üzere kendisine yirmi dört saat müsaade vermeleri için jandarmalara yana yakıla ne kadar yalvarıp yakarmıştı. Fakat onlar hiç aldırış etmemişlerdi...

Fatma ilk defaydı ki gecesini bir pencere ile hariçten [*dışardan*] ziya [*ışık*] alan bu küçücük yer odasında ve ocakta yanan ateşler karşısında yalnız geçiriyordu.

Ne soğuk ve netameli geceydi! Ocakta yanan ateşlerin ziyaları odanın duvarlarında garip gölgeler resmediyor ve hariçte rüzgârlar bu küçücük kulübeyi uçuracak şiddetlerle sarsıyorlardı. Zihnine fena fena fikirler gelmekteydi. Dışarda geceden, kardan, rüzgârdan başka hiçbir şey yoktu. Kendisini emniyette görmüyordu. Birden süratle ayağa kalkarak kapıya gitti. Mandalını bir kere daha yokladı. Ve ağaç kolunu bir kere daha muayene etti. Açılmasına imkân olmamakla beraber sebepsiz bir korku Fatma'yı titretiyordu. Sonra dönüp ocağın başına gelerek iki çam kütüğünü daha ocağa attı ve yorganını sırtına alıp ocağın önüne bir mitil çekerek üzerine oturdu. İki dizlerini dikerek kollarıyla dizlerini çevreledi... Ateş, büyük kırmızı diller hâlinde ince isler bırakarak yanıyor ve dışarda hüküm süren şiddetli rüzgârlar ocağın bütün ateşlerini havaya çekecek bir süratle bacanın üstünde canavarlar gibi uğulduyorlardı. Askere bir babasını ve iki ağasını vermişti. Devlet hiç olmazsa acıyarak kendisine bir tek kocasını bağışlasaydı...

Alnının ne fena yazısı vardı Yarabbi! Nereden evlenmişti? Evlendiyse bile neden bu yabancı köye gelin gelmişti?... Kendi köyünü ve oradaki evini düşündü. Anası ve kardeşleri onun başına gelen bu yeni felaketi şüphesiz ki bilmiyorlardı. Onlar şu dakikada ocakları başında kim bilir ne masallar söyleyerek

gülüp eğleniyorlardı. Etraf karlarla örtülü olsa ve yollar kuş uçmaz ve kervan geçmez bir hâlde de bulunsa, yarın ne olursa olsun Çıtak'a gitmeye uğraşacaktı. Zira garip olduğu bu köyde bir başına duramazdı.

Fatma geç vakte kadar uzun ve acı binlerce endişeler içinde ateşin karşısında bekledi, uykusu geldikçe su içti, ateşi karıştırdı. Odanın içinde aşağı yukarı gezindi.

Zemini balçık sıvalı, tavanı basık, çit duvarlı, tek pencereli bir odadan ibaret yerle bir olan ve Hasan'la beraber yaşadıkları vakit kendisine cennet gibi ferah gelen bu küçücük kulübe, bu gece ona tekin olmayan bir mağara gibi boş ve ecinnilerin saklandığı bir kuyu kadar korkunç geliyordu. O kadar ki sandığının parlak teneke kakmaları üzerinde ocakta yanan ateşler kızıl akislerini ve yürüdükçe duvarlara irtisam eden [*düşen*] kendi gölgesini bile bu gece değişmiş buluyordu.

Sabah, sabah... Hâlâ sabah olmamıştı. Bu kış geceleri de ne uzundu! Pencereye giderek perdeyi aralıkladı. Kar dinmişti. Gök hafif bir bulut tabakasıyla örtülü olmakla beraber karın beyazlığı eşyaya meş'um [*uğursuz*] bir vuzuh [*açıklık*] vermekteydi. Fatma tan yerinde sabahın ağartısını boş yere aradı. Köy ölü gibi cansız ve hareketsiz duruyordu.

Kendisine biraz cesaret verdi. Ocağa iki kütük daha atarak yatağına yattı. Gözleri ateşin kırmızı alevlerinde, dimağını [*beynini*] uyumaya cebretti [*zorladı*].

***

Rüya mı görmüştü, neydi?... Saçları dikilmiş, çehresi karmakarışık, birden yatağın içinde yumrukları üzerinde dikildi. Bütün vücudu göz ve kulak olmuş olduğu hâlde büyümüş gözleriyle kapıya bakıyordu: Garip bir el, daha doğrusu tahta üzerinde kayan garip bir tırnak gıcırtısı dışardan aksediyordu. Bu neydi? Yoksa köyü eşkıyalar mı basmıştı? Fakat insan sesine benzeyen hiçbir seda yoktu. Dikkat ettiği zaman tırnak seslerine bir de hayvan homurtularının karıştığını duydu. İhtimal üşümüş bir köpekti. Titreye titreye pencereye gitti.

Perdeyi açtı. Bahçenin karla örtülü bembeyaz zemini üzerinde burnu yere eğik üç kurdun ateş saçan gözlerini birden kendi gözlerine merkûz [*dikili*] gördü. Ve korku içinde "Anacığım!..." diye bağırarak duvara dayandı... Kurtlar garip homurtular içinde karları tırnaklarıyla eşeleyerek oynuyorlardı. Fatma'yı görür görmez mütehayyirane [*şaşkınlıkla*] durdular... Gözleri kor şekline gelmiş birer ateş parçası hâlinde yanıyorlar ve kalın enselerini tahrik etmekte [*hareket ettirmekte*] müşkülat çekiyorlardı. Eğer pencerenin demirleri olmasa, bir sıçrayışta odaya girecekleri muhakkak bulunuyordu.

Fatma kendisini kaybederek avazı çıktığı kadar bağırıyordu. Lâkin bu sesi, bu dar kulübenin içinde yine kendi kulaklarından başka hiçbir kulak işitemiyordu. Aç kurtlar an be an artan bir tehevvürle [*öfkeyle*] kapıya hücum ediyorlar, kapının eşiğini kazıyorlar ve ikide bir pencerenin önüne gelerek eğlenir gibi burunlarını cama sürtüyorlardı.

Sabah, sabah!... Hâlâ olamamıştı. Fatma can havli içinde ellerinin yanacağını düşünmeksizin alevler hâlinde yanan bir çam kütüğünü yakaladı. Ve kıvılcımlarını etrafa serperek pencerenin önüne geldi. Ateşle karşılaşan kurtlar yalnız bir adım gerilediler. Fatma birden pencereyi açarak ocakta yanan bütün kütükleri kurtların üzerine atmak arzusuna düştü. Fakat ya kurtlar pencerenin açılmasından bilistifade [*yararlanarak*] bileklerini kaparlarsa... O zaman ye's ve nevmîdî [*umutsuzluk*] içinde kütüğü gerisin geriye ocağa fırlattı.

Fatma ölümün yavaş yavaş yaklaştığını görüyordu.

Kudurmuş kurtların ağzında ölmek, şüphesiz ki ölümlerin en feci'i olacaktı. Kurtların ağzında ölmek... Daha şimdiden onların sıcak nefeslerini yüzünde hissediyor ve vücudunun paralanarak kurtlardan kimisinin ağzında kolu, kimisinin ağzında kafası olduğu hâlde onların, burunları yerlerde ormana doğru homurtular içinde koştuklarını görür gibi oluyordu. Nereye kaçacaktı? Hücuma düçar olan kapı ile bacadan başka harice hiçbir menfez yoktu. Bütün tüyleri diken diken olmuş, dişleri zangır zangır vurmaktaydı. İkide bir ümitsizlik içinde kulübenin duvarlarını yumruklayarak hariçten imdat

bekliyordu. Kurtlar saniyeden saniyeye şiddetlerini artırıyorlar ve kızgın homurtularla mütevaliyen [*sürekli*] kapının eşiğini kazıyorlardı.

Sabah, sabah... Yarabbi, ne uzun, ne uğursuz geceydi! Kurtlar nevmid [*umutsuz*] olmuyorlar, bilakis gitgide daha fazla mütecaviz olarak işlerine devam ediyorlardı. O vakit Fatma büyük bir ye's içinde başını duvara dayayarak hüngür hüngür ağlamaya başladı. Vücuduna ağır bir kesl [*yorgunluk*] ve rehavetin yayıldığını, hayatının tırnaklarının ucundan itibaren yavaş yavaş kendisini terk eder gibi olduğunu duymaktaydı.

Islak gözlerini silip eşiğe dikkat ettiği zaman toprağın yavaş yavaş kaydığını hisseder gibi oldu. Birden ocağın başına koşarak kandili yakaladı. Sonra avdet ederek [*dönerek*] onun isli, titrek ışığını eşiğe uzattı. Bir an gözleri büyümüş olduğu hâlde bir adım geriledi. Kurtlar maksatlarına nail olmuşlardı. Eşik oyulmuş, akûr [*kuduruk*] ve mütehevvir dört pençe içeriye doğru uzanmıştı. Toprak garip bir hışırtı ile muttasıl [*sürekli*] kazınıyordu. Dahile [*içeriye*] uzanan pençeler her dakika biraz daha fazla ilerlemekteydiler.

Birden Fatma ölümle yüz yüze gelmenin verdiği deli bir azim ve cesaret ile avuçlarını sıkarak kurtların pençelerine kuvvetli bir yumruk indirdi. Bir yumruk... Kurtlar hayretle yekdiğerlerinin [*birbirlerinin*] yüzlerine bakındılar. Ve homurtularla pençelerini çektiler... Bu, bir dakika devam etti fakat bu yumruk onları kızdırıp hücumlarını daha kuvvetle tekrardan başka bir şeye yaramadı.

Fatma, ümitsiz bir hâlde son defa kocasının ismini çağırdı. Ve sonra son bir nazarla [*bakışla*] odasını gözden geçirdi. Nazarları ocağın karşısındaki duvara iliştiği zaman gözlerini âniyen [*birden*] bir şimşek kapladı. Gördüğüne inanamıyordu. Kocasının odun baltası orada ocağa karşı olan duvarda asılı duruyordu. Bilenmiş parlak ağzı, ocaktan akseden ateşin kızıllığı içinde vahşi bir parıltı ile görünüyordu.

Fatma bir deli gibi baltaya atıldı. Denizde boğulacağı zaman eline sal parçası geçmiş bir kazazede gibi ona sarıldı. Sevin-

cinden boğulacak gibiydi. Havaya kaldırarak bilekleri etrafında baltaya bir yarım daire çizdirdi...

Sonra kapının eşiğine avdet ederek yere diz çöktü ve odanın içine doğru uzanan pençeleri nişanladı. Kurtların kollarını ta nihayetlerinden bir vuruşta kesebilmek için baltaya ve bileğine muvazenet [*denge*] verdi. Vücudunun bütün kuvveti bileklerine toplanmış gibiydi. Fatma son bir azim içinde baltayı başı üstünden arkaya doğru kaldırdı, o kadar.

Fatma ondan sonrasını bilmiyordu.

Yalın balta ağır bir kaya sıkletiyle [*ağırlığıyla*] kurtların kollarına düşmüş, acı ve keskin bir sayha [*haykırış*] gecenin loşluğu içinde derin bir akis ile temâdî etmişti [*uzamıştı*].

***

Sabahleyin uyanan köylüler Hasan'ın evinin bir adım ötesinde koltuklarından kesilmiş iki kurdun ölüsünü gördüler. Kurtlar beyaz karlar üzerinde kollarından akan yaygın, kıpkızıl bir kan tabakası ortasında burunları kara gömülü, soğuktan kaskatı kesilmiş, cansız ve hareketsiz duruyorlardı. Çarşaf gibi düzgün olan karların mahdut bir sahası kurtların arka ayaklarıyla kuyruklarının havl-i can [*can havli*] ile indirilmiş kuvvetli darbeleriyle karmakarışık olmuştu...

Komşular kapıyı vurdular. "Kız, Fadim, Fadim!..." diye ona bağırdılar fakat bu sese içerden hiçbir ses cevap vermedi. O zaman komşular birbirlerinin yüzlerine bakındılar "Yabanın avradı köyüne kaçmış!.." diyerek aralarında fısıldaştılar. Sonra tekrar kapıyı dövdüler: "Kız Fadim, Fadim!"

Köylüler kapıyı kırıp içeri girdikleri zaman kucağında kanlı ve yalın balta olduğu hâlde Fatma'yı, eşiğin kenarına yığılmış ve ödü patlamış buldular.

On İki

Avdet [Dönüş]

Bu bir sergüzeşt [*macera*] değil, başlıbaşına bir hâile [*trajedi*] idi. Tam dört sene, bütün harp müddetince muhtelif cephelerde dövüşmüş, tam on sekiz yerinden yaralanmıştı.

Şimdi vapurda İstanbul'a dönerken kendi ruhunu tahlil ettiği zaman şahsiyetinde derin bir değişiklik duyuyordu. Senelerden beri ki burnu hava namına yalnız kan ve barut kokusunu, güneş altında tefessüh eden [*kokuşan*] cesetlerin ağır taaffünlerini duymuş ve hastanede geçirdiği zamanlar istisna edilirse, tam dört sene yatak yerine ıslak ve kuru toprak üstünde yatmıştı. Hayat nazarında o kadar basit, o kadar ehemmiyetsiz, o kadar ibtidaî [*ilkel*] bir mana almıştı ki vapurda kamara yolcularının on para etmeyen bir ömür için ihtiyar ettikleri [*gösterdikleri*] ihtimam [*özene*] ve itinaya şaşıyordu.

Şimdi İstanbul'da ne yapacaktı? Karısı ne hâldeydi? Ondan en son aldığı mektup bir sene evvelki tarihle yazılıydı. Ondan sonra evinden ne bir mektup ne de bir haber, hiçbir şey alamamıştı.

Alınan bir yaranın acısı nasıl sonradan sonraya çıkarsa, Nazmi de vaziyetindeki vehameti İstanbul'a yaklaştıkça daha fazla duyuyordu.

Vapurdan rıhtıma çıktığı vakit kendisinde kuvvetli bir fütur [*gevşeklik*] hissetti. Bölüğünün en gürbüz, en cesur askeri olmasına rağmen şimdi kendisinde küçük bir çocuğun tereddüt ve korkusunu duyuyordu. Dört senedir ki hasret ve himayesiyle yandığı, "Ah, bir kere ölmeden evvel onun topraklarına ayak basacak mıyım?..." diye o kadar sızlandığı İstanbul işte karşısındaydı. Niçin koşmuyor, niçin oradan oraya atılmayarak uçurum önünde bulunan kimsesiz bir insan gibi yorgun ve şaşkın duruyordu?

Köprüyü geçti. Adım başında ecnebi askerlerine rast geliyordu. Dört senelik çilenin vücudundaki kurşun ve şarapnel yaralarının mükâfatı kendi sokaklarında bu acı levhayı [*tabloyu*] görmek miydi?

Eminönü'nden tramvaya atladı. Üstü başı paçavralar hâlindeydi. Tramvaydaki yolcular, çaputlar içindeki iri vücuduyla harap olmuş bir çınara benzeyen bu insanın kendilerine temasından iğreniyorlarmış gibi yüzlerini buruşturuyorlardı. Birer vesile ile burada kalmış, bütün harp müddetini kâr ü kesb ile [*kazanmakla*] geçirmiş olan bu adamların kendisine karşı gösterdikleri bu istiskal [*küçümseme*] önünde ruhunda derin bir yaranın kanadığını duyuyor ve kendi kanıyla müdafaa ettiği memleketinde şu dakikada kendini garibü'd-diyar [*gurbette*] bir insan vaziyetinde buluyordu.

Tramvaydan Aksaray'da indiği zaman mefluc [*felçli*] gibiydi. Dört sene evvel tanıdığı, her kaldırım taşında bin hatırasının medfun [*gömülü*] olduğu şu semt bugün kendisine tamamen yabancılaşmış geliyordu. Bir an oldu ki kaburgaları altındaki kalbinin durduğunu ve nefesinin bir düğüm hâlinde boğazında tıkandığını hissetti. Gözleri önünde geniş bir yangın sahası imtidad ediyordu [*uzanıyordu*]. Gerçi semtinin yandığını haber almıştı. Fakat hakikatin tam karşısında bulunmak onu derin bir ıstıraba sevk etmekteydi. Bu harabe yığını içinde evinin mevkini tayine uğraşıyordu. Hangi taşa doğup büyüdüğü, yaşayıp güldüğü evini sormalı, hangi yıkık duvardan "Bana evimin yolunu göster..." diye yalvarmalıydı? Harabe, hep harabeydi...

İlk rast geldiği taş yığını üstüne oturdu. Güneş ufka yaklaşmıştı. Yırtık elbisesiyle acı bir istihza [*alay*] teşkil eden madalyası paçavralar üstünde acîb [*acayip*] bir parıltı hâsıl ediyordu. Evi yandıktan, karısı kaybolduktan, on sekiz kurşun yarası vücudunu delik deşik bir kalbur hâline getirdikten ve nihayet düşmanları memleketine girip kendi sokaklarında kendisinden daha hür, daha mesut gezdikten sonra bu tunç parçasının ne kıymeti kalmıştı?... Zaten rıhtımdan buraya gelinceye kadar onu, onu köprü başında yarım gövdesiyle dilenen bir malul askerin göğsünde görmüştü. Elleri titreyerek onu yavaşça çıkardı. Parmakları arasında evirip çevirdi. Ve bunu damarlarından oluklar gibi boşalan kanları pahasına aldığını düşündü. Gözlerinden kopan yaşlar yanık yüzünde derin çizgiler hâsıl ederek çenesine doğru iniyor ve oradan elindeki tunç parçası üstüne düşüyordu.

***

Semtinden hiç kimse kalmamış, dağılan bir karınca yuvası gibi bütün tanıdıkları hep birer tarafa savuşup gitmişti. O geceyi bir bekâr kahvesinde geçirdi. Ve bütün gece alnının kara yazısını düşündü. İstanbul'a geldiği yirmi dört saat olduğu halde şaşkınlığı geçememişti. Ve hâlâ kendisini hiç tanımadığı bir memlekette sanıyor ve ateh getirmiş [*bunamış*] bir beyin hastası gibi etrafını boş ve manasız gözlerle seyrediyordu. Hatırına fena ihtimaller gelmekteydi. Karısı ne olmuştu? Ölmüş müydü? Yoksa yaşıyor muydu?... Bu öyle bir perdeydi ki bunu açmaya korkuyordu. Zira bıraktığı İstanbul, bulduğu İstanbul o kadar değişmişti ki düşündükçe beyninin adeta buz gibi donduğunu hissediyordu.

***

Temasından ihtiraz ettiği [*çekindiği*] perde kalkmış ve nihayet altındaki acı hakikat meydana çıkmıştı: Karısı kötü yola düşerek bir harp zenginin karısı olmuştu...

Bir harp zengininin, yani kendisi hudutlarda göğsüne kadar kar ve çamur içinde düşmanlarla boğuşurken vücudunun muhtelif yerlerinde kurşun yarasının derin izlerini taşırken geride en menfur ve şenî' [*iğrenç*] vasıtalarla halkı soyan ve yüz binlerce ölü kemikleri üstünde hırsızlıklarının ve şenâetlerinin [*iğrençliklerini*] tahtlarını kuran bir harp zengininin... Düşünüyordu. Damarlarından oluklar gibi boşalan kanlarını bu melun akıbet için mi dökmüştü?... Zevcesini tekeffül eden [*garanti veren*] kanunun himayesi neredeydi? O yüksek ve süslü vaatler ne olmuştu? İşte yüzü ve eli kan içinde cani, karısını çalan hırsız, palası ağzında, cinayeti meydanda maktullerinin kemikleri ve naaşları ortasında kanunun ihmal ve tesamühüne [*hoşgörüsüne*] ve hatta himayesine mazhar olarak ferîh ve müsterih [*rahat rahat*] geziniyordu.

***

Bir hafta içinde adeta yirmi beş seneden fazla ihtiyarladığını, pehlivan yapılı, müşekkel [*biçimli*] vücudunun, içine kurt düşmüş bir ağaç gövdesi gibi çöktüğünü hissediyordu. Karısının izi üstünde bir hafta inat ve sebat ile gezdikten sonra bir gün nihayet onun nerede olduğunu bulmaya muvaffak oldu. Şişli'de yüksek bir apartmanda oturmaktaydı. O kadar yüksek ki cesîmü'l-cüsse [*iri cüsseli*] bir dev gibi bakan boyunun altında vücudunun adeta ezildiğini hissediyordu. O, hangi penceredeydi? Ve şu dakikada ne yapıyordu? Gözlerinde bu binanın duvarlarını örten mermerleri delecek bir nüfuz ve kudretle onu görmeye uğraşıyordu. Akşama kadar orada aç ve susuz, gözleri kapıda bekledi durdu. Zaman zaman kiracılar girip çıkıyorlardı fakat ondan bir haber yoktu.

Akşama doğru birçok arabalar ve otomobiller oraya bir yığın insan boşalttılar. Fakat o bunlar arasında yine değildi. Gece iyiden iyiye olduğu hâlde hâlâ onu görememişti. Yoksa işittiği sözler hep birer iftira mıydı? Gitmek üzere ayağa kalktığı hâlde adımlarını atmakta müşkülat çekiyordu.

Şimdi apartman gecenin karanlığı içinde her camından ziya taşan pencereleriyle daha irileşmiş, daha esrarengiz ve acib bir mahluk hâlini almıştı. Yukarıda zevk ve tarab [*eğlence*], ahenk ve hey hey bol ışıklı pencerelerden bilâfasıla [*sürekli*] kaldırımlara boşalıp dökülüyordu. Bu musikî karşısında gayriihtiyarî, siperlerin önünde süngü hücumlarından sonra toplanmaya vakit bulunamamış öbek öbek insan ecsadının [*cesetlerinin*] korkulu sükûnu ve sonra zaman zaman kanatlarını çırparak ve acı acı haykırarak bu naaşlar üzerine inen aç karga sürülerinin vahşî musikîsini ve aradaki tezad-ı müdhişi [*müthiş çelişkiyi*] hatırladı. Demek ki eğlenen ve bütün gecelerini ahenk ve tarab içinde geçiren mesut insanlar da vardı.

Pencereden taşan musikî faslına birden tanıdığı bir sesin karıştığını duydu. Bu ses, bu ses... O kadar iyi tanıdığı bu ses onu maziye çekiyor, maziye götürüyordu. Bu, dört sene evvel tanıdığı bir sesti: Onun sesiydi...

O anda gözlerinin karardığını ve bütün pencerelerdeki ziyaların sönerek etrafının derin bir mağara karanlığıyla uzandığını hissetti. Ve temeli göçmüş bir kaya parçası hâlinde oraya yıkıldı.

Ne kadar öyle kaldı, bilmiyordu... Devriye gezen bir polis, arkadaşına söyledi:

"Zıkkımlanıp sızmış olacak..."

Diğeri ayakkabısının ucuyla onu itip:

"Heyy... Hemşerim kalk buradan... Burası han değil..." dedi.

Gözlerini açtı. Apartman önündeki otomobillerin sokağı aydınlatan bol ışıkları altında kendisini dürtenlerin iki polis olduğunu gördü.

Şoförler makineleri başına geçmişlerdi. Ve otomobiller harekete müheyya [*hazır*] homurdanıyorlardı. Apartmanın merdivenlerinden kadın ve erkek on beş kişilik sarhoş bir kafile hayâsız kahkahalarla yıkıla gülüşe iniyorlardı.

Yırtık elbiseli adam iki erkeğin kolları arasında etrafını kahkahalarla çınlatarak otomobile bindirilen sarhoş kadını âniyen [*birden*] tanıdı.

"O... İşte o... İşte o..." diye bağırarak ayağa kalktı. Ondan sonra ne olduğunu, ne yaptığını artık bilemedi. Beşinci adımda kendisini otomobilin içinde buldu. O saniyede artık o bir insan değildi. Akûr [*kuduruk*] bir mahluk hâlini almıştı. Müşekkel ve iri vücuduyla bu irtifada daha korkunç gözüküyordu. Şen ve neşeli sarhoş kafilesi buht u hayran [*şaşkınlık*] içinde ona bakıyorlardı. Uzun boyu, geniş omuzları, iri ve mehib [*heybetli*] vücuduyla zincirlerini koparararak ininden fırlamış bir deve benzeyen bu adam da nereden çıkmıştı? Kimdi, neydi, ne yapmak istiyordu?

Bir lahzada [*anda*] karısının süslü saçlarını bileklerine doladı ve birden onun vücudunu iki kollarıyla bir tüy gibi havaya kaldırdı. Gözleri müterediddit, bir an onu baş üstünde boşlukta tuttu ve sonra deli ve kudurmuş gibi bu süslü bebeği bir taş parçası hâlinde yüzükoyun apartmanın mermer medhaline [*girişine*] fırlattı.

On Üç
Hafre

Nuruğ [*parlaklık*] ve şaşa'ası, hüsn ve ânı [*güzelliği*] ile beni, ötekini, herkesi cezbeden hanımefendi! Aylardan beri tantana-i hüsnünüzü [*güzelliğinizin tantanasını*] işite işite adeta hakkınızda gıyabî bir rabıta [*bağ*], hatta rabıtadan üstün bir şey, derin sızlatıcı ve yakıcı bir aşk duyuyorum. Belki bu hareketimi bir küstahlık telakki edeceksiniz, bir terbiyesizlik addeyleyeceksiniz [*sayacaksınız*]. Ne yaparsanız, nasıl telakki ederseniz ediniz, sizin yüksek ve muhteşem bir prenses, benim küçük ve naçiz bir mahluk olduğumu bildiğim hâlde sizi sevmekliğim bir kabahat, hatta daha doğrusu bir küstahlık ve terbiyesizlik olurdu. Ancak eğer kalplere ve duygulara tahakküm edebilmek, onları arzumuz ve maksatlarımız dahilinde tahrik ve tedvir eyleyebilmek [*kontrol etmek*] kabil olsaydı...

***

İşte sizi gördüğümden beri tam üç ay geçti. Bütün cinnetler, aşklar, galeyan ve ihtiraslarla mâlâmal [*dopdolu*] üç ay, tam üç tahripkâr [*tahrip edici*] ay... ve bugün anlıyorum ki size karşı duyduğum aşk, benim hayvaniyetimin sizin hayvaniyetinize karşı bir meyil ve inhimakinden [*düşkünlüğünden*]

başka bir şey değilmiş. Bütün aşklar, beşerin bütün aşkları gibi.

Ve sizden sonra bu üç tahripkâr aydan sonra anladım ki kadın, tabiatın beşeriyete musallat ettiği en mahûf [*korkunç*] bir veba, en yıkıcı bir kasırga, en muazzam bir afettir. Eğer kadınlar olmasaydı veyahut daha doğrusu altın gibi saçlarınız, ipek gibi beşereleriniz [*ciltleriniz*], pırlanta gibi gözleriniz altında kandan ve çamurdan, desise ve mefsedetten [*entrika ve bozgunculuktan*] mürekkeb [*oluşan*] bir hüviyet [*kimlik*] saklanmasaydı veyahut hilkat [*yaratılış âlemi*] size bu yüksek kudreti, bize bu derin zaafı vermeseydi beşeriyet bugün bu kadar seyyiât [*günahlar*] ile âlûde [*bulanmış*] olmayacak, sefalet yaraları bu kadar umumî, bu kadar müzmin ve mültehib [*kronik ve iltihaplı*] bulunmayacaktı.

Âdem'in cennetten tardıyla [*kovulmasıyla*] başlayan felaketler ta o zamandan beri işte böyle muttasıl [*sürekli*] kırıp da vererek, yıkıp harap ederek fasılasız ve insafsız durup dinlenmeden devam ediyor. Cidde ile Serendib adası arasında karşılıklı dökülen gözyaşları koca bir umman kadar büyük.... Fenalıklarınız yalnız kendinize münhasır kalmadı. Seyyielerinizin çamurları bizi de lekeledi; bizi de kirletti. Bütün mübarezeler [*savaşımlar*] ve mücadeleler, birçok cürümler ve fenalıklar hepsi, hepsi sizden tevellüd etti [*çıktı*].

Siz kadınlığınızla, yalnız ve münhasıran kadınlığınızla şu beşer zümresinin –buna hiç şüphe yok– en hâkim ve en zî-kudretisiniz [*güçlü olanısınız*] fakat ben size ve siz de bana yalan söylemeyelim ki malik [*sahip*] olduğunuz bu hâkimiyet ve kudretin bütün cuzûr ve elyafı [*kökleri ve lifleri*] ne sizin zekânızda ne de gözlerinizde bulunuyor. Bu, doğrudan doğruya sizin uzviyet ve şehvetinizdedir ve zaten kim kadını, yalnız göz ve kaşları, kirpik ve saçları için sevmiş, ne zaman hareketsiz bir dudak, taş gibi soğuk bir ceset şayan-ı arzu ve güzel olmuş? Eğer vücudunuz ılık olmasaydı ve vücudunuzda daha sıcak zevk ve hayat noktaları bulunmasaydı, siz bizim için mermer bir heykelden daha kıymetli mi olurdunuz? Bunun için geliniz, açıkça, doğruyu doğru olarak itiraf edelim

ki sizin gibi biz de sizin hayvaniyetinizi [*hayvanlığınızı*], sizin ılık vücudunuzu seviyoruz ve en doğrusu, bir kelime ile sizin bizim başımızı sersem ve sarhoş eden, bize bînihaye [*sonsuz*] zevk ve şehvet hisleri ilka eyleyen [*bırakan*] uzuvlarınızı seviyoruz.

Aşk... Bu en hakiki, en büyük bir yalan... Bir yalan ki hicabın, riyanın, korkakların, zayıf ve acizlerin bir eser-i icadı [*icat ettiği bir eser*], hasta ve mariz sinirlerin bir eser-i vehm ve tasnî'i [*kuruntu ve uydurması*]... Her aşkın altını karıştırınız, tüten her aşk ocağının küllerini tamîk ediniz [*derinleştiriniz*]: Altında iki çıplak ve mülasık [*yapışık*] vücuttan, akûr [*kuduruk*] ve serseri iki ihtirastan, acıkmış iki sinirin tesadüm ve mübarezesinden [*çarpışma ve mücadelesinden*] başka bir şey bulamayacaksınız.

İlk tesadüf ve mülakatlarımızda gözlerinize taalluk eden nazarlarımız [*dikilen bakışlarımız*], ilk önce yakıcı bir şiddetle fakat temiz ve nezih sıfatlarıyla tavsif edilerek başlayan rabıtalarımız [*ilişkilerimiz*], ilk defa ruhların ihtiyaçları hâlinde duyulan aşklarımız, en nihayet ne zaman, sinir ve beşerenin [*cildin*] aşkından başka bir şekle inkılab etmiş [*dönüşmüş*]?...

Dünyada hangi kuvvet –söyleyiniz bana– hangi ve nasıl bir kuvvet bu müessir [*etkili*] cereyanın önünde durabilmiş, milyonlarca insanları idare eden hangi kanun aşkın bu hakiki telakkisini değiştirerek onu bacaklar arasından ruha çıkarabilmiş? Ve nihayet orduları mağlup eden hangi şehinşah, rüzgârları emrine râm, denizleri arzusuna münkad eden [*boyun eğdiren*] hangi fert, bu küçücük uzuv önünde, sizin uzv-i zevkiniz [*zevk uzvunuz*] önünde hâkimiyet ve galebe iddiasında bulunabilmiş? Sizin bütün dünyayı zîrüzeber [*altüst*] eden, hayatta en müthiş bir âmil [*etken*] ve müessir olan, insanları maktellere [*ölüm yerlerine*] sürükleyen uzv-i zevkiniz, biliyor musunuz, bu ne çirkin ve ne sakil bir şeydir! Bu, vücudumuzda mevcut olan uzuvların şeklen en çirkini, en müstekreh [*iğrenç*] ve en galizidir. Bu öyle korkunç bir hufredir [*çukurdur*] ki a'mâkında [*derinliklerinde*] derin bir mezar ve derin bir girdap bulursunuz. O kadar derindir ve derinliği

o kadar göz döndürücüdür ki milyonlar ve servetler onun için küçük bir lokma olmuş, onun a'mâkında batıp mahv ve nâbûd [*yok*] olmuştur. Mebde-i beşerden [*insanlık tarihinin başından*] beri onun açlığını ve oburluğunu hiç hiçbir şey tatmin edememiştir.

Bize birçok hastalıkları o taşımış, emrâz-ı mevcûdenin [*mevcut hastalıkların*] en korkunç ve pis olanlarını o nakletmiş, ciğerleri tahrip edip veremi ihzar eden [*hazırlayan*] sebepler, sûi istimal ile uzviyeti huzal [*bitkinlik*] ve tereddîye [*gerilemeye*] uğratan müessirler, kemikleri kırıp ensâcı [*dokuları*] kemiren frengiler, hepsi hepsi ilk zâde-i beşer [*insanoğlu*] gibi onun a'mâkında doğmuş, onun a'mâkından harice fırlamış...

Bu küçücük uzvun beşere ihda [*hediye*] ettiği sefaletler yalnız bundan ibaret kalmadı. Çamura düşmüş taçların, sernigun [*baş aşağı*] olmuş sarayların küllerini kazıyınız. Büyük medeniyetlerin harabelerini yoklayınız. Hepsinin altında sırıtmış şekliyle bu melun uzvu göreceksiniz.

Dalgaları arasında yekdiğerine girift olmuş vebalı mütefessih [*kokuşmuş*] laşeleri [*leşleri*] taşıyan nehirlerin insıbâb ettiği [*döküldüğü*] Hind'in mevt ve adem [*ölüm ve yokluk*] limanları Küre'nin üzerinde ne ise, nasıl bir musibet ve afet menbaı [*kaynağı*] ise, bütün dünyaya marazlar ve sefaletler neşreden [*yayan*] bu hain çirkin hufre de sizin şeffaf ve güzel vücutlarınız üzerinde öyle bir musibet ve afet menbaıdır.

Günün muhtelif zamanlarında kilye ifrazatı [*böbrek atıkları*], zevk ve şehvet anlarında büyeyz [*yumurtacık*], ayın muayyen günlerinde kan, hastalık dakikalarında irin gibi yalnız çirkâb ve gılzet [*çirkef ve pislik*] ifraz eden [*salgılayan*] bu menba, bu galiz ve çirkâlûd [*pisliğe bulanmış*] olan ifrazatı asırlardan beri beşerin üstüne döküyor.

Yalnız bu kadar, yalnız bu kadar değil... Uzv-i zevkiniz vücudunuzda mevcut olan uzuvların şeklen nasıl en sakil ve en çirkini ise, mütekabilen [*karşılığında*] istihsal-i zevk [*zevk alma*] esnasında yaptığımız hareketler de hareketlerin –buna emin olunuz– en çirkin ve en vahşisidir. Kudurmuş iki çıplak cesedin, iki et yığınının yekdiğeriyle boğuşması, yekdiğeriyle

girift olarak çarpışması, kaburgaların büyük bir körük gibi açılıp kapanarak muttasıl inip çıkması, kanlanmış gözlerin istirham, hiddet, tehevvür, baygınlık ve daha bir sıra istihaleler [*dönüşümler*] geçirerek şaşılaşması ve nihayet bu iki kuduz mevcudiyetin harap ve muzmahil [*çökkün*] bir surette, düşük kollar, eğilmiş kametler [*boylar*], kıpkırmızı yüzlerle kulaklarda medîd [*uzun*] uğultular olduğu hâlde ruhta amîk [*derin*] bir keslân [*bitkinlik*] ve yorgunluk, bütün sinirlerde bir inhilal [*çözülme*] ve hercümerc ve hülasa bütün varlıkta derin bir tiksinme ile kendiliklerine, kendi benliklerine rücu etmesi [*dönmesi*]... İşte zevk anlarındaki hareketlerimiz...

Ve sonra asıl zevk... Bu, tıpkı bir rakının zevkine müşabih [*benzer*]... İlk kadehler, gözleri mahmurlaştıran kadehler daima tatlı... Kadehler tevâli [*devam*] ettikçe nasıl gözkapaklarımız ağırlaşır, dilimiz ağzımız içinde betâetle [*ağır ağır*] döner ve beynimizin içinde derin bir girdap olduğu hâlde bütün muhitimiz el ile tutulamayacak bir süratle nasıl devreder ve nihayet uzviyetimiz bu fazla tenebbühüne [*uyarıma*] mukavemet edemeyen midemiz, bütün muhteviyatını [*içindekileri*] nasıl bir kuvvet ve şiddetle harice kusarsa, yataktan kalkıp, mefluc [*felçli*] ve harap, leğene yaklaştığımız vakitte vaziyetimiz ve hülasa-i zevkimiz [*zevkimizin özü*] bu sarhoşun vaziyetinden ve hülasa-i zevkinden başka bir şey değil; aynen onun müşabihi [*benzeri*]... ve bütün bunların altında hep o, hep o...

Kadifeler kadar yumuşak, somaki mermerler kadar düzgün ve güzel vücutlarınız üzerinde kalın bir bıçak darbesiyle açılmış derin bir cerhayı [*yarayı*] andıran bu derin çukur, bu ezelî ve mültehib [*iltihaplı*] yara bilmem ne zaman kapanacak, ne zaman iltiyam [*iyileşecek*] ve şifa bulacak?...

***

Ey yanımdan kelebekler kadar çâlâk [*kıvrak*], murassa başı ve süslü elbisesiyle rüzgârlar kadar mağrur ve bâlâpervaz [*yükseklerden uçarak*] geçen güzel ve muhteşem prenses!... Ağır ipekli dantelli etekleriniz altında bin nüvaziş [*okşayış*]

ve ihtimam içinde sakladığınız sizinki de herkesinkine benziyor. O da aynı maddeden, aynı nesc [*doku*] ile mensûc [*dokunmuş*], aynı kuvvet ve aynı ihtiyaç altında müteharrik [*hareket ediyor*]... Ne gerdanınızı kaplayan binlerce liralık elmaslar, ne narin omuzlarınızı örten şu ipekli elbiseler ne de size diğerlerinden daha yüksek bir paye-i hürmet [*saygınlık*] veren vaziyet-i ictimaiyeniz [*sosyal konumunuz*], hiçbiri, hiçbiri onu değiştirememiş ve değiştiremiyor.

Her şeyimi bitirdin Semra!... Paramı bitirdin, beynimi bitirdin, zekâmı bitirdin. Bitirmediğin, ezip parçalamadığın, kırıp tahrip etmediğin bir şeyim kalmadı. Sen bir mezbele içinde yaşıyordun. Oradan seni alarak bir gülistana ıs'âd ettim [çıkardım]. Ayaklarının altına bütün gençliğimi, servetimi döktüm. Senin için hiçbir şeyimi feda etmekten çekinmedim. Mazin günah ve levsle [pislikle] doluydu. Onları affettim. Hakkımda acı sözler söyleyeceklerdi. Bunlara önem vermedim.

Selahattin Enis *Bataklık Çiçeği* adlı kitabındaki öykülerde insanın aşk, hüsran, ölüm gibi temel meselelerini trajik olanın sınırlarında gezinen lirik ve lezzetli bir dille işliyor...

10 ₺

AYRINTI • TÜRKÇE KLASİK

ISBN: 978-605-314-311-6

9 786053 143116